

Fremstillinger av kvinnelige og mannlige ledere i Fædrelandsvennen

En kvalitativ studie av hvordan kvinnelige og mannlige ledere i offentlige og private virksomheter fremstilles i Fædrelandsvennen

JULIE WOLD ANDRESEN

VEILEDER

Mari Kristine Jore

Universitetet i Agder, 2023

Masterfordypning i samfunnskunnskap, lektorutdanning 8-13

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Antall ord: 33 632

Master

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på et 5-årig masterstudium på Lektorutdanningen trinn 8-13 ved Universitetet i Agder. Det har vært fem lærerike og fine år. Det er med stolthet og stor lettelse jeg endelig kan si at min masteroppgave er ferdigskrevet. Det er flere som fortjener en ekstra takk i forbindelse med denne oppgaven. Jeg vil først og fremst takke min veileder, Mari Kristine Jore, som både har utfordret meg, og vært en god og oppmuntrende støttespiller gjennom hele denne prosessen. Takk for mange gode råd og et stort engasjement i tilknytning til oppgaven.

Videre vil jeg rette en stor takk til familien og mine nærmeste, for all støtte fra start til slutt. Takk for motiverende ord og gode klemmer i krevende perioder.

Avslutningsvis ønsker jeg å takke mine fantastiske studievenner, og særlig gjengen i Vrimle. Disse fem årene hadde ikke vært det samme uten dere. Takk for alle gode minner både på og utenfor campus.

Julie Wold Andresen

Kristiansand, juni 2023

Sammendrag

Formålet med denne oppgaven er å få innsikt i hvordan kvinnelige og mannlige ledere fremstilles i portrettintervjuer i Fædrelandsvennen. Oppgaven bidrar også til en kritisk refleksjon rundt hvordan ulikheter i fremstillingene kan forme ulike oppfatninger av kvinnelige og mannlige ledere, samt påvirke forståelser av, og holdninger til kjønn.

Problemstillingen som undersøkes er: *Hvordan fremstilles kvinnelige og mannlige ledere i offentlige og private virksomheter i Fædrelandsvennen?*

Oppgaven bygger på en kvalitativ dokumentanalyse, med en kvantitativ komponent. Analysen baserer seg på ti portrettintervjuer publisert i Fædrelandsvennen. Analysen er i hovedsak en fortolkende analyse av både det tekstlige og visuelle innholdet i portrettintervjuene. Den kvantitative komponenten er en opptelling av bruken av fornavn, etternavn og fullt navn i portrettintervjuene. Datamaterialet består av portrettintervjuer med fem kvinnelige, og fem mannlige ledere, i offentlige og private virksomheter, som alle har en tilknytning til Agder. Intervjuprofilene er ledere for et bredt utvalg av virksomheter, som for eksempel Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Sørlandet sykehus, Kjevik lufthavn, Aquarama og Hovden Alpinsenter, for å nevne noen.

Gjennom analysen av mitt materiale ser det ut til at portrettintervjuene i Fædrelandsvennen fremstiller kvinnelige og mannlige ledere ut ifra to domener – kvinnelige domener og mannlige domener (Uri, 2018, s. 72-73). De kvinnelige domenenene kjennetegnes av en vektlegging av kvinnenens relasjonelle kompetanse, med et særlig fokus på omsorgsarbeid. Videre fremstilles kvinnene som gode ledere i kraft av å være relasjonelle vesener. Det er også en vektlegging av utseende, gjennom beskrivelser av sminke, hår og klær. De mannlige domenenene kjennetegnes av en vektlegging av praktiske egenskaper. Videre beskrives mennene kort og godt som ledere i kraft av sitt mannlige kjønn. Det er mye som forblir usagt om mennene. I flere av intervjuene er det et fravær av beskrivelser av utseende, farsrollen og detaljerte beskrivelser av dem som ledere. Fraværet av beskrivelser bidrar til å skape et skille mellom hvilke temaer som fremstår som kvinnelige og mannlige domener.

Et av oppgavens hovedfunn er at fremstillingene i Fædrelandsvennen ser ut til å knytte kvinnelige ledere til den private sfæren, og mannlige ledere til den offentlige sfæren. De kvinnelige lederne knyttes i hovedsak til den private sfæren, som er et uttrykk for hjemmet og det nære og intime. De mannlige lederne knyttes i større grad til den offentlige sfæren og til samfunnslivet utenfor hjemmet (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Fremstillingene kan

dermed sies å både bygge på og reprodusere holdninger til kjønn som baserer seg på en tradisjonell og stereotypisk rollefordeling mellom kvinner og menn.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Tabelloversikt	7
1.0 Innledning	8
1.1 Tema og bakgrunn.....	8
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	9
1.3 Kontekst og begrepsavklaring	12
1.3.1 Fædrelandsvennen	12
1.3.2 Portrettintervju.....	12
1.3.3 Offentlige og private virksomheter	13
1.3.4 Kjønn.....	13
1.3.5 Språk og makt.....	14
1.4 Oppgavens oppbygning.....	14
2.0 Likestilling i Norge	15
2.1 Likestilling i Agder	16
2.2 Likestilling i media – tidligere forskning	18
2.2.1 Kvinner er mindre synlige i nyhetsmedier	18
2.2.2 Kvinnerepresentasjon i norsk dagspresse.....	19
2.2.3 Kvinner, menn og språk	20
2.3 Oppsummering	21
3.0 Teoretisk forankring	22
3.1 Kommunikasjonsteori	22
3.1.1 Språk er makt.....	23
3.1.2 Hvordan mennesker blir presentert av andre mennesker	24
3.2 Selvpresentasjon	26
3.2.1 Vårt rollespill til daglig	26
3.2.2 Klærs evne til å fremme og hemme autoritet	27
3.3 Kjønnsteori	29
3.3.1 Kjønnroller.....	29
3.3.2 Privat og offentlig sfære	30
3.4 Oppsummering	31
4.0 Metode og utvalg	32
4.1 Vitenskapsteoretisk perspektiv	32
4.2 Kvalitativ metode	34
4.3 Dokumentanalyse	35
4.4 Fremgangsmåte ved innsamling av data og presentasjon av materialet.....	36

4.4.1 Presentasjon av materialet	39
4.5 Analyseprosessen	41
4.6 Metodisk kvalitetssikring og overførbarhet	42
4.6.1 Reliabilitet	42
4.6.2 Validitet	43
4.7 Etske hensyn.....	44
4.8 Oppsummering	45
5.0 Presentasjon og fremstilling av intervjuprofiler	46
5.1 Personifisering.....	46
5.1.1 På fornavn med kvinner	46
5.2 Fremstilling av intervjuprofiler	50
5.2.1 «Det milde utseende»	51
5.2.2 Kvinnelige og mannlige ledere.....	54
5.2.2.1 I detalj - kvinnelige ledere.....	55
5.2.2.2 Kort og godt – mannlige ledere	57
5.3 Klærs evne til å fremme og hemme autoritet	59
5.3.1 Kvinner kledd for autoritet	59
5.3.2 Dresskledde menn?.....	65
5.3.3 Kvinner og menns valgfrihet og begrensninger	69
5.4 Oppsummering	71
6.0 Temaer i portrettintervjuene	72
6.1 Barn, familie og arbeid	72
6.1.1 Pendling.....	75
6.1.2 Morsrollen	80
6.1.3 Kjønnroller i hjemmet.....	81
6.2 Kvinner som likestillingsforkjempere	83
6.3 Oppsummering	87
7.0 Konklusjon.....	88
7.1 Oppsummerende diskusjon	88
7.1.1 Kvinnelige og mannlige domener	88
7.1.2 Holdninger til kjønn – den private og offentlige sfære	89
7.1.3 Regional kultur og medias rolle som samfunnsspeil og påvirker	90
7.2 Avsluttende bemerkninger og veien videre	91
Litteraturliste.....	94
Vedlegg 1 - Datamateriale	99

Tabelloversikt

Tabell 1: Oversikt over portrettintervjuer.....	42
Tabell 2: Bruken av fornavn, etternavn og fullt navn	50
Tabell 3: Bruken av fornavn og etternavn	50

1.0 Innledning

1.1 Tema og bakgrunn

Du blar gjennom avisen en tilfeldig lørdag og kommer over ett portrettintervju av en kvinnelig leder. Kvinnen på bildet er kledd i en blomstrete kjole, og står smilende i en blomstereng. Lørdag uken etter, blar du gjennom avisen igjen, og kommer over ett nytt portrettintervju. Denne gangen av en mannlig leder. Mannen har på seg dress. Han sitter på et kontor. Blikket hans møter ikke kameraet, og han har en alvorlig mine i ansiktet. Fremstillingene viser en klar kontrast. Hvordan påvirker ulikhetene i fremstillingene våre oppfatninger av kvinnelige og mannlige ledere? Og er det også forskjeller i hvordan kvinnelige og mannlige ledere beskrives i portrettintervjuer?

Portrettintervjuene av kvinnen i den blomstrete kjolen, og mannen på kontoret med en alvorlig mine i ansiktet, er hentet fra datamaterialet i denne oppgaven. Det er altså reelle eksempler på hvordan fremstillingen av kvinner og menn kan se ut i avisen. Denne masteroppgavens overordnede tema er kjønn og likestilling i media. Likestilling handler om at alle mennesker skal ha like rettigheter og muligheter i samfunnet, uavhengig av deres bakgrunn (Danielsen et al., 2013, s. 23). Selv om likestilling har utviklet seg fra å omhandle kvinner og menn, til å omhandle alle mennesker, er denne studien rettet mot fremstillinger av kvinnelige og mannlige ledere i Fædrelandsvennen. Som fremtidig lærer gir arbeidet med denne studien meg kunnskap og kompetanse knyttet til tematikken kjønn og likestilling. Likestilling er også en del av skolens verdigrunnlag, og et viktig område i forbindelse med å utvikle elevers kompetanse om grunnleggende demokratiske holdninger (Utdanningsdirektoratet, 2020, s. 2).

Kvinner har i økende grad søkt seg inn i lederstillinger siden 1980-tallet (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227). Siden den gang har kvinner stadig markert seg i toppen av arbeidslivet, og det er en gradvis utjevning av kjønnsfordelingen blant ledere. I 2008 var 32 prosent av alle ledere i Norge kvinner. I 2019 hadde tallet økt til 37 prosent (Gram, 2021; Statistisk Sentralbyrå, u.å., heretter SSB, u.å.). Tallene viser dermed tendenser til en positiv, men langsom utvikling, i forhold til kjønnsfordelingen blant ledere i Norge.

Det er mye som tyder på at samfunnet beveger seg i riktig retning når det kommer til likestilling mellom kjønnene. Forskjellene mellom kvinner og menn i samfunnet blir stadig mindre (SSB, u.å.). Samtidig viser internasjonal forskning at nyhetsmedia ikke ser ut til å

følge likestillingsutviklingen i takt med resten av samfunnet (Macharia, 2020, s. 5-6). Anerkjennelsen av kvinners bidrag har økt i samfunnet generelt, men nyhetsmedia henger etter i utviklingen, i forhold til antall kvinnelige kilder som får uttale seg. Kvinner er nemlig svært underrepresentert i mediebildet (Save & Hagen, 2015, s. 89). Prognosis.se fører en døgnkontinuerlig statistikk over representasjonen av kvinner og menn i noen av Norges største aviser, deriblant VG, Dagbladet og E24. Med utgangspunkt i Prognosis.se (u.å) sin statistikk presenterer media nærmest en virkelighet hvor menn ser ut til å være dobbelt så viktige som kvinner, basert på hvor ofte kvinner og menn får uttale seg. Til tross for en positiv utvikling i kjønnsbalansen blant ledere, utgjør menn fremdeles 63 prosent av landets ledere (Gram, 2021). Overrepresentasjonen av mannlige ledere i samfunnet, som gjenspeiles i media, kan påvirke holdninger og forventinger knyttet til ledere i samfunnet. Det kan bidra til å forsterke det stereotypiske bildet av samfunnets ledere som *dresskledde menn*, ettersom normen nærmest er at ledere er av det maskuline kjønn.

Mediene refereres ofte til som «den fjerde statsmakt», på grunn av deres innflytelse, makt og samfunnsansvar. Mediene når ut til mange mennesker, og har dermed mulighet til å sette dagsorden og påvirke hva befolkningen er opptatt av (Stortinget, 2021). I tillegg til å forme hva leserne oppfatter som viktig, kan mediene også påvirke hvordan leserne ser og forstår verden. Det ligger dermed mye makt i journalisters valg av saker og fremstillinger. Ifølge Machin og Mayr (2012, s. 77) finnes det ingen nøytral måte å presentere en person på. Valgene en journalist tar i et portrettintervju vil rette oppmerksomhet mot spesifikke sider ved intervjuprofilen, som videre vil være styrende for lesernes inntrykk av vedkommende. Dersom en regionalavis som Fædrelandsvennen, fremstiller kvinnelige og mannlige ledere ulikt, kan det ha en betydelig påvirkningskraft på lesernes anerkjennelse av lederne. Videre kan det bidra til å skape forestillinger knyttet til kjønn. Overrepresentasjonen av menn i media kan for eksempel gi inntrykk av at menns meninger veier tyngre enn kvinnes. I den sammenheng er det viktig at journalistenes beskrivelser er nøye gjennomtenkt og mest mulig nøytrale i henhold til kjønnslikestilling, ettersom store forskjeller i fremstillingene, sett i sammenheng med medias påvirkningskraft, kan virke hemmende på likestillingsarbeidet i samfunnet.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

I dette masterprosjektet undersøker jeg hvordan kvinnelige og mannlige ledere i offentlige og private virksomheter fremstilles i regionalavisen, Fædrelandsvennen. I den sammenheng

diskuterer jeg hvordan fremstillingene i regionalavisen kan være med på å både påvirke og speile holdninger til kjønn i samfunnet. Jeg ønsker å finne ut om kjønnene fremstilles ulikt, og i så tilfelle, hvordan de fremstilles, og hva som er forskjellene. Det vil bli undersøkt ved å analysere ti portrettintervjuer av kvinnelige og mannlige ledere. Analysen er multimodal, hvilket betyr at jeg analyserer både de språklige og visuelle fremstillingene i portrettintervjuene. Med bakgrunn i dette er oppgavens problemstilling:

Hvordan fremstilles kvinnelige og mannlige ledere i offentlige og private virksomheter i Fædrelandsvennen?

Oppgaven omhandler kvinner og menn som har lederposisjoner innenfor offentlige og private virksomheter på Sørlandet, og i Norge generelt. Alle har en eller annen form for tilknytning til Agder. De fleste er født og oppvokst på Sørlandet. Noen kommer også fra andre deler av landet, men er ledere for bedrifter med tilholdssted i Kristiansand området. Oppgaven er en studie av hvordan kvinnelige og mannlige ledere fremstilles i Fædrelandsvennen. Videre er en av oppgavens formål å se hvordan eventuelle ulikheter i fremstillingen av kvinner og menn kan være med på å forme våre oppfatninger av kjønn.

For å snevre inn og undersøke problemstillingen har jeg utarbeidet fire forskningsspørsmål:

- Hvordan benevnes kvinner og menn?
- Hvordan beskrives kvinner og menn, og hvilke egenskaper vektlegges?
- Hvordan fremstiller intervjuprofilene seg selv gjennom valg av klær?
- Hvilke temaer tas opp, og hvilke temaer er fraværende i intervjuene med kvinner og menn?

Oppgavens problemstilling er relativt åpen. Forskningsspørsmålene bidrar til å snevre inn oppgavens fokus, ettersom de nærmest utgjør overordnede kategorier for analysen. Spørsmålene legger til rette for en grundig gjennomgang av hvordan kvinner og menn fremstilles i Fædrelandsvennen, både språklig og visuelt. Ettersom studien undersøker fremstillingen av kvinner og menn i media, er det teoretiske rammeverket kommunikasjonsteori. Det vil bli benyttet gjennom hele analysen. Når det kommer til spørsmålet om hvordan kvinner og menn benevnes er det relevant å se på språk i tilknytning til personifisering og funksjonalisering. Videre er det også interessant å se hvilke personlige egenskaper som vektlegges hos de ulike intervjuprofilene. I den sammenheng ser jeg også på hvorvidt fremstillingene følger tradisjonelle kjønnsrollemønstre eller ikke. I forhold til hvilke

temaer som tas opp og ikke i intervjuene med kvinner og menn, er det nyttig å se på språket i tilknytning til kvinnelige og mannlige domener (Uri, 2018, s.72-73). I tillegg er det interessant å se temaene i tilknytning til skillet mellom privat og offentlig sfære. Er det for eksempel slik at noen temaer er forbeholdt kvinner og andre menn? Gjennomgående i hele analysen trekker jeg også inn teori om selvpresentasjon, ettersom intervjuprofilene gjerne har et ønske å bli fremstilt på bestemte måter. Forskningsspørsmålene gir dermed et godt utgangspunkt for å analysere hvordan både intervjuprofilene selv, men også journalistene i Fædrelandsvennen, fremstiller kjønn.

Kjønn og media er et tema som stadig får mer oppmerksomhet, særlig de siste tiårene. Det er, så vidt jeg kjenner til, skrevet tre tidligere masteroppgaver som analyserer portrettintervjuer med fokus på kvinnelige og mannlige ledere i næringslivet (Hadland, 2010; Syversen, 2020; Tangen, 2022). De tre oppgavene har hentet sine portrettintervjuer fra Dagens Næringsliv. Alle tre studiene viser at det er forskjeller i måten kvinnelige og mannlige ledere blir fremstilt. Samtidig har studiene ulikt fokus, og det er tolv år mellom den eldste og nyeste oppgaven. Studien til Hadland (2010, s. 103) finner de største forskjellene mellom kvinner og menn. Hun finner blant annet en tendens til at avisen bidrar til en reproduksjon av kvinner og menn som forskjellige, hvor mannen rangeres som mer verdifull enn kvinnen. Studien til Syversen (2020, s. 4, 61-62) finner også at fremstillingene av toppledere varierer på bakgrunn av kjønn. Videre konkluderer hun med at de enkelte fremstillingene kan forme stereotypier av lederkvinnen, som kan skape barrierer og utfordringer for kvinner i næringslivet. Tangen (2022, s. 79-80), på den andre siden, finner i sin studie, tendenser til en sunn utvikling sett fra et likestillingsperspektiv. Hun konkluderer med at Dagens Næringsliv ikke bidrar til å opprettholde stereotypiske holdninger og forestillinger i tilknytning til kjønn og ledelse, selv om det er ulikheter å finne.

Min oppgave skiller seg ut fra de tidligere oppgavene ved at jeg undersøker en regionalavis, fremfor en nasjonal avis. Det finnes allerede mye forskning knyttet til tematikken kjønn, representasjon og media. Så vidt jeg er kjent med, er det ikke blitt utført noen større undersøkelser av fremstillingen av kvinnelige og mannlige ledere innenfor offentlige og private virksomheter i Fædrelandsvennen tidligere. Oppgaven kan dermed være med på å utvide kunnskapen om fremstillingen av kvinnelige og mannlige ledere i media, med et hovedfokus på Agder og Kristiansand. Avslutningsvis bidrar også oppgaven til å belyse hvordan kjønn fremstilles i Fædrelandsvennen, og til å øke bevisstheten rundt tematikken, kjønn og likestilling i media.

1.3 Kontekst og begrepsavklaring

Dette underkapittelet er for det første en redegjørelse av hvorfor det er relevant å analysere portrettintervjuer i Fædrelandsvennen. For det andre redegjør jeg for begreper som er tett knyttet til oppgavens problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål. *Offentlig og privat virksomhet* er viktige begrep i problemstillingen, ettersom det er med på å avgrense oppgavens fokus. Jeg redegjør derfor for hvordan jeg forstår begrepene offentlig og privat virksomhet. Videre redegjør jeg for hvordan jeg forholder meg til *kjønn*. Deretter skriver jeg om *språk og makt*, ettersom det er to vesentlige aspekter ved oppgaven.

1.3.1 Fædrelandsvennen

Oppgavens formål er å gjennomføre en studie som kan bidra til økt kunnskap om likestilling i Agder og Kristiansand. Jeg har derfor valgt å utføre en analyse av portrettintervjuer publisert i Fædrelandsvennen. Det er interessant å studere avisen ettersom det er en mediekanal som når ut til mange mennesker i regionen. Statistikk fra 2021 viser at 83 prosent av den norske befolkningen over 12 år leser minst en avis daglig, enten på papir eller digitalt (Futsæter, 2021). Fædrelandsvennen er eid av Polaris Media. Ifølge Polaris Media (u.åb) er Fædrelandsvennen, som i hovedsak dekker Kristiansand, den ledende medievirksomheten på Sørlandet. Videre viser en undersøkelse utført av Kantar, i samarbeid med Norsk Gallup, at Fædrelandsvennen var den 12. største avisen i Norge i 2021 (Futsæter, 2021). Tall fra Polaris Media (u.åa) viser at Fædrelandsvennen i gjennomsnitt har 88 678 lesere daglig, samt 106 905 daglige brukere på nett. Tallene viser at mediene spiller en viktig rolle i nordmenns hverdag, og at Fædrelandsvennen er en regionalavis som når ut til mange på daglig basis. Det er derfor hensiktsmessig å velge Fædrelandsvennen som utgangspunkt for denne studien, nettopp på grunn av mediehusets sterke posisjon og påvirkningskraft på Sørlandet.

1.3.2 Portrettintervju

Et portrettintervju er en multimodal tekst, som kombinerer tekst og bilde. Hensikten med et portrettintervju er å gjøre leserne bedre kjent med en person. Intervjuene ser gjerne forbi personens offentlige rolle, for å bli bedre kjent med hvem personen er «på privaten». I utarbeidelsen av et portrettintervju står journalistene svært fritt. Samtidig påvirker journalistenes hensikter tonen for intervjuet. Valg av intervjuprofil er for eksempel, i seg selv, et uttrykk for hva journalisten ønsker å oppnå (Lamark, 2012, s. 55).

1.3.3 Offentlige og private virksomheter

Utgangspunktet for innsamling av empiri i denne oppgaven er kvinner og menn som har lederstillinger innenfor offentlige og private virksomheter. Offentlige og private virksomheter refererer i denne oppgaven til enkeltpersoner eller organisasjoner som produserer varer eller tjenester. Utvalget består av ti portrettintervjuer med kvinner og menn som besitter lederstillinger i Agder regionen. Intervjuprofilene er ledere for et bredt utvalg av virksomheter. Noen er ledere i nasjonale virksomheter, som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DBS). Andre er leder i regionale virksomheter, som Sørlandet sykehus og Kjevik lufthavn. Til slutt, er det også noen som er ledere innenfor lokale virksomheter, som Aquarama og Hovden Alpinsenter, for å nevne noen.

1.3.4 Kjønn

Når vi snakker om *kjønn* på norsk kan det referere til både biologisk og sosialt kjønn (Korsvik & Rustad, 2018, s. 6). Biologisk kjønn viser til anatomiske forskjeller som blant annet gener, hormonforskjeller, hjernestruktur og muskelmasse. Sosialt kjønn, ofte kalt kjønnsroller, viser til sosialt og kulturelt skapte normer, verdier og forventninger knyttet til det å være kvinne eller mann (Korsvik & Rustad, 2018, s. 6). Innenfor mye forskning, og da særlig eldre forskning, er det svært vanlig å finne en todeling av mennesker, i kategoriene kvinne og mann. Det er en forenkling, og i dagens samfunn er kjønn mye mer komplekst. Oppfatningene av kjønn er ikke statiske, de forandrer seg over tid og fra kultur til kultur (Uri, 2018, s. 25-28). Ved siden av den biologiske forståelsen av kjønn, kan kjønn være en oppfatning av hvem man er og vil være. Kjønn kan dermed sies å være noe man blir sosialisert inn i, og noe man gjør (Uri, 2018, s. 26). Judit Butler er en av dem som tar avstand fra det biologiske kjønn, og retter fokus mot kjønn som sosialt konstruert, og som noe vi gjør. Ifølge Butler handler det å være kvinne eller mann, om bestemte måter å repetere spesifikke iscenesettelser på. Hun fokuserer dermed på hvordan språklige og kroppslige ytringer og uttrykk repeterer normer for kjønnethet, og videre danner grunnlaget for sosial og kulturell kjønnspraksis (Lorentzen & Mühleisen, 2014, s. 57).

Det er viktig å vise til kompleksiteten rundt kjønn, ettersom det er et begrep i stadig utvikling. Jeg velger å ha en åpen tilnærming til kjønn, og tar utgangspunkt i at kjønn er noe man sosialiseres inn i, og gjør. Kjønn kan dermed gjøres på mange måter. Jeg er i denne oppgaven ute etter å analysere hvordan kjønn gjøres og fremstilles i portrettintervjuer i Fædrelandsvennen, med et kritisk blikk. Normer, verdier, forventninger, og tradisjonelle stereotypier knyttet til kjønn får dermed også en vesentlig plass i oppgaven. Det er viktig å

presisere at mitt materiale består av intervjuprofiler som identifiserer seg som kvinne og mann. Det er derfor disse kategoriene som brukes i oppgaven.

1.3.5 Språk og makt

Det er gjennom språket vi griper og forstår virkeligheten (Blakar, 2006, s. 19). Likevel er det mange som tar språket for gitt. Språket er vår måte å formidle informasjon og ideer, men også å uttrykke følelser og verdier (Språkrådet, 2021). Språk kan ytre alt fra kjærlighet og humor, til misnøye og kritikk. Språket kan også brukes som et maktmiddel i kommunikasjon med andre, gjennom blant annet hersketeknikker. Hvordan man formulerer og uttrykker seg er av betydning for hvordan andre oppfatter deg. Språket er dermed ikke nøytralt, og kan for eksempel speile former for kjønnsdiskriminering i et samfunn (Blakar, 2006, s. 94-95; Språkrådet, 2021). Språket formes av språkbrukeren, samtidig som det former språkbrukeren. Det er viktig å være bevisst makten som ligger i språket, ettersom våre måter å uttrykke oss på, påvirker mottakerens oppfatninger. Samtidig er det viktig å være bevisst makten i språket, ettersom vi gjennom språket både kan bidra til, og arbeide mot diskriminerende holdninger i samfunnet.

1.4 Oppgavens oppbygning

Oppgaven består av 7 kapitler. Kapittel 1 er en innledning, som består av bakgrunn for tema, presentasjon av problemstilling og en kontekst- og begrepsavklaring. I kapittel 2 ser jeg på likestilling i Norge, og på Agder, samt en gjennomgang av tidligere forskning knyttet til kjønn, likestilling og media. I kapittel 3 redegjør jeg for oppgavens teoretiske rammeverk. Kapittel 4 er en beskrivelse av metodiske valg, presentasjon av materialet og refleksjon over kvalitetskriterier og etiske hensyn. I kapittel 5 og 6 belyser jeg empiriske funn gjennom analyse og diskusjon av datamaterialet. Videre avsluttes oppgaven med en konklusjon, i kapittel 7.

2.0 Likestilling i Norge

Likestilling har tradisjonelt sett blitt forbundet med kjønnslikestilling (Danielsen et al., 2013, s. 23). I senere tid har begrepets betydning gjennomgått endringer, og likestilling refererer nå til at alle mennesker skal ha like rettigheter og muligheter i samfunnet, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, etnisitet og religion (Danielsen et al., 2013, s. 23). Selv om likestilling i dag omfatter mer enn forskjeller mellom kjønn, er det kjønnslikestilling som står sentralt i denne oppgaven. I tillegg til likheter i rettigheter og muligheter kan likestilling også referere til fraværet av diskriminering. Retten til å ikke bli diskriminert på grunn av kjønn er blant annet nedfelt i en rekke nasjonale og internasjonale konvensjoner (Danielsen et al., 2013, s. 23-24). Likestilling handler i stor grad om en rettferdig fordeling av makt, innflytelse og ressurser (FN-sambandet, 2023). Det er bevist gjentatte ganger at politisk, økonomisk og sosial likestilling mellom kjønnene bidrar til en positiv utvikling på alle plan i samfunnet (FN-sambandet, 2023). Likestilling og kvinners rettigheter er derfor et gjennomgående tema i FNs bærekraftsmål. Videre er FNs bærekraftsmål nærmest å anse som retningslinjer, som regjeringer verden rundt har implementert og videreført i sitt arbeid. Likestilling er et område den norske regjeringen jobber aktivt med. Kjernen i Norges arbeid for likestilling er å øke jenter og kvinners handlingsrom, selvbestemmelse og makt, blant annet gjennom handlingsplaner for likestilling (Regjeringen, 2023). Et eksempel på det er regjeringens handlingsplan fra 2019 til 2022, som tar for seg kvinner, fred og sikkerhet (Utenriksdepartementet, 2019, s. 4). Hvordan ser så kjønnslikestillingen ut i Norge – et av verdens mest likestilte land?

Forskjellene mellom kvinner og menn i samfunnet blir stadig mindre, og det er mye som tyder på at samfunnet beveger seg i riktig retning når det kommer til likestilling mellom kjønnene (SSB, u.å). Likevel viser tall fra både SSB (u.å) og undersøkelser utført av CORE – Senter for likestillingsforskning (Kandal, 2021), at det fortsatt er relativt synlige forskjeller mellom kvinner og menn, særlig innenfor arbeids- og næringsliv. Menn har i snitt høyere lønn enn kvinner. Lønnsforskjellene kan forklares ved at det er langt flere menn enn kvinner blant de som har de høyeste lønningene. Det er altså få kvinner, sammenlignet med menn, i toppen av fordelingen. En annen forklaring er at det er flere menn enn kvinner i lederposisjoner. Tall fra 2019 viser at andelen mannlige ledere var 63 prosent, mens andelen kvinnelige ledere var 37 prosent (Gram, 2021). Tallene viser en økning i antall kvinnelige ledere fra 2008, hvor andelen var 32 prosent. Samtidig viser tallene at det fremdeles er betydelig flere menn enn kvinner som besitter lederposisjoner i samfunnet (Gram, 2021). På tross av den skjeve

kjønnsbalansen blant landets ledere, er den generelle tendensen at kvinner og menn stadig blir mer likestilte, og at samfunnet beveger seg i retning av økt likestilling på en rekke viktige områder (SSB, u.å). I det følgende spisser jeg likestillingstematikken ytterligere inn mot Agder og media.

2.1 Likestilling i Agder

SSB sine tall fra 2021 viser at 46 prosent av sysselsatte kvinner i Agder jobber deltid, mot 18 prosent menn. Det er også nærmere 10 prosent flere kvinner i deltidsarbeid i Agder enn på nasjonalt nivå (SSB, u.å). Videre tjener kvinner på Sørlandet betydelig mindre enn menn. De har også lavere lønninger enn den gjennomsnittlige kvinne på nasjonalt nivå. En plausibel forklaring på lønnsforskjellene er den høye andelen kvinner i deltidsarbeid i Agder. Tallene fra SSB (u.å) viser en tendens til at Agder scorer litt lavere på alle likestillingsindeksene, målt opp mot nasjonalt nivå. Agder henger dermed bakpå i likestillingsutviklingen. Det er en generell tendens til at utviklingen innenfor likestilling beveger seg i et sakte tempo. Samtidig er denne utviklingen like treg, om ikke tregere på Sørlandet, hvilket fører til at regionen ikke evner å ta igjen det nasjonale «forspranget» (Jentoft et al., 2023, s. 15).

Agder Fylkeskommune (u.åa) arbeider, ifølge deres nettsider, langsiktig og systematisk for å oppnå økt likestilling knyttet til kjønn, etnisitet, funksjonsevne, religion, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Fylkeskommunen har en regional plan for likestilling, inkludering og mangfold. De konkrete verktøyene de bruker for å arbeide for likestilling er forskning og kunnskapsutvikling, nettverk og samarbeid, brukermedvirkning og sertifiseringsordningen Likestilt arbeidsliv (Agder Fylkeskommune, u.åb). Likestilt arbeidsliv er en forskningsbasert sertifiseringsordning, som både gir arbeidsgivere verktøy for internt mangfold- og likestillingsarbeid, og ett nettverk for læring og erfaringsdeling med andre aktører. Formålet med sertifiseringsordningen er å gjøre det enklere for virksomheter i både offentlig og privat sektor å drive med aktivt mangfold- og likestillingsarbeid (Agder Fylkeskommune, u.åb).

En ny undersøkelse utført av NORCE og Senter for likestilling ved Universitetet i Agder, viser at arbeidet med likestilling ikke prioriteres nok i Agder (Jentoft et al., 2023, s. 18). NORCE og Senter for likestilling har undersøkt en rekke store bedrifter i Agder, med fokus på hvorvidt aktivitets- og redegjørelsesplikten blir fulgt opp i de ulike bedriftene eller ikke. Ifølge aktivitets- og redegjørelsesplikten, også kalt ARP, skal alle arbeidsgivere jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å skape mer likestilling og hindre diskriminering på

arbeidsplassen (Jentoft et al., 2023, s. 5). Resultatene fra undersøkelsen viser at ingen av de offentlige eller private virksomhetene i Agder tilfredsstillter ARP sitt minimumskrav (Jentoft et al., 2023, s. 9). Det er også et mindretall av bedriftene i undersøkelsen som arbeider strukturert med likestilling. NORCE og Senter for likestilling mener at virksomhetene i Agder har et forbedringspotensial når det kommer til likestillingsarbeid. Strukturert og bevisst likestillingsarbeid er nøkkelen for å nå ARP sine krav. Samtidig vil det å jobbe målrettet med likestilling bidra til å skape en arbeidsplass hvor alle ansatte føler seg verdsatt uavhengig av kjønn, etnisitet og legning (Jentoft et al., 2023, s. 5).

I Agder er en stor andel kvinner i deltidsarbeid, og de store kjønnsforskjellene i deltidsarbeid er en av Norges største likestillingsutfordringer (Gram, 2022). Professor May-Linda Magnussen forsker på familie- og arbeidsliv i et kjønns- og migrasjonsperspektiv. Magnussen (2019, s. 149) bruker blant annet statistikk fra SSB som sier noe om likestillingsutfordringene i Agder. Forskningen tar sikte på å finne forklaringer på hvorfor Agder ser ut til å skille seg fra andre deler av landet. Magnussen (2019, s. 159) finner at en mulig forklaring på andelen deltidsarbeidende kvinner kan være kulturelle faktorer. Samtidig henger det også sammen med utdanning, ettersom kvinners arbeidstid stiger i takt med utdanningslengde. Her viser tallene at Agder har en lav andel kvinner med universitets- eller høyskoleutdanning over fire år (Magnussen, 2019, s. 158). En kvalitativ studie utført av Lima og Jensen (2012, s. 66) om likestilling i hjemmet, viser at Agder også er lite likestilt når det gjelder husarbeid, særlig i de rurale områdene av Agder. Samtidig viser studien at likestillingen i hjemmet, på lik linje med kvinners arbeidstid, øker i takt med utdanningsnivå. Dermed kan likestilling i Agder handle om sosioøkonomiske forskjeller og klasse (Lima & Jensen, 2012, s. 90; Magnussen, 2019, s. 159). På den andre siden viser studien at heterofile par i Agder, kontrollert for utdanning og arbeidstid, har en mindre likestilt arbeidsdeling i hjemmet, enn samme type par andre steder i landet. Funnene kan dermed tyde på at den lave likestillingen i Agder ikke kun omhandler sosioøkonomiske forskjeller og klassekultur, men også regional kultur (Magnussen, 2019, s. 158-160). Koblingen mellom kvinnelighet og omsorgsarbeid, samt mannlighet og forsørgerarbeid ser ut til å ha en sterk formende kraft på kvinner og menns hverdagsliv i Agder. Studier av Agder viser imidlertid at de urbane områdene er preget av mer likestilling enn de rurale områdene (Magnussen, 2019, s. 164).

2.2 Likestilling i media – tidligere forskning

I det følgende presenterer jeg tidligere forskning innenfor tematikken representasjon og fremstilling av kjønn i media. Ved å presentere tidligere forskning får jeg mulighet til å se min forskning i en større kontekst, samt vurdere mine funn opp mot funn fra andre studier. I gjennomgangen av tidligere forskning presenterer jeg en global undersøkelse utført av *The World Association for Christian Communication*, forkortet WACC, hvor kvinnerepresentasjonen i nyhetsmedia er i fokus. I tillegg ser jeg på nasjonale undersøkelser av representasjonen av kjønn i media, gjennom både kvalitative og kvantitative studier. Avslutningsvis trekker jeg frem Helene Uri (2018), som har forsket på hvordan kvinner og menn bruker språket.

2.2.1 Kvinner er mindre synlige i nyhetsmedier

What makes the news? er en internasjonal undersøkelse, som er en del av Global Media Monitoring Project, forkortet GMMP, ledet av WACC. GMMP er en ledende aktør innenfor forskning på kjønn og media i verdenssammenheng. *What makes the news?* undersøkelsen kartlegger fordelingen av kvinnelige og mannlige kilder i nyhetene, og har blitt utført hvert femte år siden 1995. Den siste undersøkelsen ble utført i 2020.

Undersøkelsen viser at transnasjonale medier presterer dårlig med hensyn til inkludering av kvinner som emne og kilde (Macharia, 2020). På det tidspunktet den siste undersøkelsen ble utført, utgjorde kvinner kun 13 prosent av emnene og kildene i nyhetssendinger på TV. I digitale nyhetsartikler var tallet noe høyere, her utgjorde kvinner 21 prosent av kildene. Tallene viser en økning fra undersøkelsen gjennomført i 2015, hvor kvinner utgjorde 15 prosent av emnene og kildene i digitale nyhetsartikler (Macharia, 2020, s. 4-5). Samtidig påpekes det at selv om det er en økning i kvinnerepresentasjonen i nyhetsmedia generelt, har kvinners usynlighet blitt enda mer markert i de største og mest innflytelsesrike mediene (Macharia, 2020, s. 4). Videre understrekes det i rapporten at nyhetsmediene ikke følger likestillingsutviklingen i takt med resten av samfunnet. Forståelsen og anerkjennelsen av kvinners bidrag i samfunnet generelt har økt, mens nyhetsmedia fremdeles henger etter (Macharia, 2020, s. 5-6). Samtidig viser undersøkelsen positive tendenser til at kvinner i økende grad står frem som talpersoner og eksperter. Undersøkelsen fra 2020 viser at 24 prosent av ekspertuttalelsene kommer fra kvinner, mot 19 prosent i 2015 (Macharia, 2020, s. 5).

Torunn Grymer og Marie Roksund (2015, s. 63) har forsket på kjønnsbalansen i debattprogrammer og talkshow i Norge. De stiller spørsmålet om kvinner vil skjermes fra skjermen. Grymer & Roksund (2015, s. 65-66) finner i sin undersøkelse at det jevnt over er flere menn enn kvinner som gjester ulike tv-programmer, men at kjønnsbalansen er større i talkshow enn i nyhetsmedier og debattprogrammer. Samtlige av redaksjonene som var med i undersøkelsen mener at den skjeve kjønnsbalansen blant kildene i debattprogrammene speiler samfunnet, ettersom mange ledere og samfunnsdebattanter er menn. Nyhetsredaktør i NRK, Per Arne Kalbakk, peker på at det innenfor noen områder fortsatt er langt flere menn enn kvinner som besitter makt og ekspertiseposisjoner, og at det kan være en årsak til den skjeve fordelingen (Grymer & Roksund, 2015, s. 65). Samtidig er det en tendens at kvinner oftere takker nei til å stille som gjester i nyhets- og debattprogrammer. Redaksjonene mener avslagene kan skyldes at kvinner fortsatt vegrer seg for å delta i det offentlige ordskiftet, og at de har et ønske om å være svært forberedt og skråsikre før de uttaler seg. En årsak kan være at kvinner er mer kritiske til sin egen kompetanse enn det menn er (Grymer & Roksund, 2015, s. 65). Det kan sees i sammenheng med Helene Uri (2018, s. 99-100) sin forskning, hvor hun i litteraturen om språk og kjønn finner tendenser til at kvinner er mer indirekte og nølende, mens menn er mer bastante i sine uttalelser. En annen årsak kan være at kvinner hetses vekk fra samfunnsdebatten. Kvinner og menn blir nemlig utsatt for ulike typer hets i det digitale rom. Menn blir ofte angrepet på grunn av sine meninger, mens kvinner i større grad hetses fordi de er kvinner, og ikke på bakgrunn av hva de mener. Den negative oppmerksomheten som kan oppstå ved å stå frem i media, kan dermed bidra til å skremme kvinner vekk fra samfunnsdebatten (Amnesty International, u.å).

2.2.2 Kvinnerepresentasjon i norsk dagspresse

Elisabeth Eide er professor ved journalistutdanningen på Høgskolen i Oslo og Akershus, og har forsket på kjønn og medier i en årrekke. I 1979 og 1989 gjennomførte Eide undersøkelser hvor hun tok for seg kvinnerepresentasjonen i norsk dagspresse. Den samme undersøkelsen har senere blitt gjennomført i 1999 og 2014 (Gjørven et al., 2000, s. 65; Save & Hagen, 2015, s. 77). I undersøkelsen fra 1999 kan man se at det er fire ganger så mange menn som kvinner i avisene. Det hadde da ikke skjedd noen endring på ti år, hvilket var nedslående resultater (Gjørven et al., 2000, s. 71). Undersøkelsen fra 2014, som ble utført femten år etter forrige undersøkelse, viser flere tendenser som er positive sett fra et likestillingsperspektiv – deriblant en økning i kvinnerepresentasjonen i avisene (Save & Hagen, 2015, s. 89-90). Årsaken til økningen er sammensatt. Undersøkelsen viser at kvinner skriver mer om kvinner

enn det menn gjør. En økning i antall kvinnelige journalister bidrar dermed til en økt representasjon av kvinner i avisene. Den globale undersøkelsen *What makes the news?* finner lignende tendenser, til at journalistens kjønn er av betydning for både kjønnsdimensjonene i sakene, og valg av kilder (Macharia, 2020, s. 7). Samtidig er det ikke slik at en jevn kjønnsfordeling i redaksjonene automatisk fører til kjønnsbalanse blant kildene. For selv om kvinner skriver mer om kvinner enn det menn gjør, så benytter også kvinnelige journalister flere mannlige kilder enn kvinnelige (Save & Hagen, 2015, s. 88). En annen årsak til økningen kan være at det er flere kvinnelige ledere og at kjønnsbalanse har blitt et tema i redaksjonene (Save & Hagen, 2015, s. 88). Til tross for at undersøkelsen fra 2014 viser noen positive tendenser, utgjorde kvinnelige intervjuer bare 20 prosent av materialet som ble kartlagt. Undersøkelsen viser at avisene intervjuer om lag tre menn før de lar en kvinne komme til ordet. Med andre ord er kvinner fortsatt underrepresentert i dagspressen (Save & Hagen, 2015, s. 89).

2.2.3 Kvinner, menn og språk

Helene Uri er forfatter, språkviter og professor, som i mange år har vært opptatt av hvordan kvinner og menn snakker og skriver, samt hvordan de blir omtalt. I boken *Hvem sa hva?* (2018) viser hun at vi er langt fra en verden der kjønnene er likestilte. Uri trekker frem en rekke forskjeller mellom måten kvinner og menn omtales i ulike medier. Ulikhetene i fremstillingene henger blant annet sammen med det Uri (2018, s. 72-73) refererer til som kvinnelige og mannlige domener. Domenene viser til forestillinger og antagelser om hvilke temaer som opptar kvinner og menn, og hva de snakker om. Et typisk eksempel er at kvinner strikker mer enn menn, og derfor snakker kvinner mer om strikking. Videre er det en allmenn antagelse at menn er mer interessert i motorsport enn kvinner, og derfor også et tema menn snakker mer om. Samtidig finnes det domener som er like sentrale for begge kjønn, som barn. Likevel ser man at barn er et tema som oftere tas opp i samtale med kvinner enn med menn (Uri, 2018, s. 66, 73). Det er sosiale normer og stereotype oppfatninger som gjør det akseptabelt, og til og med nesten forventet at kvinner og menn har ulike interesser, og ulike måter å anvende språket på (Uri, 2018, s. 68).

I 2017 gjennomførte Uri (2018, s. 189) en undersøkelse hvor hun telte antall nekrologer skrevet om kvinner og menn, og analyserte innholdet i nekrologene som stod på trykk i Aftenposten. Uri (2018, s. 190) fant tendenser til at menns karriere og yrkesliv tar større plass enn kvinnes. Det ramses ofte opp i detalj om mannens utdanning og arbeidssteder. Det skrives også mye om mannens lederegenskaper, om organisatorisk talent og arbeidskapasitet.

I kvinnenes nekrologer fremheves derimot utseende i større grad enn hos mennene. Det skrives blant annet om «flotte damer, velkledd og elegante kvinner, «i fargerike klær»» (Uri, 2018, s. 191). Generelt er fargerik et adjektiv som ofte brukes om kvinner. Relasjonen til familie er også noe som veier tyngre i nekrologene om kvinner enn menn. Generelt beskrives kvinner ofte i sin relasjon til andre. Kvinner beskrives for eksempel som «mannen sin hustru», «sine barns mor», eller «hun har vært mor, svigermor, bestemor og livsledsagerske» (Uri, 2018, s. 192). Dette er hovedtendensene i undersøkelsen, men Uri (2018, s. 189-192) finner også nekrologer hvor kvinners lederegenskaper og menns «brune, glitrende øyne» blir beskrevet. Det finnes dermed unntak fra tendensen, men jevnt over ser det ut til at nekrologene til en viss grad følger tradisjonelle kjønnsroller.

2.3 Oppsummering

Norge er et av verdens mest likestilte land. Likevel ser man at det fortsatt finnes systematiske forskjeller mellom kjønnene, som påvirker mulighetene kvinner og menn får i samfunnet (Kandal, 2021). Samtidig viser tallene til en positiv utvikling i samfunnet, hvor forskjellene mellom kvinner og menn stadig blir mindre. Tall fra SSB (u.å) viser at Agder jevnt over scorer dårligere på likestillingsindeksene enn mange andre deler i landet. Magnussen (2019, s. 158-160) viser at det både kan skyldes sosioøkonomiske forskjeller og klassekultur, men at det også skyldes en regional kultur. Når det kommer til media, viser tidligere forskning på globalt- og nasjonalt nivå, at kvinner er underrepresentert, særlig i nyhetsmedia. Samtidig viser forskning at det også innenfor media er en positiv utvikling, hvor man ser at kvinner sakte, men sikkert tar en større del i det offentlige ordskiftet. Den tidligere forskningen, og særlig forskningen på kvinnelige og mannlige domener, er interessant å se på i forbindelse med hvordan kvinner og menn fremstilles i Fædrelandsvennen. I tillegg er forskningen interessant å se på i lys av teori som jeg gjør rede for i neste kapittel.

3.0 Teoretisk forankring

Teorikapittelet har til hensikt å redegjøre for det teoretiske rammeverket i oppgaven. I det følgende presenterer jeg kommunikasjonsteori, og knytter det opp mot maktdimensjoner ved språkbruk. Deretter presenterer jeg teori om selvpresentasjon, ved å gjøre rede for Erving Goffman sin interaksjonsteori, samt teori om klærs evne til å fremme og hemme autoritet. Avslutningsvis redegjør jeg for kjønnsteori, med et særlig fokus på kjønnsroller. I forbindelse med kjønnsroller ser jeg på «doing gender»-perspektiver og Judit Butler sin teori om performativitet. Deretter redegjør jeg for skillet mellom privat og offentlig sfære.

3.1 Kommunikasjonsteori

Semiotiske teorier eller teorier om tegnlære er i hovedsak utviklet som et verktøy for å forstå og analysere tekster. Tekst kan forstås som de størrelsene som transporteres i kommunikasjonsprosessen (Gripsrud, 2015, s. 135). Kommunikasjon er det som foregår når en avsender sender et budskap til en mottaker (Gripsrud, 2015, s. 113). Sender, budskap og mottaker er altså de tre viktigste størrelsene som inngår i all kommunikasjon (Gripsrud, 2015, s. 113). Samtidig er det en svært forenklet modell, og kommunikasjonsprosesser er i virkeligheten svært komplekse.

Semiotikken har røtter i strukturalistisk teori. Ferdinand de Saussure var en lingvist, som primært var opptatt av tale- og skriftspråk, som utviklet en bred lære om tegnenes liv i samfunnet (Gripsrud, 2015, s. 115). Denotasjon og konnotasjon er to viktige begreper for å forstå hvordan vi fortolker tegn. Denotasjon refererer til den første, direkte betydningen av tegn. Denotasjonen er mer eller mindre fast. Konnotasjon refererer til den andre, indirekte betydningen av tegn, som kan variere. Det er variasjonen som er av betydning for kommunikasjon. Tegn har altså to ulike betydningsnivåer (Gripsrud, 2015, s. 117). Det samme tegnet kan bety ulike ting, for ulike mennesker, til ulike tider (Gripsrud, 2015, s. 117). For eksempel er denotasjonen til husmor-rollen en beskrivelse av at kvinner hovedsakelig er husmødre. Konnotasjonene til husmor-rollen kan derimot variere mellom kulturer og med tiden.

Ifølge Saussure varierer tegnenes betydning utfra den sammenheng de opptrer i, ettersom kommunikasjon er bestemt av både senderens og mottakerens sted og formål. Videre blir tegn alltid oppfattet i konkrete historiske, sosiale og kulturelle situasjoner. Fortolkningen av tegn kan dermed sies å være situasjonsbestemt (Gripsrud, 2015, s. 118). Begrepet kode kan forstås som regler eller konvensjoner som forbinder et uttrykk med et innhold. Kodebegrepet kan

anses som selve nøkkelen til den situasjonsbestemte fortolkningen av tegnene, som kodene angir. Kodefellesskapene deler konvensjoner, altså etablert enighet om tegnenes betydning. Det å være en del av et kodefellesskap er dermed å være en del av et kulturelt fellesskap (Gripsrud, 2015, s. 118). Oppfattelsen av husmor-rollen er et eksempel på at tegn er situasjonsbestemt, og at konnotasjoner kan gå fra å ha positive til negative assosiasjoner i ulike tider, og også i ulike samfunn og kulturer.

Kode, kultur og kommunikasjon henger nært sammen, på mange og kompliserte måter. Kommunikasjonsmodellen kan dermed ikke fremstilles som en rett linje. Kultur er en forutsetning for kommunikasjon, både som en sammenbindende faktor, men også som en kompliserende faktor. Modeller for kommunikasjon må derfor gå nært inn på kulturens hav av koder, for å kunne fortolke tegnenes betydning (Gripsrud, 2015, s. 135). Semiotikken gjør forholdet mellom språk og virkelighet både problematisk og variabel. Samtidig gir semiotisk teori interessante og viktige perspektiver når forholdet mellom forståelsen av kjønn i samfunnet (Gripsrud, 2015, s. 136), og portrettintervjuenes representasjon og fremstilling av kjønn skal diskuteres. Representasjon og fremstilling av kjønn påvirkes samtidig av makt og hvordan språkbruk representerer maktbruk.

3.1.1 Språk er makt

I 1973 ga Rolv Mikkell Blakar ut første utgaven av boken *Språk er makt*. Bokens premiss er at språkbruk aldri er nøytral (Blakar, 2006, s. 47). Det vil alltid være ulike måter å uttrykke seg på, og de språklige uttrykkene avsenderen velger vil være med på å påvirke de inntrykkene mottakeren får (Blakar, 2006, s. 48). Påvirkningen av mottakerens inntrykk kan være bevisst eller ubevisst fra avsender sin side. Uavhengig av avsenderen sine intensjoner, vil hen, så snart hen ytrer et eneste ord, ta et standpunkt og dermed påvirke mottakeren (Blakar, 2006, s. 47-48). Det er den innvirkningen avsenderen har på mottakerens inntrykk og oppfatninger Blakar (2006, s. 48) refererer til når han hevder at språkbruk representerer maktbruk. Det blir dermed, ifølge Blakar (2006) utøvd en form for makt over mottakeren når en språkbruker ytrer noe. Blakar sin forståelse av makt bygger dermed på et marxistisk maktbegrep, ved å hevde at makt er noe som utøves over noen andre (Engelstad, 2005, s. 51-52).

Ifølge Blakar (2006, s. 48) kan språket strukturere og påvirke andre sin opplevelse av noe, og er slik et uttrykk for sosial makt. I den sammenheng refererer Blakar (2006, s. 48) til språk som et sosialt maktmiddel, hvor avsenderen sin mulighet og evne til å nå ut til andre mennesker er et uttrykk for deres maktposisjon. Media, eller mer spesifikt aviser, har langt

større rekkevidde enn enkeltpersoner. Effekten av mediernes språkbruk og mulighet for å påvirke, blir dermed også langt større. Videre hevder Blakar (2006, s. 94-95) at språket, og mange av dets språkmønstre, kan bidra til å opprettholde og reproducere maktforhold. Språket er bygd opp gjennom generasjoner. Mange språkmønstre henger igjen i tiden de ble utviklet, og avspeiler og reproducerer dermed stereotypiske rollemønstre. Det er gjennom disse gamle språkmønstrene at språket kan virke kvinneundertrykkende og hemmende for likestillingsarbeidet. Et eksempel på det er hvordan nøytrale titler, som president, får benevnelsen «kvinnelig» foran seg. I nyhetene skrives det om den «kvinnelige presidenten», men aldri om den «mannlige presidenten». Slike små forskjeller i språkmønsteret kan bidra til å opprettholde ubalansen mellom kvinner og menn i samfunnet. På den andre siden, kan språket, dersom det blir uttrykt riktig, være et viktig element og virkemiddel i arbeidet mot et mer likestilt samfunn (Blakar, 2006, s. 95).

3.1.2 Hvordan mennesker blir presentert av andre mennesker

Machin og Mayr (2012, s. 77) viser hvordan en formidler eller kommunikator står ovenfor en rekke ulike semiotiske valg, når hen skal presentere andre sosiale aktører. De semiotiske valgene kommunikatoren står ovenfor kan refereres til som representasjonsstrategier. Videre gir valg av representasjonsstrategier mulighet til å plassere mennesker i den sosiale verden, og fremheve visse sider ved identiteten deres (Machin & Mayr, 2012, s. 77). Machin og Mayr (2012, s. 77) ser både på hvordan språklige ressurser og visuell kommunikasjon påvirker presentasjonen av sosiale aktører.

Ifølge Machin og Mayr (2012, s. 77) finnes det ikke noen nøytral måte å presentere en person på. Valgene avsenderen tar vil påvirke mottakerens oppfatninger. Videre hevder Machin og Mayr (2012, s. 77) at alle valg bidrar til å rette oppmerksomhet mot spesifikke sider ved identiteten til den sosiale aktøren, som videre vil være assosiert med visse type diskurser. Det kan illustreres med en overskrift hentet fra avisen *Norge Idag*: «Kristen trebarnsmor valgt til ny president i Ungarn» (Kvilesjø, 2022). I sitatet fokuserer kommunikatoren på at den nye presidenten er kristen og trebarnsmor. Det er derimot mange andre språklige valg som kunne blitt anvendt for å beskrive den nye presidenten, Katalin Novák. Novák er også tidligere familieminister, og har bakgrunn som politiker, jurist og samfunnsøkonom. Hun er også den yngste presidenten i Ungarn, med sine 44 år. Overskriften om den nyvalgte presidenten kunne dermed også sett ut som følger: «Katalin Novak er den yngste til å vinne presidentvalget i Ungarn», eller «Tidligere familieminister blir president».

Eksemplene ovenfor vektlegger andre egenskaper ved Novák, enn at hun er kristen og trebarnsmor. På den måten skaper overskriftene også andre assosiasjoner til den nyvalgte presidenten. Eksemplene viser dermed at når kommunikatoren velger å presentere den sosiale aktøren på en bestemt måte, så velger hen også vekk andre alternative fremstillinger. I den sammenheng påpeker Machin og Mayr (2012, s. 77) at de språklige valgene påvirker de psykologiske, sosiale og politiske kontekstene for både avsender og mottaker. Samtidig bringer valg av representasjonsstrategi også med seg assosiasjoner knyttet til verdier, ideer og aktiviteter (Machin & Mayr, 2012, s. 77). Avsenderen har altså makt til å påvirke mottakerens inntrykk, gjennom valg av representasjonsstrategier.

I forbindelse med valg av representasjonsstrategier er det også relevant å løfte frem begrepet interseksjonalitet. Interseksjonalitet kan forstås som et veikryss, altså et sted der ulike linjer krysser hverandre. Disse linjene kan for eksempel være etnisitet, kjønn, klasse og bosted (Orupabo, 2014, s. 330-331). Interseksjonalitetsperspektivet forsøker å vise hvordan ulike faktorer, som nettopp kjønn, etnisitet og klasse kan virke sammen og påvirke individers livsbetingelser (Orupabo, 2014, s. 331). Et individ som er kvinne, minoritet og tilhører arbeiderklassen har ikke de samme mulighetene som en kvinne som tilhører majoriteten og er vokst opp i et middelklassehjem. Interseksjonalitetsbegrepet bygger på en kompleks maktforståelse. For å forstå ulikhet mellom mennesker, er det helt vesentlig å ha en forståelse for at individer kan inngå i forskjellige maktstrukturer samtidig (Orupabo, 2014, s. 331). De ulike faktorene, som kjønn og etnisitet, kan aktualiseres som trekk journalister velger å fremheve ved individer i portrettintervjuer. De faktorene en journalist trekker frem er videre styrende for lesernes oppfatninger av en intervjuprofil.

Machin og Mayr (2012, s. 81) skriver også om personifisering og funksjonalisering av de sosiale aktørene, og hvordan det kan påvirke fremstillingene. De sosiale aktørene kan bli avbildet i forhold til hvem de er, personifisering, eller hva de gjør, funksjonalisering. Det kan illustreres på følgende måte: 1) «George Bush sa at demokratiet ville vinne», og 2) «Den amerikanske presidenten sa at demokratiet ville vinne» (Machin & Mayr, 2012, s. 81). De to ulike måtene å referere til den sosiale aktøren, kan ha ulike effekter på leseren. Bruken av tittel fremstår mer offisielt, profesjonelt og legitimt, mens bruken av navn er mer personlig (Machin & Mayr, 2012, s. 81).

3.1.3 Hva uttrykker bilder?

Machin og Mayr (2012, s. 96) ser også på hvordan kommunikatoren står ovenfor en rekke valg i forhold til den visuelle fremstillingen av sosiale aktører. De fokuserer på hvordan bilder bidrar til å skildre de sosiale aktørene, samt hvordan det språklige og visuelle virker sammen, og utfyller hverandre. Machin og Mayr (2012, s. 97-102) trekker blant annet frem vertikale vinkler som et viktig element i forhold til hvordan personer fremstilles på bilder. Vertikale vinkler, altså det å se ned på eller se opp til mennesker, kan ifølge Machin og Mayr (2012, s. 100) ha en rekke effekter på leseren. Det å se ned på noen kan for eksempel gi en følelse av aktørens sårbarhet. Det å se opp til noen kan derimot gi en følelse av aktørens makt. Videre gir en fremstilling av den sosiale aktøren på «samme høyde» som leseren, inntrykk av at det er en helt vanlig person som fremstilles (Machin & Mayr, 2012, s. 100). De vertikale vinklene har dermed en stor effekt på leseren, i forhold til hvilket inntrykk de får. Det er derfor viktig at kommunikatoren gjør grundige overveininger i forhold til hva de ønsker å oppnå med fremstillingen, og hvordan de vinkler bildene.

3.2 Selvpresentasjon

3.2.1 Vårt rollespill til daglig

Erving Goffman er en kanadisk samfunnsforsker som har gjennomført systematiske studier av hvordan sosiale strukturer både former og formes av iscenesettelse og sosial samhandling. Goffman ga, i 1959, ut boken *The Presentation of Self in Everyday Life*. Boken ble oversatt til norsk, i 1992, med tittelen *Vårt rollespill til daglig*. I boken bruker Goffman teatermetaforer for å forklare samhandling mellom mennesker (Eriksen, 2004, s. 61). Goffman snakker om individer som skuespillere eller aktører, roller og forestillinger, og han skiller også mellom ulike former for kommunikasjon, deriblant frontstage og backstage (Eriksen, 2004, s. 61). Hans interaksjonsteori handler altså om hvordan mennesker spiller ulike roller, med hverandre som publikum.

Goffman (1959/1992, s. 22) hevder at mennesker, når de samhandler med andre, forsøker å kontrollere «den andres» inntrykk av situasjonen, i en formålstjenlig retning for dem selv. Mennesker benytter en rekke ulike teknikker for å opprettholde slike inntrykk (Eriksen, 2004, s. 61; Goffman, 1959/1992, s. 22). Mennesker oppfører seg forskjellig og spiller ulike roller, avhengig av situasjonen de befinner seg i. Det er i den sammenheng Goffman trekker frem frontstage og backstage, som to ulike måter å kommunisere. Frontstage refererer til situasjoner hvor aktøren står på en scene foran et publikum. Her må aktøren være bevisst

hvilket inntrykk hen skaper ovenfor publikum. Aktøren vil prøve å fremstå på en bestemt måte, ved å fremheve enkelte sider ved seg selv, og samtidig undertrykke de sidene ved seg selv som vil kunne stå i motsetning til det inntrykket man ønsker å gi (Eriksen, 2004, s. 61; Goffman, 1959/1992, s. 96). De forholdene aktøren fremhever kan, ifølge Goffman (1959/1992, s. 96), kalles for et fasadeområde. Videre hevder Goffman (1959/1992, s. 98) at det finnes situasjoner vi, som aktører, mestrer godt og føler oss trygge i. Goffman (1959/1992, s. 98) trekker her en linje til skuespillere, som bak kulissene, når sceneteppet går ned, faller ut av rollen sin. Bak kulissene behøver ikke aktøren forholde seg til andre mennesker, eller et publikum. Her vil dermed de sidene ved seg selv, som aktøren forsøker å skjule frontstage, komme til syne (Eriksen, 2004, s. 61; Goffman, 1959/1992, s. 96-97). Backstage, eller bak kulissene, er også det området hvor aktørene kan planlegge hvordan de ønsker å opptre på best mulig måte. Aktøren vil dermed, når hen er backstage, legge strategier for å kontrollere de inntrykkene og oppfatningene andre får når aktøren er frontstage (Eriksen, 2004, s. 61; Goffman, 1959/1992, s. 97)

Goffman gjør også et poeng av at det finnes sosiale konvensjoner, eller allmenkjente normer, som definerer alt vi gjør (Eriksen, 2004, s. 61). Ifølge Goffman finnes det dermed ikke «naturlige» handlinger, ettersom alt en aktør gjør, bevisst eller ubevisst, følger de rådende normene innenfor en gitt kultur (Eriksen, 2004, s. 61; Goffman, 1959/1992, s. 31-32). Goffman beskriver her hvordan koder, som utgjør konvensjoner i kulturelle fellesskap, påvirker hvordan en aktør handler. Videre vil de rådende normene innenfor en kultur være i konstant utvikling og endring, ettersom de hele tiden blir bekreftet og reforhandlet i samhandling mellom mennesker. Goffman sin interaksjonsteori kan dermed forstås i forbindelse med kommunikasjonsteori og «doing gender»-perspektiver (Gripsrud, 2015, s. 118; Solbrække & Aarseth, 2006, s. 67).

3.2.2 Klærs evne til å fremme og hemme autoritet

Wenche Mühleisen og Agnes Bolsø (2015, s. 224) har undersøkt og diskutert klærs evne til å fremme og hemme autoritet. De har analysert hvordan kjønn og autoritet kommer til uttrykk i dag, ved å se på hvordan maskulinitet og femininitet forhandles i framstillinger av personer som, på grunn av sin posisjon, er avhengig av å signalisere autoritet og gjennomføringskraft. Autoritet konnoterer tradisjonelt til maskulinitet, mens femininitet har en mer ambivalent og usikker posisjon relatert til formell og legitim makt. Mühleisen og Bolsø (2015, s. 226) trekker frem hvordan dressen kan forstås som et nøkkelsymbol, ettersom det er en sentral kulturell figurasjon, som uttrykker et budskap om grunnleggende verdier i samfunnet.

Dressen ble tidlig en type arbeidsklær, eller en sivil uniform, som signaliserte måtehold, selvkontroll og disiplin. Tradisjonelt sett har det å ikle seg en dress, vært en måte å representere mannlighet og makt (Ambjørnsson, 2011, referert i Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 226).

På 1980-tallet, da kvinner begynte å søke mot og tre inn i lederstillinger i samfunnet, fikk derimot dressmoten en spesiell kvinnelig omdreining. Begrepet *power suit* oppsto, og dressen var ikke lenger forbeholdt menn. Kvinner i maktposisjoner begynte dermed å kle seg for å oppnå autoritet, med kleskoden for menn i maktposisjoner som inspirasjonskilde (Stadin, 2010, referert i Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227). Empiriske studier viser at det å kle seg for autoritet er en tankegang som fortsatt er gjeldende for kvinner i dagens samfunn (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227). Samtidig kan klær, og hvordan man skal fremstå, by på særskilte utfordringer for kvinner. Det å fremstå for feminint eller seksuelt attraktiv oppfattes som upassende og ubehagelig (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227). Studier fra Norge viser lignende tendenser, til at kvinner som besitter maktposisjoner som er maskulint kodet, opplever utfordringer relatert til kropp, seksualitet og intimitet (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227).

På den ene siden opplever kvinner i maktposisjoner flere utfordringer enn menn i tilknytning til kropp og klær. På den andre siden har kvinnene en større individuell valgfrihet enn mennene (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227). Det ser ut til å være et paradoks, at menn med antatt størst autoritet og makt, har mindre valgfrihet og spillerom i valg av klær, enn kvinner (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227). Dressen konnoterer tradisjonelt sett til autoritet, selvkontroll og disiplin. Samtidig kan dressen også forstås som en måte å ta avstand fra valgfrihet, og dermed signalisere undertrykkelse av individualitet (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227-228).

Mühleisen og Bolsø (2015, s. 224) er særlig opptatt av endringer i femininitetens symbolske konnotasjoner. De ser på tre figurasjoner når de drøfter kjønnet makt og endringer i det symbolske. De tre figurasjonene er: 1) *å passere til makten*, 2) *å crossdresse til makten*, og 3) *å feminisere til makten* (Mühleisen og Bolsø, 2015, s. 224). Å passere til makten, handler ifølge Mühleisen og Bolsø (2015, s. 230-231) om å tilpasse seg, for å passe inn i rollen som autoritet. En kvinnelig leder kan for eksempel, ved å kle seg i en kvinnelig tilpasning til dress, som for eksempel draktjakke- og skjørt-kombinasjon, passere som en av gutta. Ved å kle seg i en «dress» fremstår kvinnen som en mektig maskulin leder, på samme tid som hun beholder sine kjennetegn som en kvinne. Å passere noe innebærer altså at man repeterer tegn som blir

ansett å tilhøre visse sosiale grupper (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 231). Den andre figurasjonen, å crossdresse til makten, handler om å kle seg etter en tydelig maskulinisert kleskode. Her anvender Mühleisen og Bolsø (2015, s. 235) høyrepolitiker og tidligere klima- og miljøminister, Tine Sundtoft, som eksempel. Sundtoft er avbildet med en kort frisyre. Hun er ikledd dressjakke, dressbukse og skjorte, har store mørke briller, er diskret sminket og har ingen smykker på seg. Det eneste maskuline trekket hun mangler er slipset. Sundtoft er dermed et tydelig eksempel på kvinnelig til mannlig crossdressing (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 235-238). Den siste figurasjonen, å *feminisere til makten*, handler om å utfordre normene, ved å kle seg kvinnelig (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 234). Her bruker Mühleisen og Bolsø (2015, s. 233) Kristin Skogen Lund, administrerende direktør i NHO, som eksempel. Hun er ikled kjole, har på seg smykker og er tydelig sminket. Ifølge Mühleisen og Bolsø (2015, s. 233) uttrykker bildene av Lund en overklassekvinnelighet. Bildene uttrykker dermed femininitetens kraft, samt autoritet og politisk potensial. Autoriteten sees her i sammenheng med den feminine overklassekonnotasjonen, og ikke i henvisning til det maskuline. Det er dermed vektleggingen og legitimeringen av feminine markører det refereres til, i forbindelse med figurasjonen, å feminisere til makten (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 235).

3.3 Kjønnsteori

3.3.1 Kjønnroller

Den første samfunnsvitenskapelige teorien om kjønn tok utgangspunkt i begrepet *kjønnroller* (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 65). Med kjønnsrollebegrepet tok man utgangspunkt i at kjønn ikke bare var noe biologisk bestemt, men også noe sosialt formet. Kjønn er dermed ikke bare knyttet til iboende biologiske og psykologiske egenskaper hos kvinner og menn. Kjønn er også noe som blir til ved at individet på grunnlag av sitt biologiske kjønn sosialiseres inn i en kjønnsrolle (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 65). Kjønnroller kan dermed forklares som en samling av normer og forventninger knyttet til det å være kvinne eller mann. Normene og forventningene kan sees som et uttrykk for konvensjoner i kodefellesskap, altså etablerte enigheter innad i kulturelle fellesskap (Gripsrud, 2015, s. 135). Den sosiale formingen av kjønn skjer gjennom både den primære sosialiseringen i familien, og gjennom den sekundære sosialiseringen i samfunnet (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 65).

Kjønnrollbegrepet og rolleteorien har i nyere tid blitt kritisert og videreutviklet. Et av hovedpunktene for kritikken var at rolleteorien ikke fanget opp hvordan fordelingen av arbeid og ressurser i samfunnet var knyttet til makt og konflikt. Videre forklarer rolleteorien hvordan

individer sosialiseres inn i bestemte roller, men ikke hvorfor individer lar seg sosialisere (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 66). Likevel videreføres elementer fra rolleteorien i «doing gender»-perspektiver. Perspektivene tar utgangspunkt i at individet handler ut fra forventninger og normer, men i «doing gender»-perspektivene betraktes ikke normene som noe individet internaliserer gjennom sosialisering. Det blir heller lagt vekt på hvordan normene hele tiden skapes ved å bli bekreftet, utfordret eller reforhandlet i samhandling mellom mennesker (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 67). Det betyr altså at normene formes av individer i samhandling, samtidig som samhandlingen formes av normene. Sosialiseringen går dermed ikke bare en vei, slik det forklares i den tradisjonelle rolleteorien (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 67).

I forbindelse med «doing gender»-perspektivene er det også relevant å se på den amerikanske filosofen Judit Butler. Butler utviklet rundt årtusenskiftet en teori om kjønn, hvor performativitet sto sentralt. Performativitet handler om hvordan språklige og kroppslige ytringer og uttrykk repeterer normer for kjønnethet, som videre danner grunnlag for sosial og kulturell kjønnspraksis (Bondevik & Rustad, 2006, s. 56-57; Butler, 2004, s. 198-199). Det å være kvinne eller mann handler dermed om bestemte måter å repetere spesifikke iscenesettelser på. Butler (2004, s. 218) legger, i likhet med «doing gender»-perspektivene, vekt på hvordan handlinger er normativt regulert. Det betyr at det er normene i samfunnet som legger føringer for hvordan kvinner og menn oppfører seg (Butler, 2004, s. 218). Kjønn er dermed ikke noe selvstendig eller uavhengig. Det er individets iscenesettelser av seg selv som er avgjørende for hvilket kjønn man blir gjenkjent som. Hva kjønn er, knyttes dermed til estetikk og handling, ifølge Butler (2004, s. 199). Innenfor «doing gender»-perspektivene og Butler sin teori om performativitet er det med andre ord hvordan individet *gjør* kjønn, som påvirker hvordan vedkommende blir oppfattet av andre mennesker.

Ved å anvende kjønnsteori og ulike perspektiver på kjønnsroller, er det mulig å analysere og diskutere hvordan kvinnelige og mannlige ledere gjør kjønn. I tillegg er kjønnsteori en inngang til å drøfte hvordan Fædrelandsvennen fremstiller kjønn.

3.3.2 Privat og offentlig sfære

Innenfor kjønnsteori er skillet mellom privat og offentlig sfære et sentralt tema.

Skillet fikk en ny betydning ved overgangen fra bondesamfunnet til industrisamfunnet på 1800-tallet. Hjemmet hadde tidligere vært en produksjonsvirksomhet, men ved overgangen til industrisamfunnet ble husholdet skilt ut som en arena for det nære og intime, forvaltet av

kvinner (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Den private sfæren ble altså et uttrykk for hjemmet. Videre ble den offentlige sfære et uttrykk for det samfunnsmessige som skjedde utenfor hjemmet, som ble forvaltet av menn, eksempelvis politikk og arbeidsliv (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Den amerikanske sosiologen Talcott Parsons la stor vekt på de ulike posisjonene i familien, samt rollefordelingen som var forbundet med kjønnes ulike funksjoner i reproduksjonen. Ifølge Parsons var mannens viktigste oppgave å forsørge familiemedlemmene, mens kvinnen skulle ivareta de oppgavene som var knyttet til omsorg og kjærlighet. Fordelingen av arbeid, hvor mannen arbeidet og kvinnen var hjemme, ble sett på som en funksjonell og optimal organisering av familien, for å møte samfunnets ulike behov (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 66). Parsons teori gjenspeiler det skarpe skillet mellom kjernefamilien og arbeidsliv. Samtidig har forskere satt spørsmåltegn ved de positive funksjonene Parsons mente rollefordelingen hadde for individ og samfunn. Nordiske kjønnsrolleforskere har videreutviklet teorien i en mer kritisk retning, hvor kjønnsrollebegrepet i større grad er knyttet til hvordan kjønns spesifikk atferd er sosialisert og lært, og dermed også mulig å forandre (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 66). Husmor-forsørger-modellen gjorde seg gjeldende i en relativt kort historisk periode, likevel har modellen hatt stor betydning for samfunnets måter å tenke om og utforme kjønn og familie på, også i dag (Røthing & Aarseth, 2006, s. 170).

3.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert det teoretiske grunnlaget for oppgaven.

Kommunikasjonsteori har blitt presentert som et verktøy for å analysere makten som ligger i språket, ved å se på hvordan journalistenes valg av formuleringer kan påvirke mottakerens inntrykk og oppfatninger. Videre har jeg presentert Goffman sin teori om selvpresentasjon, og redegjort for klærs evne til å fremme og hemme autoritet. Teoriene er relevante for å analysere hvordan intervjuprofilene fremstiller seg selv, og hvilke inntrykk de ønsker å gi. Videre har jeg presentert kjønnsteori, hvor kjønnsroller, «doing gender»-perspektiver, performativitet og den offentlige og private sfære ble trukket frem som særlig relevant. Kjønnsteori er relevant gjennom hele analysen. Ved å anvende kjønnsteori åpner det opp for å kunne diskutere hvordan kvinnelige og mannlige ledere gjør kjønn, samt hvordan Fædrelandsvennen fremstiller kjønn.

4.0 Metode og utvalg

Denne oppgaven bygger på en kvalitativ forskningsmetode, i form av en dokumentanalyse av ti portrettintervjuer, publisert i Fædrelandsvennen. Imidlertid inneholder analysen også en kvantitativ komponent, presentert som deskriptiv statistikk i kapittel 5. Jeg starter kapittelet med å redegjøre for oppgavens vitenskapsteoretiske perspektiv, før jeg gjør rede for metodevalget, kvalitativ dokumentanalyse. En dokumentanalyse innebærer, i korte trekk, at man benytter dokumenter som kilde, og foretar en systematisk gjennomgang av innholdet i et utvalg dokumenter (Grønmo, 2004, s. 187). Deretter redegjør jeg for fremgangsmåten ved innsamling av data og presenterer materialet. Videre beskriver jeg analyseprosessen. Avslutningsvis diskuterer jeg oppgavens reliabilitet og validitet, og tar opp etiske hensyn og andre vurderinger som er gjort i arbeidet med oppgaven.

4.1 Vitenskapsteoretisk perspektiv

Denne oppgaven bygger på et sosialkonstruktivistisk perspektiv. Det vitenskapsteoretiske perspektivet er styrende for min tilnærming til oppgavens problemstilling, valg av teori og analyseprosessen. Innenfor sosialkonstruktivismen tar man utgangspunkt i at det eneste forskere kan si noe om er hvordan de oppfatter et fenomen. Menneskets forståelse av virkeligheten er dermed en oppfatning av virkeligheten og ikke virkeligheten i seg selv (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 49). Sosialkonstruktivismen innebærer en forståelse av at virkeligheten er sosialt konstruert. Dette betyr at individets oppfatning av virkeligheten skapes, endres og opprettholdes i sosial samhandling med andre mennesker. Videre har kontekst og språk en betydning for hvordan vi oppfatter og forstår virkeligheten (Anker, 2020, s. 54; Postholm & Jacobsen, 2018, s. 49). For eksempel bidrar ulike måter å snakke om kvinner og menn til å konstruere vår forståelse av kjønn. Et vesentlig aspekt ved min oppgave er i den sammenheng at hver enkelt journalist og intervjuprofil har sin egen forståelse og oppfatning av virkeligheten. Deres virkelighetsforståelse påvirker det publiserte intervjuet. Særlig journalistens virkelighetsforståelse er av betydning for artikkelens vinklinger og fokus. Et sosialkonstruktivistisk perspektiv er dermed et godt utgangspunkt for å besvare min problemstilling, ettersom jeg ønsker å finne ut hvordan kjønn konstrueres og fremstilles i Fædrelandsvennen.

Innenfor sosialkonstruktivismen hevdes det at forskeren ikke kan heve seg over det som blir forsket på (Mertens, 2019, s. 17; Postholm & Jacobsen, 2018, s. 49). Forskeren bringer alltid med seg sine egne subjektive og individuelle teorier inn i forskningen. Det fører til at arbeidet

til en forsker aldri blir helt objektivt (Mertens, 2019, s. 17; Postholm & Jacobsen, 2018, s. 101). Denne oppgaven bærer preg av mine virkelighetsforståelser. Det er mine virkelighetsforståelser som danner utgangspunkt for dataen og teorien jeg finner relevant, som videre påvirker analyse- og diskusjonsdelen. Det viktigste i den sammenheng er at jeg er bevisst min rolle i møte med empirien, og forsøker å være oppmerksom på hvilke forforståelser og holdninger jeg tar med meg inn i forskningsarbeidet. Det er også viktig å reflektere rundt hvordan mine forforståelser og holdninger kan påvirke forskningen (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 101).

Oppgavens fokus er hvordan kjønn konstrueres og fremstilles i Fædrelandsvennen. Tidligere forskning viser at kvinner og menn ofte benytter ulike former for språk (Uri, 2018, s. 156-157). Samtidig kan språkbrukeren til avsenderen påvirke oppfatningene til mottakeren. Språkbruk representerer altså maktbruk, ettersom avsenderen har makt til å påvirke mottakerens oppfatninger (Blakar, 2006, s. 48). Jeg tar dermed utgangspunkt i en marxistisk forståelse av maktbegrepet, hvor makt er noe som utøves over noen andre (Engelstad, 2005, s. 51-52).

Makt er sentralt i alle former for sosial konstruksjon, ettersom det å konstruere en sosial virkelighet alltid innebærer å fremheve noe og velge bort noe annet. Det ligger mye makt i hvordan vi velger å uttrykke oss. Enkelte måter å uttrykke seg på kan for eksempel speile former for kjønnsdiskriminering i et samfunn, ved at det skaper og opprettholder en ubalanse mellom kjønnene (Blakar, 2006, s. 94-95). I den sammenheng er det viktig å nevne at jeg har et maktkritisk utgangspunkt for analysen. Det finnes oppfatninger og holdninger som arbeider for og mot likestilling. Jeg er ikke ute etter å si at noen oppfatninger er bedre enn andre. Jeg er derimot ute etter å se på hvordan kjønn fremstilles i Fædrelandsvennen, og om fremstillingene viser tendenser til arbeid som fremmer eller hemmer likestilling i Agder. Innenfor kritisk kjønnsforskning er ofte målet å undersøke kjønnsforskjeller ut fra et maktkritisk perspektiv, med sikte på å bygge opp kunnskap som kan endre maktforholdene. At det er en kritisk analyse betyr ikke at den er negativ. Analysen er kritisk i betydning av at målet er å bidra til en kritisk refleksjon over måten kjønn er utformet på i dagens samfunn (Lorentzen & Mühleisen, 2014, s. 17-18).

4.2 Kvalitativ metode

Innenfor dokumentanalyse skilles det mellom kvalitativ og kvantitativ tilnærming. Begge formene for analyse kan brukes på alle typer dokumenter, om det er tekst, tall, lyd eller bilde, men det vanligste er å bruke dokumentanalyse når dokumentene har et tekstlig innhold (Grønmo, 2004, s. 187). Både kvalitativ og kvantitativ metode egner seg for å besvare oppgavens problemstilling, men med bakgrunn i den potensielle mangelen på dybde ved kvantitativ metode, ser jeg det hensiktsmessig å gjennomføre en kvalitativ dokumentanalyse. Ved å gjennomføre en kvalitativ dokumentanalyse får jeg mulighet til å studere et begrenset antall tekster i dybden. Den kvalitative tilnærmingen åpner opp for en grundigere analyse, med fokus på detaljerte beskrivelser av innholdet (Johnson & Onwuegbuzie, 2007, s. 20).

Ifølge Postholm og Jacobsen (2018, s. 95) handler kvalitativ metode om å studere og analysere beskrivelser, forståelse og mening. Det er viktig med «tykke beskrivelser», slik at forskjellene og likhetene ved empirien blir godt synliggjort (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 95). Kvantitativ metode på den andre siden, handler i større grad om tall og statistikk. Fokuset på tall fører til at fenomener kan studeres nøye og med stor presisjon, og statistiske metoder kan også hjelpe til med å håndtere store mengder informasjon (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 99). Oppgavens formål er å analysere hvordan kvinner og menn fra offentlige og private virksomheter fremstilles i media, og eventuelt hvilke forskjeller som finnes. Det er derfor hensiktsmessig å benytte kvalitativ metode, ettersom jeg er ute etter å analysere de beskrivelsene, forståelsene og meningene som kommer til uttrykk i de utvalgte portrettintervjuene. Jeg er med andre ord ute etter å fortolke meningsinnholdet i tekstene, fremfor å telle egenskaper ved intervjuene, som for eksempel forekomsten av ord. Samtidig kan det være gunstig å telle forekomsten av ord i noen tilfeller, som for eksempel hvordan intervjuprofilene benevnes. Utgangspunktet for oppgaven er dermed en kvalitativ analyse, med en kvantitativ komponent. Analysens kvantitative komponent er en opptelling av bruken av fornavn, etternavn og fullt navn i intervjuene. Den kvantitative komponenten presenteres som deskriptiv statistikk i *tabell 2 og 3*, i analysen, i kapittel 5.

Ved å benytte en kvalitativ tilnærming vil jeg argumentere for at jeg får et godt nok grunnlag for å besvare oppgavens problemstilling. Samtidig må det problematiseres at en mulig svakhet ved oppgaven er det begrensede datautvalget. Ved å benytte en kvantitativ tilnærming ville jeg fått muligheten til å analysere et større datamateriale. Et større utvalg hadde gjort det mulig å si noe om hyppigheten av et fenomen, og funnene i undersøkelsen ville i større grad

vært overførbare og generaliserbare, enn ved å benytte en kvalitativ tilnærming (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 99). På den andre siden fører den kvalitative tilnærmingen til at jeg kan gjennomføre en grundigere analyse av de utvalgte portrettintervjuene. Den kvalitative tilnærmingen åpner opp for å rette fokus mot språket som anvendes, konteksten rundt intervjuene og bruken av bilder. Funnene i denne oppgaven er med andre ord ikke representative utover utvalget, men kan samtidig bidra til å vise noen tendenser.

4.3 Dokumentanalyse

I denne oppgaven gjennomfører jeg en dokumentanalyse. Dokumentanalyse er en form for datainnsamling som baserer seg på dokumenter som kilde (Grønmo, 2004, s. 187). Når man utfører en analyse av dokumenter går man systematisk gjennom innholdet i ulike dokumenter, med sikte på å finne relevant informasjon om forholdene som skal studeres (Brinkmann & Tanggaard, 2020, s. 185; Grønmo, 2004, s. 187). Denne oppgaven er en analyse av portrettintervjuer publisert i Fædrelandsvennen. Hensikten med dokumentanalysen er å analysere hvordan kvinner og menn fremstilles i avisen, og om det finnes forskjeller i fremstillingene. Studien ser dermed på hvordan kjønn konstrueres i en regionalavis, ved å se på hvilket bilde som «males» av kvinner og menn innenfor offentlige og private virksomheter.

Jeg velger å gjennomføre en dokumentanalyse ettersom jeg ser det som en godt egnet metode for å besvare oppgavens problemstilling. Dokumentanalyse er en åpen metode som gir mulighet til å utforske mange aspekter ved de utvalgte portrettintervjuene. Ved å anvende dokumentanalyse kan jeg analysere bruken av både språk og bilder, samt se på konteksten rundt intervjuene. Det gir et godt utgangspunkt for å kunne si noe om hvordan kjønn fremstilles og konstrueres i regionalavisen. Videre åpner en dokumentanalyse opp for ulike måter å tilnærme seg dokumenter på. Jeg tar utgangspunkt i en analytisk-induktiv tilnærming, hvilket betyr at analysen av materialet danner utgangspunkt for utarbeidelsen av relevante kategorier. Kategoriene kobles deretter opp mot teorier og eksisterende begrepsapparater i diskusjon og drøfting (Brinkmann & Tanggaard, 2020, s. 195).

Diskursanalyse kunne også vært en velegnet metode for denne oppgaven. I korte trekk er diskursanalyse en måte å analysere hvordan språk bidrar til å skape og opprettholde maktrelasjoner i samfunnet. Disse maktrelasjonene blir produsert gjennom ulike måter å ordlegge seg på, og bidrar til å reproducere visse ideologier på bekostning av andre (Skrede, 2017). Videre er diskursanalyse en velegnet metode for å avdekke kritikkverdige forhold, i form av å identifisere hvordan ulike diskurser reproduseres i tekster, og hvilken effekt dette

kan ha på den sosiale virkeligheten (Skrede, 2017). En diskursanalyse fokuserer altså på språket og språkets rolle i forhold til å skape og opprettholde maktrelasjoner i samfunnet, samt reproduksjon av ulikhet.

En diskursanalyse gir gode verktøy for å avdekke maktforhold, maktstrukturer og ulikhet, i arbeidet med å besvare problemstillingen, som omhandler likestilling i media. Samtidig innebærer diskursanalyse at man lærer seg å bruke et stort begrepsapparat. Ved å anvende dokumentanalyse som metode, står man derimot mer fritt til å bruke induktive og empirinære begreper og kategorier. Diskursanalyse er også en svært omfattende og utfordrende metode å anvende, særlig når man ikke har kjennskap til metoden. Jeg ser derfor dokumentanalyse som best egnet, ettersom det er en mer velkjent metode. Ved å anvende dokumentanalyse er det fremdeles mulig å koble analysen opp mot diskurser og ha et maktkritisk utgangspunkt (Brinkmann & Tanggaard, 2020, s. 186). Dokumentanalyse kan dermed gi en like grundig analyse, men inngangen til å utforske problemstillingen, samt gjennomføringen er en litt annen.

4.4 Fremgangsmåte ved innsamling av data og presentasjon av materialet

Prosessen rundt innsamling av data kan deles inn i to deler, 1) forberedelse til datainnsamling og 2) gjennomføring av datainnsamling (Grønmo, 2004, s. 188). I forarbeidet er det viktig å avklare fokus for oppgaven. I denne delen av prosessen velges det ut temaer som skal prioriteres, samt valg av type tekster. Jeg startet med å avgrense oppgavens fokus til regionalavisen Fædrelandsvennen, i perioden 2018 til 2022. Avgrensningen i tid baserer seg på et ønske om å få et bilde av dagens situasjon i Agder. Tilgangen på materiale gjorde derimot denne avgrensningen umulig. Datamaterialet består av portrettintervjuer fra perioden 2017 til 2020. Avgrensningen i tid baserer seg på tilgjengeligheten av dokumenter. Fædrelandsvennen sin nettavis har ikke publisert portrettintervjuer av nyere dato enn 2020. Covid-19 pandemien kan være en plausibel forklaring på hvorfor jeg ikke har funnet portrettintervjuer etter 2020. Deretter vurderte jeg ulike temaer, før jeg valgte og rette fokuset mot fremstillinger av kvinnelige og mannlige ledere innenfor offentlige og private virksomheter. Valget falt på offentlige og private virksomheter ettersom det var området med mest tilgjengelig datamateriale. Samtidig er det interessant å se på fremstillinger av kvinner og menn innenfor offentlige og private virksomheter i en likestillingskontekst, ettersom det er et område hvor det fremdeles er tydelige skiller mellom kvinner og menn. I oppstarten av arbeidet var jeg åpen for å gjøre en analyse av ulike former for publiserte intervjuer. Etter

ulike søk i A-tekst fant jeg derimot ut at jeg ønsker å basere analysen på portrettintervjuer. Valget baserer seg på en tanke om at det gir et bedre sammenligningsgrunnlag å analysere artikler fra samme sjanger, ettersom portrettintervjuer er skrevet med et felles formål – å presentere en person.

Når valg av type tekster var gjennomført begynte innsamlingsarbeidet, som i hovedsak består av å samle og gjennomgå tekstene systematisk. Denne delen av prosessen handler om å velge ut og registrere relevant innhold, og deretter utvikle kategorier for det relevante innholdet. Allerede her starter en tidlig fase av analysen, ettersom utvelgelsen av tekster og relevant innhold, samt den tidlige kategoriseringen, utgjør et grunnlag for videre innsamling, kategorisering og analyse (Grønmo, 2004, s. 188). Underveis i innsamlingsprosessen er det svært viktig å foreta kildekritiske og kontekstuelle vurderinger, ettersom en begrenset forståelse kan bidra til å påvirke tolkningen av tekstene. Som tidligere nevnt, er det også viktig å være bevisst sine egne perspektiver, og hvordan dette også kan være med på å påvirke både utvelgingen og tolkningen av tekster (Grønmo, 2004, s. 188).

For å finne datamateriale har jeg benyttet meg av A-tekst, Fædrelandsvennen sitt historiske arkiv og Fædrelandsvennen sin nettavis. Innsamlingen startet med å gjennomføre en filtrering i A-tekst, slik at jeg kun fikk opp artikler publisert i Fædrelandsvennen. Deretter startet jeg innsamlingsarbeidet med søkeordet *næringsliv*. Jeg fikk tidlig opp et portrettintervju, og bestemte meg for å ta utgangspunkt i den typen artikler. Mitt neste søkeord ble dermed *portrettintervju*. Videre prøvde jeg søkeordet *portrettet*. Ingen av disse søkeordene ga ønsket resultat, ettersom det endte med 8 portrettintervjuer totalt, 7 kvinner og 1 mann. Jeg forsøkte andre søkeord som *kvinnelig toppleder*, *mannlig toppleder*, *familieliv* og *næringsliv*, *familieliv* og *arbeidsliv* og *leder næringsliv*. Heller ingen av disse søkeordene ga noen ytterligere resultater. Neste del av innsamlingsarbeidet ble dermed å finne en ny database å søke i. Valget falt på Fædrelandsvennen sitt historiske arkiv, som består av digitaliserte utgaver av Fædrelandsvennen sin papiravis. Heller ikke her fikk jeg opp flere portrettintervjuer, men det historiske arkivet ledet meg videre inn på Fædrelandsvennen sin nettavis. Her fant jeg en underkategori kalt *portrettet*. På denne siden fant jeg et bredt utvalg av portrettintervjuer, totalt 118 intervjuer.

Fædrelandsvennen har i perioden 2017 til 2020 skrevet en rekke portrettintervjuer, innenfor ulike områder som kultur, sport, politikk og næringsliv. Ettersom denne oppgaven spesifikt ser på fremstillingen av kvinner og menn innenfor offentlige og private virksomheter, ble

første steg i prosessen å filtrere ut intervjuer gjort med profiler fra offentlige og private virksomheter. I Fædrelandsvennen sin nettavis er det publisert 118 portrettintervjuer, hvorav 20 omhandler profiler innenfor privat og offentlig virksomhet. Denne filtreringen bidro altså til å snevre inn utgangspunktet for datainnsamlingen betydelig. Deretter utarbeidet jeg et sett med kriterier for utvalget. For det første ønsket jeg at utvalget skulle bestå av totalt ti portrettintervjuer, fem av menn og fem av kvinner. Samtidig ønsket jeg å få en variasjon i forhold til kjønn på journalister og intervjuprofiler. Neste krav ble dermed at utvalget skulle bestå av kvinne som skriver om kvinne, kvinne som skriver om mann, mann som skriver om mann, og mann som skriver om kvinne. Ved å ha et utvalg hvor begge kjønn er representert i alle rollene, kan jeg skape en balanse på tvers av kjønnene. Dessverre fant jeg ingen menn som hadde skrevet portrettintervjuer om kvinner. Mangelen på portrettintervju skrevet av menn om kvinner kan i seg selv være et interessant funn, som underbygger Save & Hagen (2015, s. 88) sin påstand om at kvinner skriver mer om kvinner enn det menn gjør. Samtidig kan det være en svakhet ved oppgaven at jeg ikke klarte å finne empiri som svarer på alle kriteriene. Utvalget består dermed av ti portrettintervjuer, fem skrevet av kvinne om kvinne, tre skrevet av mann om mann, og to skrevet av kvinne om mann. Jeg har valgt denne fordelingen ettersom jeg ønsker å analysere like mange intervjuer av begge kjønn, uavhengig av journalistens kjønn.

Alle portrettintervjuene jeg har analysert omhandler ledere innenfor offentlige og private virksomheter, som har en form for tilknytning til Sørlandet. De fleste intervjuprofilene er født og oppvokst i Agder, men noen kommer også fra deler av landet, men er ledere i bedrifter med tilholdssted i Kristiansand området. Beskrivelsene av de kvinnelige og mannlige profilene fremstiller dem som sterke og respekterte ledere, som på ulike måter og med ulike utdannings- og erfaringsbakgrunner har gjort seg fortjent lederstillingene. De er gjennomgående svært dyktige i jobbene sine. Samtidig er det personer det er interessant å lese om, og de fleste byr på seg selv, både når det kommer til deres lederperspektiver, men også på et mer personlig plan. Etter nøye overveielser av de 20 relevante portrettintervjuene, valgte jeg ut de ti intervjuene som passet best i forhold til de overnevnte kriteriene, og som jeg mener gir et best mulig utgangspunkt for en dypere innholdsanalyse, med sikte på å finne ut hvordan kvinnelige og mannlige ledere i offentlige og private virksomheter fremstilles i Fædrelandsvennen.

4.4.1 Presentasjon av materialet

I det følgende presenterer jeg oppgavens datamateriale. Jeg presenterer først en oversikt over de ulike portrettintervjuene, i *tabell 1*. Deretter gir jeg en kort presentasjon av de ulike intervjuprofilene, og redegjør for hvorfor de var aktuelle for et portrett. Portrettintervjuene i utvalget er skrevet i perioden 2017 til 2020. Noen av intervjuprofilene har byttet jobb siden intervjuet ble skrevet, men jeg velger å presentere dem i relasjon til jobben de hadde på tidspunktet intervjuet ble skrevet.

Tittel	Intervjuprofil	Journalist	Publiseringsdato Nyest – eldst
Beredskapssjefen	Elisabeth Aarsæther	Gro Seland	1. mars 2020
Sjefen som vil klatre til topps i masta	Sture Bodahl-Pilegård	Richard Nodeland	26. april 2019
Jobb er en stor del av identiteten min	Jan-Roger Olsen	Frank Mersland	4. mars 2019
Hun har snudd opp ned på helsetjenestene i Bergen. Nå står Sørlandet sykehus for tur	Nina Mevold	Valerie Kubens	25. august 2018
Over vannskorpa	Unni Mesel	Valerie Kubens	27. april 2018
Mer norsk enn indisk	Kamilla Sharma	Valerie Kubens	10. november 2017
Årets styreleder trives best i kulissene	Solveig Løhaugen	Valerie Kubens	29. september 2017
Jeg har gjort så godt jeg har kunnet	Arild Rekve	Valerie Kubens	30. juni 2017
Han tørr der andre nøler	Peder Nærbø	Valerie Kubens	19. mai 2017
Det har ikke alltid vært like lett for lufthavnsjefen Arne Johan Johnsen å lande på Kjevik	Arne Johan Johnsen	Frank Mersland	19. februar 2017

Tabell 1 – Oversikt over portrettintervjuer.

Elisabeth Aarsæther

Elisabeth Aarsæther er direktør i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, forkortet DSB. Portrettintervjuet med Aarsæther ble skrevet 1. mars 2020, i forbindelse med tiltredelsen i hennes nye stilling som direktør i DSB.

Sture Bodahl-Pilegård

Sture Bodahl-Pilegård har vært daglig leder og medeier i Hovden Alpinsenter siden 2011. Portrettintervjuet med Bodahl-Pilegård ble publisert i påsken 2019. Han ble spurt om å stille til portrettintervju i påsken, fordi han er sjef for Sørlandets største alpinsenter, og påskeuken er årets viktigste uke for bedriften. Han var dermed en svært aktuell person i denne perioden.

Jan-Roger Olsen

Jan-Roger Olsen var administrerende direktør ved Sørlandet sykehus fra 2003 til 2018. Portrettintervjuet ble skrevet i forbindelse med at han ble avskjediget på dagen som sykehusdirektør, og i forbindelse med pensjonstvisten mellom Olsen og Sørlandet sykehus, som skulle avgjøres i retten i 2019.

Nina Mevold

Nina Mevold er direktør ved Sørlandet sykehus. Portrettintervjuet ble skrevet rett før hun trådte inn i sin nye stilling som sykehusdirektør i 2018.

Unni Mesel

Unni Mesel er administrerende direktør for Aquarama, Sørlandets største badeland. Hun var aktuell i 2018, da portrettintervjuet ble skrevet, fordi Aquarama for første gang, i 2017, gikk med overskudd. Det var under ledelse av Mesel.

Kamilla Sharma

Kamilla Sharma er administrerende direktør i Innoventus Sør. Portrettintervjuet med Sharma ble skrevet etter hun ble kåret til årets kvinnelige leder på Sørlandet i 2017.

Solveig Løhaugen

Solveig Løhaugen er partner og daglig leder i advokatfirmaet Wigemyr & Co. Hun er også styreleder i Agderforskning og Agder kollektivtrafikk, og tidligere styreleder i Agder Taxi og Varodd industrier, for å nevne noen av hennes verv. Portrettintervjuet ble skrevet etter hun ble kåret til årets styreleder i 2017.

Arild Rekve

Arild Rekve er tidligere oppvekstdirektør i Kristiansand kommune. Portrettintervjuet ble skrevet i forbindelse med at han gikk av med pensjon etter 30 år i folkets tjeneste, i 2017.

Peder Nærbø

Peder Nærbø er grunnlegger og eier av Bulk Infrastructure AS. Portrettintervjuet ble skrevet i forbindelse med utbyggingen av et datasenter på Stølheia i Vennesla, som ble ledet av Nærbø, i 2017.

Arne Johan Johnsen

Arne Johan Johnsen ble lufthavnsjef ved Kjevik lufthavn i 2016. Portrettintervjuet med Johnsen ble skrevet i forbindelse med at han rundet ett år som lufthavnsjef ved Kjevik.

4.5 Analyseprosessen

Som beskrevet i delkapittel 4.4 foregikk innhenting av datamateriale stegvis, og jeg byttet også fokus underveis, fra avisartikler generelt til portrettintervjuer, etter hvert som jeg fikk oversikt over hva som fantes av tilgjengelig empiri. Mens jeg leste portrettintervjuene gjorde jeg meg opp ulike tanker, og utarbeidet analysekategorier med bakgrunn i funn jeg gjorde underveis i analysen.

Hovedfokuset for analysen var blant annet å se hvordan intervjuprofilene benevnes, om det er med fornavn, etternavn, fullt navn, eller yrkestittel. Jeg analyserte dermed personifisering og funksjonalisering. Funksjonaliseringen ga ingen klare resultater som var verdt å undersøke videre. Personifiseringen derimot, viste tydelige forskjeller mellom kjønnene. Jeg har derfor valgt å ha med det som en egen kategori. Videre var fokuset å se på hvordan intervjuprofilene fremstilles i forhold til blant annet utseende, personlighet og lederegenskaper. Deretter så jeg på hvilke temaer som blir tatt opp i de ulike intervjuene, med tanke på hvilke spørsmål journalisten stiller og hva intervjuprofilen ønsker å dele. Jeg har sett på temaer som barn og familie, pendling, foreldrerollen, kjønnsroller i hjemmet og likestilling. Etter å ha sett på det språklige innholdet i intervjuene gikk jeg videre til å se på bruken av bilder. Her analyserte jeg portrettbildene som var lagt ved i intervjuene, i forbindelse med klærs evne til å fremme og hemme autoritet. Jeg utarbeidet noen forskningsspørsmål før jeg begynte analysen.

Forskningsspørsmålene ble revidert underveis, ettersom jeg ble nærmere kjent med innholdet i intervjuene. Både forskningsspørsmålene og analysekategoriene er utarbeidet med hensyn til å svare på problemstillingen, og å gjenspeile de relevante aspektene ved portrettintervjuene.

4.6 Metodisk kvalitetssikring og overførbarhet

Ethvert forskningsprosjekt har en rekke kvalitetskriterier som ligger til grunn for undersøkelsen. Kravet om reliabilitet og validitet blir ofte ansett som de to viktigste kategoriene for slike vurderinger (Anker, 2020, s. 108). Empirien må både være gyldig og relevant, *valid*, samt pålitelig og troverdig, *reliabel* (Jacobsen, 2022, s. 17). I det følgende redegjør jeg for oppgavens reliabilitet og validitet.

4.6.1 Reliabilitet

Reliabilitet tar for seg forskningens pålitelighet og troverdighet, og handler i hovedsak om hvorvidt undersøkelsen er til å stole på (Jacobsen, 2022, s. 17). Undersøkelsen må være gjennomført på en troverdig måte, og ikke bestå av noen åpenbare feil i analysen som gjør at resultatene blir ugyldige (Jacobsen, 2022, s. 17). De to største fallgruvene når det kommer til forskningens reliabilitet er unøyaktig registrering av data og unøyaktig analyse av data (Jacobsen, 2022, s. 254-255). For å oppnå og sikre oppgavens reliabilitet er det viktig at analyseprosessen blir presentert så transparent og sammenhengende som mulig. For å oppnå transparens er det viktig å forklare hvordan man har kommet frem til fortolkningene som blir presentert som funn. Ved å gjøre grundig rede for fremgangsmåten ved analyseprosessen er det mulig for andre å forstå og etterprøve de operasjonaliseringene og fortolkningene som ligger til grunn for forskningen (Hitching et al., 2011, s. 20). Jeg har i dette kapittelet forsøkt å gi en konkret gjengivelse av fremgangsmåten rundt innsamlingen av data, og analyseprosessen. Det er gjort for å sikre oppgavens reliabilitet.

Denne oppgaven er basert på en kvalitativ dokumentanalyse. Det er dermed en mindre risiko for unøyaktig registrering av data, ettersom jeg til enhver tid har tilgang til det fullstendige datamaterialet. Utfordringen ligger derimot i å klare å gjøre en nøyaktig analyse. Det er for eksempel viktig at jeg gjør grundige og nøye overveielser i forhold til hvilke kategorier jeg plasserer materialet innenfor. En måte å gjøre denne delen av analysen så grundig som mulig, er å gjenta kategoriseringen av materialet flere ganger, for å sikre at man ender opp med riktig materiale innenfor de ulike kategoriene (Jacobsen, 2022, s. 255). Deretter er det viktig, for å igjen skape transparens, at jeg er tydelig på når jeg gjengir og beskriver empirien og når jeg tolker den.

4.6.2 Validitet

Validitet refererer til forskningens gyldighet og relevans, og tar for seg hvorvidt den innsamlede empirien faktisk svarer på de spørsmålene som er stilt (Jacobsen, 2022, s. 17). Det skilles også mellom intern og ekstern validitet. Intern validitet handler i hovedsak om hvorvidt det er dekning i empirien for de konklusjonene som trekkes i oppgaven. Ekstern validitet tar for seg i hvilken grad funnene kan generaliseres til å gjelde for andre sammenhenger, altså funnenes overførbarhet (Jacobsen, 2022, s. 17). Ettersom jeg anvender kvalitativ dokumentanalyse som metode, og analyserer et relativt begrenset utvalg, har det liten hensikt å snakke om i hvilken grad funnene er overførbare. Funnene i denne oppgaven er kun representative i forhold til utvalget. Oppgaven kan fortelle noe om fremstillingen av kvinner og menn i Fædrelandsvennen i perioden 2017 til 2020, og på den måten også kanskje si noe om hvordan kjønnsrepresentasjonen og likestillingen så ut i Kristiansand og på Sørlandet generelt i den perioden. Utover det har ikke funnene noen overføringsverdi til andre studier eller fenomener i form av kvantitativ representativitet. Når det er sagt kan funnene bidra til å vise noen tendenser. Her kan tidligere forskning og teori bidra til å validere funnene i studien, ettersom et sammenfall mellom funn i denne oppgaven og funn i en eller flere andre undersøkelser bidrar til å styrke oppgavens gyldighet (Jacobsen, 2022, s. 249). Dersom funnene i denne oppgaven samsvarer med funn i tidligere studier er det også enklere å få belegg for at studien faktisk gjenspeiler virkeligheten.

Når det kommer til å kontrollere oppgavens interne validitet handler dette om i hvilken grad resultatene kan oppfattes som plausible, sett i sammenheng med empirien, samt tidligere forskning og teori. Også her er det en rekke forhold man kan se på med et kritisk blikk, for å sikre oppgavens validitet. I forbindelse med denne oppgaven er det mest relevant å snakke om internett som kilde, ettersom studien baserer seg på data hentet fra Fædrelandsvennen sin nettside. Når man benytter internett som kilde er det viktig å være bevisst kildens opphav, hensikt og kvalitet på nettsiden (Jacobsen, 2022, s. 244). Ettersom jeg har hentet empiri fra en nettside er det enkelt å spore dokumentets avsender, og også relativt enkelt å kontrollere kildens troverdighet. Det viktigste i denne sammenheng er å ha et kritisk blikk på dokumentets hensikt. Det kan på den ene siden argumenteres for at portrettintervjuer har som formål å presentere en person, for å gi leserne mulighet til å bli bedre kjent med en profilert person. På den andre siden kan både journalisten og profilen ha strategiske hensikter med å skrive ett intervju, og å stille til et intervju. De fleste intervjuprofiler har et ønske om å bli fremstilt på en bestemt måte. I den sammenheng er det interessant å se på teorier om

selvpresentasjon i medier, hvilket jeg redegjør for i teorikapittelet. Det er viktig å være oppmerksom på hvordan intervjuprofilene fremstiller seg selv. Samtidig er det nettopp hvordan profilene fremstilles, både av seg selv og journalisten, jeg er ute etter å undersøke i denne oppgaven. Det er disse fremstillingene jeg analyserer, for å kritisk drøfte hvordan kvinnelige og mannlige ledere fremstilles i Fædrelandsvennen.

Analyse innenfor kvalitativ forskning handler i stor grad om å kutte detaljer, forenkle, systematisere og tilføre noe mer. I denne prosessen beveger man seg lenger og lenger vekk fra kilden og det er dermed også en fare for å legge til sine egne meninger og fordommer, istedenfor å representere datamateriale (Jacobsen, 2022, s. 245). Den enkleste måten å kontrollere for, og unngå dette, er innenfor en dokumentanalyse å selv foreta en kritisk gjennomgang av resultatene, eller få andre til å foreta en uavhengig analyse av dataene, og se i hvilken grad analysene samsvarer (Jacobsen, 2022, s. 245, 247). I denne oppgaven vil jeg i hovedsak forsøke å inneha et kritisk blikk på egen analyse gjennom hele prosessen. Et annet grep er å gi en så konkret og beskrivende gjengivelse av empirien som mulig, slik at det blir enkelt for leserne å se koblingene mellom beskrivelser av empirien og funn. Et grep som styrker både oppgavens reliabilitet og validitet, er dermed å legge ved lenker til portrettintervjuene. På den måten kommer det tydelig frem at det er dekning i empirien for de konklusjonene som blir trukket.

4.7 Etiske hensyn

Denne oppgaven baserer seg i hovedsak på en kvalitativ dokumentanalyse av Fædrelandsvennen, hvor jeg analyserer ti portrettintervjuer, med sikte på å finne ut hvordan kjønn fremstilles og konstrueres i en regionalavis på Sørlandet. Analysen består av en grundigere gjennomgang av de utvalgte intervjuene, og jeg vil navngi både journalistene og intervjuprofilene. Ifølge Jacobsen (2022, s. 57) er nettaviser som inneholder personopplysninger å regne som offentlige dokumenter. Selv om utvalget er dokumenter som ligger åpent og tilgjengelig for offentligheten er det viktig å huske at forskningsetikk er like viktig som ved enhver annen kvalitativ studie (Anker, 2020 s. 37). Etersom denne oppgaven vil bli publisert og være tilgjengelig for offentligheten, er det viktig for meg at ingen involverte skal føle seg urettferdig fremstilt. Dette gjelder både Fædrelandsvennen som mediehus, journalister og intervjuprofiler. Samtidig er denne oppgavens siktemål å gjøre en fortolkende maktkritisk analyse, som ved hjelp av teori og tidligere forskning analyserer frem ulike måter å snakke om kjønn på. Det er ikke alltid maktkritiske analyser skaper

gjenkjennelse hos informantene, men det er også en frihet man har som forsker (Røthing, 2002, s. 391). I den sammenheng er det viktig at jeg tilstreber at beskrivelsen og gjengivelsen av innholdet i portrettintervjuene blir så deskriptiv og konkret som mulig, samtidig som jeg legger ved lenker til intervjuene. De deskriptive beskrivelsene og tilgangen på materialet bidrar til at leserne får mulighet til å vurdere materialet opp mot analyse og drøfting. På den måten kan leserne gjøre seg opp meninger om funnene som fremgår i studien.

Det er viktig å huske at portrettintervjuene er skrevet med et annet formål enn å inngå i en analyse av fremstillingen av kjønn. En kjent problemstilling når det kommer til presentasjon av data er at sitater som blir tatt ut av en større sammenheng ofte kan få en helt annen mening. Igjen vil det å være deskriptiv, samt å legge ved intervjuene være et viktig grep. På den måten er det enklere å se utvalgte sitater i en større kontekst, og dermed også mer sannsynlig at sitatene vil beholde sin opprinnelige mening (Jacobsen, 2022, s. 52-53).

Et siste poeng jeg ønsker å trekke frem når det kommer til etiske hensyn, er min rolle som forsker. Det er ikke mulig å presentere en objektiv beskrivelse av virkeligheten. Denne oppgaven vil kun fremstille en side av virkeligheten, og den virkeligheten som blir fremstilt er preget av mine verdier, holdninger og for forståelser. Jeg er, gjennom alle valg jeg tar i arbeidet med oppgaven, fra valg av problemstilling, til valg av metode og fortolkning av resultater, en aktiv konstruktør av den virkeligheten som blir fremstilt (Jacobsen, 2022, s. 48). Det viktigste i denne sammenhengen er å være tydelig på når jeg beskriver og henter informasjon, og når jeg fortolker og analyserer. Åpenhet rundt innsamling og behandling av data, og åpenhet rundt analyseprosessen, samt refleksjon rundt egen påvirkning på oppgaven er viktige hensyn å ta i arbeidet med denne oppgaven.

4.8 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert de metodiske valgene som ligger til grunn for oppgaven. Oppgaven er en kvalitativ dokumentanalyse, med en kvantitativ komponent. Jeg har et sosialkonstruktivistisk vitenskapssyn, hvilket vil si at menneskers forståelse av virkeligheten kun er en oppfatning av virkeligheten og ikke virkeligheten i seg selv (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 49). Videre har jeg gjort rede for fremgangsmåten ved innsamling av data, samt presentert utvalget i *tabell 1*. Deretter har jeg redegjort for analyseprosessen og drøftet reliabilitet og validitet som kvalitetskriterier for oppgaven. Avslutningsvis har jeg drøftet etiske hensyn i arbeidet med oppgaven.

5.0 Presentasjon og fremstilling av intervjuprofiler

Dette kapittelet er den første delen av analysen, som omhandler hvordan intervjuprofilene fremstilles. Kapittelet har tre analytiske hovedfokus. Først beskriver jeg analysens kvantitative komponent, som er en deskriptiv statistikk, presentert i *tabell 2* og *3*. Jeg analyserer så hva benevnningen av intervjuprofilene har å si for fremstillingen av dem. Det andre hovedfokuset omhandler fremstillinger av intervjuprofilene. Her analyserer jeg journalistenes egne beskrivelser og beskrivelser fra kollegaer. Først tar jeg for meg beskrivelser av intervjuprofilenes utseende, før jeg ser på fremstillinger av kvinnelige og mannlige ledere. Det siste hovedfokuset er intervjuprofilenes selvpresentasjon. Her analyserer jeg i hovedsak klærs evne til å fremme og hemme autoritet, ved å gjøre en analyse av portrettbildene i portrettintervjuene.

5.1 Personifisering

Personifisering sees ofte i sammenheng med funksjonalisering, i forhold til om intervjuprofilene nevnes ved navn, eller ved for eksempel yrkestittel (Machin & Mayr, 2012, s. 81). Personifisering er et virkemiddel som fører til at intervjuene blir mer personlige. Funksjonalisering derimot, bidrar til at intervjuprofilene fremstår mer offisielle, profesjonelle og legitime (Machin & Mayr, s. 2012, s. 81). I mitt materiale er forekomsten av funksjonalisering lav. Jeg har derfor fokusert på personifiseringen av kvinner og menn, ettersom jeg fant tydelige forskjeller i forhold til hvordan kvinner og menn benevnes. Den lave forekomsten av funksjonalisering kan vise til at portrettintervjuene i Fædrelandsvennen tar sikte på å være personlige, og vise hvem intervjuprofilen er på privaten, uavhengig av deres yrkestittel. Det gjelder for intervjuene med både kvinner og menn. Bruken av personifisering kan dermed være et sjangertrekk ved portrettintervjuer i Fædrelandsvennen.

5.1.1 På fornavn med kvinner

Det er en tydelig tendens i mitt materiale at kvinner blir nevnt med fornavn og menn ved etternavn. Som skissert under i *tabell 2*, nevnes kvinner ved fornavn 104 ganger, mens menn nevnes 30 ganger. Videre nevnes kvinner ved etternavn 5 ganger, mot menn som nevnes 89 ganger. Når det kommer til fullt navn, nevnes både kvinner og menn 34 ganger. Prosentvis utgjør benevnelsen av kvinner ved fornavn 72,7 prosent, og menn 19,6 prosent. Videre utgjør benevnelsen av menn ved etternavn 58,2 prosent, og kvinnene 3,6 prosent.

Kjønn	Fornavn	Etternavn	Fullt navn	Totalt omtalt	Prosentvis nevnt med fornavn	Prosentvis nevnt med etternavn	Prosentvis nevnt med fullt navn
Kvinner	104	5	34	143	72,7%	3,6%	23,7%
Menn	30	89	34	153	19,6%	58,2%	22,2%

Tabell 2 – Bruken av fornavn, etternavn og fullt navn.

Ettersom begge kjønn nevnes ved fullt navn 34 ganger, kan bruken av fullt navn fjernes fra tabellen for å få enda mer presise tall på forholdet mellom bruken av fornavn og etternavn. I tabell 3 er fullt navn fjernet, og tallene viser kun forholdet mellom fornavn og etternavn.

Kjønn	Fornavn	Etternavn	Totalt omtalt	Prosentvis nevnt med fornavn	Prosentvis nevnt med etternavn
Kvinner	104	5	109	95,4%	4,6%
Menn	30	89	119	25,3%	74,7%

Tabell 3 – Bruken av fornavn og etternavn.

Tabellen viser at kvinner benevnes ved fornavn 95,4 prosent av gangene de nevnes, mot menn som bare nevnes ved fornavn 25,3 prosent av gangene. Videre benevnes menn ved etternavn 74,7 prosent av gangene de blir nevnt, og kvinner 4,6 prosent av gangene. Tallene fra den deskriptive statistikken på bruken av fornavn og etternavn viser at det er betydelige forskjeller i forhold til hvordan kvinner og menn benevnes. Oppsummert indikerer den deskriptive statistikken at journalistene i Fædrelandsvennen er på fornavn med kvinner og på etternavn med menn.

Når det kommer til hvordan kvinner og menn fremstilles i Fædrelandsvennen, viser bruken av fornavn på kvinner og etternavn på menn et klart skille. Personifisering gjør intervjuene mer personlige, og det er en høy grad av personifisering i portrettintervjuene av både kvinner og menn. Spørsmålet er dermed hvordan bruken av fornavn og etternavn påvirker fremstillingene. Funnet kan knyttes til skillet mellom den private og offentlige sfære, som er et sentralt tema innenfor kjønnsforskning. Hjemmet, som er et uttrykk for den private sfæren,

har siden industrialiseringen vært en arena for det nære og intime, som har blitt forvaltet av kvinnen. Den offentlige sfæren, som er et uttrykk for det samfunnsmessige som skjer utenfor hjemmet, har tradisjonelt blitt forvaltet av mannen (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Sett i en historisk kontekst er det en tendens til at kvinner i større grad enn menn knyttes til det private. Det kan være en mulig forklaring på hvorfor kvinner nevnes ved fornavn. Den offentlige sfæren derimot, er knyttet til politikk og arbeidsliv (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Politikk og arbeidsliv utgjør arenaer hvor det er naturlig å ha en mer formell tilnærming til mennesker, enn i hjemmet. At menn i større grad enn kvinner, historisk er knyttet til den offentlige sfæren, kan dermed være en plausibel forklaring på hvorfor menn i større grad enn kvinner nevnes ved etternavn.

Når det kommer til bruk av fullt navn er det en tendens til at det brukes hyppig i starten av intervjuene. Utover i intervjuene er det ingen faste mønstre i forhold til benevning. Det ser ut til å være en sporadisk veksling mellom fullt navn og fornavn hos kvinner, og fullt navn og etternavn hos menn.

I det følgende presenterer jeg fire korte sitater, som illustrerer bruken av fornavn på kvinner og etternavn på menn i portrettintervjuene. De to første sitatene illustrerer bruken av navn i tilknytning til noe intervjuprofilen sier. Sitatene er hentet fra portrettintervjuet med Unni Mesel – sjef for Aquarama og Jan-Roger Olsen – tidligere direktør ved Sørlandet sykehus.

Hvis vi ikke er villige til å oppdatere oss og følge med, ramler vi fort av lasset, sier *Unni*.

Da vi ikke ble enige, var det ikke aktuelt for meg å fortsette i jobben, sier *Olsen*.

Journalistene bruker altså fornavn når de refererer til noe kvinnene har sagt, og etternavn når de refererer til mennene. Her kan det trekkes koblinger til ekspertuttalelser i media, ettersom eksperter ofte blir nevnt ved etternavn. Et eksempel er Espen Nakstad - assisterende direktøren i Helsedirektoratet, som hadde en sentral rolle under Covid-19 pandemien. De aller fleste vet hvem *Nakstad* er, og knytter raskt assosiasjoner til etternavnet. Assosiasjonene er derimot ikke de samme dersom man leser navnet *Espen*. Det er lettere å dra kjensel på, og knytte assosiasjoner til etternavn enn fornavn. Etternavn brukes også ofte for å skape en form for profesjonalitet, formalitet og legitimitet. Mennene, som blir nevnt ved etternavn, kan dermed fremstå mer profesjonelle og formelle. Intervjuene med kvinnene fremstår på den andre siden mer uformelle og hverdagslige. Bruken av fornavn og etternavn kan gi leserne et

inntrykk av å komme tettere på kvinnen, ettersom fornavn er mer personlig enn etternavn. Bruken av etternavn kan dermed bidra til å skape en form for avstand til den mannlige intervjuprofilen, ettersom intervjuene ikke blir like personlige, og har en mer formell tone. I det følgende presenterer jeg to sitater som illustrerer hvordan kvinner og menn benevnes når journalistene skriver om intervjuprofilene. Sitatene er hentet fra portrettintervjuene med Kamilla Sharma – administrerende direktør for Innoventus, og Peder Nærbø – grunnlegger og eier av Bulk Infrastructure AS.

Er det noe *Kamilla* har lært hjemme som del av sin indiske kulturbakgrunn, så er det holdningen til arbeid.

Når myndighetene her hjemme er så trege, har ikke *Nærbø* tid til å vente.

Sitatene ovenfor viser at journalistene anvender fornavn på kvinner og etternavn på menn, også når journalistene skriver *om* intervjuprofilene. Også her fører bruken av fornavn og etternavn til at intervjuene med kvinnene fremstår mer personlige og uformelle, samtidig som det forblir en formell avstand til mennene.

I sitatet om Kamilla Sharma blir det i tillegg lagt vekt på hennes indiske kulturbakgrunn. Sitatet forteller hvordan hennes kulturelle bakgrunn har vært med på å forme henne, og hennes holdninger til arbeid. Videre i intervjuet skrives det at Sharma ikke ser på jobb som noe man gjør mellom ni og fire. Hun ser på det som en livsoppgave, som gjelder for begge kjønn og alle aldersgrupper. Det skrives også at Sharma er født og oppvokst i Kristiansand og snakker «kav kristiansandsk». Intervjuets overskrift er *Mer norsk enn indisk*. Vektleggingen av at Sharma er fra Kristiansand, i kombinasjon med overskriften, viser til at det norske fremheves og knyttes til hennes suksess. Sett i lys av interseksjonalitetsperspektivet er Sharmas etnisitet, bosted og kjønn faktorer som påvirker hennes livsbetegnelser (Orupabo, 2014, s. 331). Journalisten velger å vektlegge hennes indiske bakgrunn som sentral i forhold til arbeidsmoral og etikk. Fremstillingen kan dermed tolkes som en måte å trekke frem hennes annerledeshet som en styrke. Beskrivelsen av Sharma brukes for å fremme et positivt bilde av en hardtarbeidende, bidragsytende kvinnelig leder, med indisk bakgrunn. Samtidig vektlegger journalisten også hennes lokale tilknytning til Kristiansand, og understreker at hun er mer norsk enn indisk i overskriften. Det kan tolkes som et uttrykk for at det indiske er til stede i bakgrunnen, som noe hun har forlatt, men som fremdeles preger henne.

De fire sitatene gir et innblikk i hvordan kvinner og menn benevnes i Fædrelandsvennen. Både når journalistene refererer til noe intervjuprofilen har sagt, og når journalisten skriver om intervjuprofilen, brukes det fornavn på kvinner og etternavn på menn. Bruken av personifisering gir inntrykk av at intervjuene med både kvinner og menn er personlige, hvilket ser ut til å være et sjangertrekk ved Fædrelandsvennen sine portrettintervjuer. Samtidig fremstår bruken av etternavn mer formelt og profesjonelt, og kan dermed skape en form for avstand til mennene. Bruken av fornavn på kvinnene kan derimot gi leserne inntrykk av å komme enda tettere innpå intervjuprofilen, og intervjuene kan også få en mer uformell, nær og personlig tone. Det kan også diskuteres hvorvidt det å bli omtalt ved etternavn er et tegn på høyere status, enn å bli omtalt ved fornavn. Det formelle og profesjonelle som bruken av etternavn gir assosiasjoner til, er et klart uttrykk for høy status. Fornavn, som er mer uformelt og personlig, kan på den andre siden indikere lavere status.

Hvorvidt bruken av fornavn på kvinner og etternavn på menn er bevisste valg fra journalistene sin side eller ikke, er uvisst. Uavhengig av om valgene er bevisst eller ikke, er bruken av fornavn og etternavn med på å påvirke lesernes inntrykk av intervjuprofilen. Journalistene tar språklige valg som knytter kvinner til den private sfære og menn til den offentlige sfære. Portrettintervjuene kan dermed sies å bidra til en videreføring av tradisjonelle kjønnsroller, hvor kvinnen knyttes til det private og personlige i hjemmet, og mannen knyttes til det offentlige og formelle, i samfunnslivet (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Portrettintervjuer skal være personlige. Bruken av fornavn på kvinner fremstår derfor ikke som et sjangerbrudd. Sett i sammenheng med bruken av etternavn på menn derimot, utgjør benevnelsen av kvinner og menn er svært synlig forskjell i forhold til hvordan kvinnelige og mannlige ledere fremstilles i Fædrelandsvennen.

5.2 Fremstilling av intervju profiler

I denne delen av analysen tar jeg for meg hvordan intervjuprofilene fremstilles av journalistene, og hvordan intervjuprofilene fremstiller seg selv. Journalistene står ovenfor en rekke språklige valg når de skal fremstille en profil. Det ligger mye makt i hvordan journalistene velger å uttrykke seg, ettersom valgene journalisten tar er med på å forme inntrykket til leserne i bestemte retninger (Blakar, 2006, s. 47-48; Machin & Mayr, 2012, s. 77). Når det kommer til hvordan journalistene fremstiller intervjuprofilene har jeg valgt å presentere journalistenes egne fremstillinger av intervjuprofilene, sammen med kollegaer sine beskrivelser av profilen. Det er journalisten som velger hvilke beskrivelser de ønsker å

inkludere og ekskludere i intervjuet. Beskrivelsene som kommer frem i intervjuene er dermed et utvalg journalisten har gjort, i forhold til hvordan de ønsker å fremstille intervjuprofilen.

Jeg analyserer i hovedsak de språklige valgene journalisten tar, samt hvordan disse valgene kan tenkes å påvirke leserne. Jeg analyserer dette ut ifra ulike måter å snakke om kvinner og menn på, og diskuterer blant annet kjønnsroller og skillet mellom den private og offentlige sfære. Først analyserer jeg beskrivelser av utseende, før jeg tar for meg beskrivelsene av kvinner og menn som ledere. Videre analyserer jeg hvordan intervjuprofilene fremstiller seg selv, og kobler det opp mot Goffman sin teori om selvpresentasjon og forskning om autoritet i tilknytning til klær. Formålet er å gi et bilde av hvordan kvinner og menn fremstilles i Fædrelandsvennen.

5.2.1 «Det milde utseende»

I materialet finner jeg tendenser til at utseende kommenteres hyppigere hos kvinner enn hos menn. Det første eksempelet jeg ønsker å trekke frem er Nina Mevold – direktør ved Sørlandet sykehus. Hun beskrives av journalisten på følgende måte:

Ingen må la seg forlede av det milde utseende og den vennlige væremåten til den nytilsatte direktøren for Sørlandet sykehus. Med henne kan det ventes større endringer enn man kan forestille seg. (...) Den nye sykehusdirektøren er en jordnær person, fri for snobberi og selvhøytidelighet. Ingen fancy frisyre, bruker diskret sminke og flyr ikke i klesbutikker.

Sitatet fra intervjuet med Nina Mevold, viser at utseende trekkes frem for å beskrive henne som person. Samtidig som det er et fokus på utseende, kan det diskuteres hvorvidt fremstillingen av hennes utseende er tatt med for å vise en form for avstand fra tradisjonelle kjønnsmonstre. Ved siden av å bli presentert som mild og vennlig, blir hun også fremstilt som en slags motsats til det som er stereotypisk «kvinnelig». Journalisten velger å fremheve at Mevold ikke er opptatt av hår, sminke eller klær. Beskrivelsen av Mevold uttrykker dermed en form for avstand fra typiske kvinnelige domener, altså antagelser og forestillinger om hvilke temaer som opptar kvinners interesse (Uri, 2018, s. 72-73). Samtidig som det markeres avstand fra kvinnelige domener, kan vektleggingen av hår, klær og sminke tolkes som et uttrykk for tradisjonelle kjønnsrollemønstre, forankret i samfunnets normer og forventinger til kvinner (Gripsrud, 2015, s. 135; Uri, 2018, s. 68).

I intervjuet med Solveig Løhaugen – partner og daglig leder i Wigemyr & Co, blir også utseende trukket frem. I motsetning til Mevold, er det de feminine trekkene ved Løhaugen som blir trukket frem. Hun presenteres på følgende måte:

Hun har på en (kjole) i aubergine når vi treffer henne, med matchende lakk på kortklippede negler. Hvem skulle tro at denne velkleddede damen har syklet svettende til jobb med vindbukse over penkjolen? Frisøren pleier å få beskjed om å lage en frisyre som tåler hjelm.

I sitatet fremstilles Solveig Løhaugen med vekt på hennes feminine trekk, i tillegg til at hun også er opptatt av det praktiske. Hun ser ut til å være glad i å kle seg pent og sminke seg, samtidig som hun kler seg etter været og trenger en frisyre som tåler hjelm. At hun er opptatt av en praktisk hårfrisyre kan blant annet tolkes som et grep for å spare tid i en hektisk hverdag, som partner og daglig leder i Wigemyr & Co. I tillegg er hun styreleder i Agderforskning og Agder kollektivtrafikk, og leder i Kirkelig fellesting Kristiansand, for å nevne noen av hennes verv. Ved å ha en praktisk frisyre, som tåler det meste, trenger hun ikke tenke på eller bruke tid på å fikse håret sitt, samtidig som hun får uttrykt sin femininitet. Sitatet viser dermed en balanse mellom det praktiske og det feminine, i kombinasjon med å ha en lederstilling. Journalisten vektlegger at Løhaugen er ikladd en kjole i aubergine, og at hun har matchende neglelakk, hvilket er tydelig feminine trekk. Hennes utseende, eller måte å kle seg på kan dermed være et uttrykk for femininitetens kraft, ettersom hun kombinerer sin maktposisjon i samfunnet med et feminint ytre (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 235).

Balansen mellom det feminine og praktiske kan også knyttes til Goffman sine begreper, frontstage og backstage (Eriksen, 2004, s. 61; Goffman, 1959/1992, s. 96-97). På jobb er Løhaugen frontstage. Hun har da et ønske om å fremstille seg selv, og bli oppfattet på bestemte måter. Sitatet uttrykker at hun ønsker å fremstå som velkledd og feminin. Videre kan veien til og fra jobb, med hjelmen og vindbuksa, forstås som en arena hvor Løhaugen er backstage. Backstage er hun ikke like opptatt av hvordan hun fremstår (Eriksen, 2004, s. 61; Goffman, 1959/1992, s. 96). Løhaugen kan dermed oppfattes som en kvinne som er bevisst hvordan hun ønsker å fremstå for andre, samtidig som hun, backstage, er en praktisk og aktiv dame, som foretrekker enkle løsninger for å effektivisere hverdagen.

Sitatene fra intervjuene med Nina Mevold og Solveig Løhaugen viser for det første ulike måter å fremstille kvinner på. Nina Mevold blir fremstilt med en form for avstand til det

typisk feminine, ettersom hun ikke ser ut til å være opptatt av verken hår, sminke eller klær. Solveig Løhaugen derimot, blir fremstilt med større vekt på sine feminine trekk, ettersom hennes kjole og neglelakk blir trukket frem. Sitatene bidrar dermed til å vise et nyansert bilde av lederkvinner på Sørlandet. For det andre viser sitatene ulike måter å gjøre kjønn på. Det finnes ingen fasit på hvordan kvinner og menn skal kle seg eller oppføre seg. Samtidig er det knyttet normer og forventninger til hvordan kvinner og menn skal se, og det påvirker i stor grad måten vi gjør kjønn (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 67; Butler, 2004, s. 218). Mevold, fremstilles i tråd med et mer maskulint ideal. Det kan dermed tenkes at hun, gjennom måten å kle seg, repeterer iscenesettelser som uttrykker både maskulinitet og feminitet (Bondevik & Rustad, 2006, s. 57; Butler, 2004, s. 199). Valg av klær kan også tolkes som et uttrykk for at Mevold svarer mer til normer knyttet til hennes stilling som direktør enn som kvinne, ettersom makt og autoritet tradisjonelt sett konnoterer til maskulinitet (Machin & Mayr, 2012, s. 224). Løhaugen, som først og fremst fremstilles med fokus på hennes feminine trekk, svarer i større grad på samfunnets normer til kvinnelighet. Samtidig viser hun at hun har en praktisk og aktiv side. Fremstillingene av de to kvinnene uttrykker ulike måter å gjøre kjønn på, som videre skaper ulike assosiasjoner og påvirker hvordan de blir oppfattet av andre mennesker (Butler, 2004, s. 199).

I materialet finner jeg tendenser til at utseende i større grad kommenteres i de kvinnelige intervjuene, enn de mannlige. Utseende kan dermed forstås som en side ved de kvinnelige intervjuprofilene som journalistene velger å vektlegge i fremstillingen av dem. Vektleggingen av kvinnenens utseende kan tolkes som et uttrykk for kvinnelige domener, ettersom hår, sminke og klær er interesseområder som ofte knyttes til kvinner (Uri, 2018, s. 72-73). At to av de fem portrettintervjuene med kvinner har et fokus på utseende er ikke i seg selv bemerkelsesverdig. Det blir derimot et tydeligere funn sett i sammenheng med fraværet av beskrivelser av utseende i de mannlige portrettintervjuene. Det er en tydelig overvekt av beskrivelser av utseende i de kvinnelige intervjuene, samtidig trekkes det frem en kort beskrivelse av utseende i intervjuet med Sture Bodahl-Pilegård – daglig leder og medeier i Hovden Alpinsenter og Peder Nærbø. I intervjuet med Bodahl-Pilegård trekker journalisten frem hans lange hår. Tidligere hadde Bodahl-Pilegård «banksveis», men nå er det lange håret tilbake, skrives det i intervjuet. I intervjuet med Nærbø skrives det at han ikke har tid til trening lenger, og at «kiloene så smått har begynt å sige på». Intervjuet med Bodahl-Pilegård og Nærbø er dermed unntak fra tendensen til at utseende ikke vektlegges i intervjuene med mannlige ledere. Samtidig er det verdt å merke seg det tydelige skillet mellom kvinner og

menn i forhold til hvordan og i hvilken grad utseende vektlegges. Fokuset på kvinners utseende samsvarer med det Uri (2018, s. 191) fant i sin studie av nekrologer i Aftenposten. Uri (2018, s. 191-192) fant en tendens til at kvinners utseende kommenteres mer enn mennenes. Videre så hun det som et uttrykk for tradisjonelle kjønnsroller.

På den ene siden kan fokuset på utseende tolkes som et stereotypisk trekk ved kvinnelige intervjuer, som bidrar til å reprodusere bestemte holdninger til kjønn. På den andre siden kan fremstillingene av kvinners utseende forstås som positive grep ved de utvalgte portrettintervjuene, ettersom det ikke kun er et fokus på stereotypiske trekk ved kvinner. Fremstillingene gir et nyansert bilde av lederkvinnene, og viser at det er ulike måter å gjøre kjønn på. Kvinnene får dermed vist frem flere sider ved seg selv, hvilket også gir leserne et mer nyansert inntrykk av hvem intervjuprofilen er. Samtidig bidrar fraværet av beskrivelser av utseende i intervjuene med de mannlige lederne, til at fremstillingene fremstår som kjønnsstereotype.

5.2.2 Kvinnelige og mannlige ledere

Portrettintervjuer har som formål å gjøre leserne bedre kjent med en person. Det vies dermed stor plass til personlighetsbeskrivelser i alle portrettintervjuene. Det er derfor interessant å analysere hvordan kvinner og menn beskrives, og om det er noen forskjeller i fremstillingene. I det følgende ser jeg på hvordan kvinner og menn blir beskrevet som ledere av journalisten, samt hvilke beskrivelser fra kollegaer journalisten trekker frem.

Intervjuprofilenes lederegenskaper går igjen i alle intervjuene, av både kvinner og menn. De beskrives alle som kunnskapsrike og trygge ledere. Likevel er det et større fokus på lederegenskaper i de kvinnelige intervjuene. Kamilla Sharma blir for eksempel beskrevet som en ung, fremadstormende kvinne. Videre skrives det om hvordan hun besitter utradisjonelle egenskaper som er gull verdt. Hun er en person som sier tydelig ifra når ting er bra og når det bør bli bedre. Hun er flink til å rose, men sier også ifra når ting ikke er godt nok. I de mannlige intervjuene er beskrivelsene av dem som ledere korte, og mindre detaljerte. Arne Johan Johnsen - lufthavnsjef ved Kjevik, forteller for eksempel at han har en uformell måte å lede på. Videre skrives det at han ser det som sin jobb som leder, å se hva folk er flinke til og hva de trives med.

Forskjellene i hvordan kvinner og menn fremstilles som ledere fører til at man får et bedre og mer detaljert inntrykk av hvordan kvinnene fungerer som ledere, enn mennene. Intervjuene

med de kvinnelige lederne har også tydelige personlighetsbeskrivelser. Det trekkes blant annet frem at Unni Mesel er «veldig frisk, sprudlende og motiverende». Det trekkes også frem at Elisabeth Aarsæther – direktør i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, er «moden og reflektert, men også sprudlende, sprek og gøy». Videre beskrives hun som en som kan «kombinere seriøsitet med åpenhet, ærlighet og moro». Den samme typen personlighetsbeskrivelser er mindre synlig i de mannlige intervjuene. Men det finnes unntak fra tendensen. Jan-Roger Olsen beskrives som en mann som er sosial og veldig stabil i humøret. Det skrives også om en «spretten og smilende Peder Nærbø».

Personlighetsbeskrivelser blir altså nevnt i intervjuene med mannlige ledere også, men ikke i samme grad som hos kvinnene. I det følgende presenterer jeg først fremstillinger av kvinnelige ledere, før jeg avslutningsvis presenterer fremstillinger av mannlige ledere, og ser fremstillingene opp mot hverandre.

5.2.2.1 I detalj - kvinnelige ledere

Det er altså en tendens til at kvinner som ledere beskrives i større detalj enn mennene. Intervjuene inneholder grundige beskrivelser av hvordan kvinnene utøver rollen som ledere, med et fokus på hvordan de forholder seg til kollegaer, og fungerer i samarbeid med andre. I det følgende presenterer jeg tre sitater, som viser hvordan kvinnene blir beskrevet som ledere. Sitatene er hentet fra intervjuene med Unni Mesel, Nina Mevold og Kamilla Sharma. Sitatene er en blanding av journalistens egne beskrivelser og kollegaer sine beskrivelser. Det første sitatet jeg ønsker å trekke frem er hentet fra intervjuet med Unni Mesel.

Hun er veldig flink med folk, holder alltid det hun lover, og var godt likt av kundene, sier han. Han fortsetter med at hun fikk til alt hun satte seg fore, var utrolig effektiv, satte seg mål og dundret på og gjennomførte. Med henne er det ikke bare prat, men handling. Og hun er hard i klypa i forhandlinger. Unni var en fantastisk kollega å ha med på laget.

Basert på beskrivelsene av Unni Mesel får man et godt inntrykk av hvordan hun er å forholde seg til som leder. Det blir lagt vekt på hennes egenskaper i forhold til relasjonsbygging med andre. Det relasjonelle forbindes oftere med kvinner enn med menn (Uri, 2018, s. 192). Kvinner blir altså oftere enn menn fremstilt i forhold til deres relasjoner til andre, som for eksempel familie eller kollegaer. I intervjuet med Mesel vektlegges hennes evne til å bygge relasjoner med ansatte og kunder. Fokuset på det relasjonelle kan tolkes som et uttrykk for at hennes rolle som leder blir knyttet til det tradisjonelt kvinnelige, nemlig den omsorgen og

tryggheten, som ofte er et uttrykk for den private sfæren (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Samtidig presiseres det at hun er en kvinne som arbeider strukturert, målrettet og effektivt. Hun fremstår også bestemt, men rettferdig. Generelt viser sitatet at hun er en leder som er godt likt av menneskene rundt seg. Sett i sammenheng med personlighetsbeskrivelsene, hvor hun beskrives som frisk, sprudlende og motiverende, får leserne mulighet til å gjøre seg opp et helhetsinntrykk av Mesel. Det neste sitatet jeg presenterer er hentet fra intervjuet med Nina Mevold.

En ringerunde til over-, under og sideordnede gir et bilde av hva Sørlandet kan vente seg: Nina involverer. Lytter. Sjekker ut. Hører på argumenter og motargumenter. Forankrer. Er samlende. Finner fellesnevnerne. Skaper felles forståelse. Tar runde på runde med brukere, tillitsvalgte og ledere. Å «lytte dem ut» kaller hun det; høre på alt alle har å si. (...) Man opplever aldri å få beskjed fra Nina om hvordan man skal gjøre ting, fordi man er så delaktig underveis i å utvikle løsningene. Når hun vil ha endring spør hun: Hva tenker du om det? (...) Folk tror på henne, sier mennesker Nina har jobbet tett på. Jeg opplever henne som lydhør for gode faglige argumenter. Hun overkjører ikke fagligheten.

I sitatet fremstilles Nina Mevold som en inkluderende leder. Arbeider man sammen med Mevold får man muligheten til å involvere seg og delta i beslutningsprosesser. Det er altså, i likhet med Mesel, egenskaper i forhold til relasjonsbygging som blir trukket frem i beskrivelsen. Sitatet gir leserne en forståelse av hvordan Mevold arbeider, og hvordan kollegaer opplever henne som leder. Også her gir beskrivelsene unisont positive inntrykk. Det siste sitatet jeg ønsker å trekke frem er hentet fra intervjuet med Kamilla Sharma.

Hun blir omtalt som en ekstremt dyktig leder, som balanserer det strategiske med det operative på en forbilledlig måte. Årets kvinnelige leder på Sørlandet 2017 oppleves som synlig og tilstedeværende. (...) Hun er engasjert i menneskene hun møter og genuint opptatt av at folk skal lykkes, sa juryleder Granvold.

I sitatet fremstilles Kamilla Sharma som en dyktig leder både faglig og sosialt. Videre i intervjuet skrives det at hun var en helt ideell kandidat for behovet bedriften hadde, på bakgrunn av hennes «evne til empati og forstå og se og finne nye veier». Sharma blir dermed fremstilt i forbindelse med hennes relasjonelle kompetanse, i tillegg til at hun fremstår fleksibel og løsningsorientert. Sitatet viser kun en liten del av flere lange og grundige

beskrivelse av Sharma og hennes egenskaper som leder. Det er samtidig viktig å presisere at vektleggingen av lederegenskaper kan henge sammen med at hun nylig var valgt til Årets Styreleder på Sørlandet.

Leserne blir godt kjent med kvinnene og hvordan de fungerer som ledere, gjennom de tykke og grundige beskrivelsene av deres lederegenskaper. En gjenganger i beskrivelsene er kvinnenes relasjonelle kompetanse. Ifølge Uri (2018, s. 192) beskrives kvinner ofte i sin relasjon til andre. Kvinner beskrives ofte som «mannen sin hustru», «sine barns mor» eller «hun har vært mor, svigermor, bestemor og livsledsagerske» (Uri, 2018, s. 192). Kvinnens rolle blir med andre ord ofte knyttet til det tradisjonelt kvinnelige, nemlig den omsorgen, tryggheten og kjærligheten som ofte er et uttrykk for den private sfæren (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Videre hevder Uri (2018, s. 192-193) at kvinners intimsfære ofte blir trukket inn i deres yrkesutøvelse. I den sammenheng beskrives kvinner ofte som trygge og varme (Uri, 2018, s. 192-193). Det samsvarer med mine funn, hvor kvinnene blir fremstilt som trygge, involverende og samlende ledere som er opptatt av at alle skal bli sett og hørt.

5.2.2.2 Kort og godt – mannlige ledere

Hvordan ser så beskrivelsene av mannlige ledere ut? Sitatene nedenfor illustrerer journalistenes beskrivelser, og kollegaer og ansattes beskrivelser av mennene som ledere. Det første sitatet jeg ønsker å trekke frem er hentet fra intervjuet med Arild Rekve – tidligere oppvekstdirektør i Kristiansand kommune.

Heller ikke innad på rådhuset har han albuert seg fram eller brukt høy stemme. I stedet lytter han, og smiler. Så lar han tiden gå og budskapet synke inn.

Sitatet ovenfor, fra intervjuet med Arild Rekve, gir en kort beskrivelse av ham som leder. Rekve fremstilles som en rolig, stille og blid mann. Samtidig er ikke beskrivelsene detaljert nok til å fortelle leserne noe om hvordan han utøver rollen som leder, eller hvordan han fungerer i samarbeid med kollegaer. Det er altså ikke en vektlegging av Rekve sin relasjonelle kompetanse, eller hvilke egenskaper generelt som gjør han til en god leder. Sitatet fremstiller han som en leder som ikke tar mye plass i en forsamling, og som trives i bakgrunn. Det neste sitatet jeg presenterer er hentet fra intervjuet med Peder Nærbø.

Nærbø kjenner sine begrensninger, forteller folk, så han ansetter bevisst mennesker som har fagkunnskap og kompetanse som han selv mangler. (...) Han skal også være temmelig ustrukturert, og vet at han derfor trenger folk rundt seg som kan lage orden.

Beskrivelsen av Peder Nærbø gir inntrykk av at han er en leder som er realistisk, og ser verdien i å samarbeide med andre. Samtidig viser ikke sitatet til den relasjonelle kompetansen som vektlegges i de kvinnelige intervjuene. Sitatet gir uttrykk for at Nærbø i større grad vektlegger faglig samarbeid og komplementering. Han ser verdien og nytten av at mennesker fra ulike fagområder arbeider sammen, for å nå felles mål. Det skrives derimot ikke noe om hvordan han organiserer samarbeidet, noe som kunne vist til mer relasjonell kompetanse. Sitatet gir videre inntrykk av at han er en ustrukturert leder, som trenger kollegaer rundt seg for å holde orden. Utover det gir ikke beskrivelsen noen inntrykk av hvordan han er å samarbeide med eller hvordan han utøver rollen som leder.

Intervjuet med Sture Bodahl-Pilegård inneholder også en kort beskrivelse av ham som leder. Ifølge en ansatt er Bodahl-Pilegård en mann med et stort hjerte, som tenker på alle. Videre er han en praktisk mann, som ikke er redd for å ta i et tak. Ifølge hans ansatte er han tidvis å oppfatte som en helt vanlig kollega på lik linje med alle andre. Beskrivelsen fra den ansatte, fremstiller Bodahl-Pilegård som en omsorgsfull mann. Samtidig er det hans praktiske egenskaper som vektlegges mest av de ansatte. Han fremstilles som en leder som foretrekker å være ute i slalåmbakkene og arbeide med praktiske ting, fremfor å sitte inne på kontoret sitt. Avslutningsvis kan kommentaren om at han tidvis er å oppfatte som en vanlig ansatt, signalisere likhet mellom leder og ansatte.

Det er en gjenganger i intervjuene med menn, at beskrivelsene av dem som ledere er korte og lite detaljerte. Journalistene går ikke i dybden på hvordan det er å jobbe med mennene, eller hvordan de ansatte opplever dem som ledere. Mine funn viser dermed en tendens til at det skrives mer om kvinnenens lederegenskaper, enn mennenes. Det er en motsats til det Uri fant i sin undersøkelse av nekrologer i Aftenposten. Hun fant tendenser til at vektlegging av lederegenskaper, og beskrivelser av organisatorisk talent og arbeidskapasitet var et tydeligere trekk i nekrologene om menn, enn kvinner (Uri, 2018, s. 190). Samtidig er det en tydelig vektlegging av det relasjonelle i beskrivelsene av kvinnenens lederegenskaper, mens det hos mennene er en større vektlegging av faglige og praktiske egenskaper. Vektleggingen av det relasjonelle samsvarer med det Uri (2018, s. 190) fant i sin undersøkelse av nekrologer. Fremstillingene av kvinnelige og mannlige ledere vektlegger dermed egenskaper knyttet til tradisjonelle kjønnsroller, og skillet mellom den private og offentlige sfære (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64-65).

De korte beskrivelsene i de mannlige intervjuene kan indikere holdninger til at menn er naturlige ledere, og derfor ikke trenger dype, utfyllende beskrivelser. I den sammenheng er det interessant å diskutere hvorvidt de grundige beskrivelsene i de kvinnelige intervjuene er et uttrykk for at journalistene bruker mer tid på å legitimere de kvinnelige lederne, enn de mannlige. Maskulinitet kan oppfattes som et uttrykk for makt og autoritet. Femininitet på den andre siden, har en mer usikker posisjon i forhold til å uttrykke legitim makt (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 224). Det kan derfor stilles spørsmål ved om de grundige beskrivelsene av kvinnene og de korte beskrivelsene av mennene, peker mot at det å være leder anses som mer selvsagt for menn enn for kvinner.

5.3 Klærs evne til å fremme og hemme autoritet

Klær brukes av mange som en måte å uttrykke hvem de er. Valg av klær er dermed en måte å presentere seg selv på. Hvordan vi ser ut og hvordan andre oppfatter oss henger nært sammen. Klær sier mye om en person, og har også en innvirkning på hvordan man blir behandlet, uavhengig av om det er kvinne eller mann. Analysen av klærs evne til å fremme og hemme autoritet baserer seg i hovedsak på portrettbildene som presenteres i intervjuene. Analysen omhandler hvordan kvinner og menn kler seg, og hvorvidt deres valg av klær bidrar til å fremme eller hemme autoritet.

5.3.1 Kvinner kledd for autoritet

I mitt materiale er to av fem kvinner ikledd skjorte, dressjakke og bukse på portrettbildene som presenteres i intervjuene. En av fem kvinner er ikledd dressjakke, bluse og bukse. En av fem kvinner er ikledd kjole. Videre er lederen for Aquarama, Unni Mesel, ikledd badedrakt. Mitt materiale består av kvinner som passer innenfor alle de tre figurasjonene til Mühleisen og Bolsø (2015, s. 224), som er å passere til makten, å crossdresse til makten og å feminisere til makten. Analysen av materialet viser overordnet en tendens til at flere av kvinnene passerer til makten, ved å tilpasse seg en maskulinisert kleskode, for å passe inn i rollen som autoritet (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227).

Elisabeth Aarsæther er ikledd en svart dressjakke med en svart og hvit prikkete bluse på innsiden og en svart bukse. Hun har altså valgt nøytrale farger. Videre har hun skulder langt hår og er diskret eller ikke sminket. Hun har heller ikke på seg synlige smykker. Aarsæther er et eksempel på å passere til makten, ettersom hun tilpasser seg til en maskulin kleskode, for å passe inn i rollen som autoritet (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 230-231). Dressjakken uttrykker maskulinitet og autoritet. Samtidig uttrykker hun femininitet gjennom valg av bluse. Valg av

klær fører dermed til at Aarsæther uttrykker maskulinitet, samtidig som hun beholder sine kjennetegn som kvinne (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 230-231).

Elisabeth Aarsæther. Foto: Kristin Ellefsen.

Nina Mevold er ikledd en mørkeblå dressjakke, med tydelig feminine snitt. Inni dressjakken har hun en hvit skjorte, uten snipp. Hun har også på seg mørkeblå dressbukser. Hennes antrekk fremstår som et sett, og knytter assosiasjoner til den mannlige dressen. Videre har hun kort hår og er diskret sminket. Hun har også på seg øredobber og ringer. Mevold er et tydelig eksempel på å passere til makten. Ettersom hun kler seg i en kvinnelig variant av dressen, fremstår hun som en mektig og maskulin leder. Samtidig beholder hun sine kjennetegn som kvinne, gjennom passform, sminke og smykker (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 231). Selv om antrekket hennes har tydelige feminine trekk, er det eneste maskuline trekket hun mangler slipset. Hennes antrekk kan dermed plasseres som en mellomting mellom å passere til makten og å crossdresse til makten, men med vekt på å passere, ettersom de kvinnelige kjennetegnene ved antrekket er de som er mest fremtredende. Nina Mevold snakker også om klesstilen sin i intervjuet. Hun forteller at det er knyttet forventninger i forhold til hvordan hun kler seg, ettersom hun har en lederstilling.

Nina Mevold. Foto: Kjartan Bjelland.

Og man må jo ha en viss garderobe og se litt skikkelig ut i en sånn funksjon som jeg har. Menn har det enklere med dressene sine. Det er litt gøy å gå i butikken, men jeg har ikke tid. Klær er ikke viktig for meg, men jeg kjøper skikkelige ting som varer. Det er noe med å ha en «behersket stil», sier hun om sin egen.

Klesstil og valg av klær fremstilles som noe Nina Mevold er svært bevisst. Hun sier blant annet at «man må se litt skikkelig ut i en sånn funksjon som jeg har». Det gir assosiasjoner til at *å kle seg til autoritet* fremdeles er gjeldende i dag. Kanskje er det normer for kleskoder på arbeidsplassen Mevold refererer til når hun snakker om å ha en «behersket stil». En behersket stil kan være uttrykk for en kontrollert, formell og nøytral stil. Vektleggingen av en behersket stil kan også sees i sammenheng med at kvinner som kler seg for feminint eller seksuelt attraktivt oppfattes som upassende og ubehagelig på arbeidsplassen (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227). Mevold presiserer også at «menn har det enklere med dressene sine». Kommentaren gir assosiasjoner til at dressen i høyeste grad fremdeles ansees som et nøkkelsymbol og en arbeidsuniform, som representerer selvkontroll, disiplin, mannlighet og makt (Ambjørnsson, 2011, referert i Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 226).

Kamilla Sharma er ikledd en lysgrå dressjakke, med en mørkeblå, stripete skjorte inni. Hun har mørkt skulderlangt hår. Videre er hun tydelig sminket og har på seg diamantøredobber. Intervjuet inneholder kun ett portrettbilde av Sharma. Portrettbildet er et nærbilde hvor man

ser ansiktet hennes og overkroppen ned til skuldrene. Med utgangspunkt i det portrettbildet viser, passer Sharma innenfor figurasjonen å passere til makten. I likhet med Mevold har også Sharma på seg en kvinnelig variant av den mannlige dressen, hvilket kan assosieres med maskulinitet og makt. Samtidig beholder hun sine feminine trekk ved å blant annet ha på seg leppestift i en mørk rosa farge og være tydelig sminket rundt øynene. Ettersom det kun er overkroppen til Sharma som vises, er det usikkert om hun har på seg bukse eller skjørt. Det er dermed usikkert hvorvidt hun er et tydelig eksempel på å passere til makten, eller om hun også kan plasseres i en mellomkategori mellom å passere og crossdresse til makten. Men med utgangspunkt i det portrettbildet viser er hun et tydelig eksempel på å passere til makten (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 231).

Kamilla Sharma. Foto: Kjartan Bjelland.

Tre av fem kvinner i mitt materiale passerer til makten. En av dem kan også anses som en mellomting mellom å passere til makten og crossdresse til makten. Nina Mevold er kledd etter en maskulin kleskode, ettersom hun er ikledd skjorte og dressjakke. Elisabeth Aarsæther er mer feminin i klesstilen, ettersom hun har byttet ut skjorten med en bluse. Samtidig er Mevold og Sharma tydeligere sminket enn Aarsæther, i tillegg til at de har på seg synlige smykker. Portrettbildene av de kvinnelige lederne uttrykker dermed en valgfrihet, hvor kvinnene viser ulike måter å kombinere det maskuline med det feminine.

Solveig Løhaugen er ikledd to ulike kjoler på sine portrettbilder. Den ene kjolen er aubergine og den andre er mørk blå med hvite blomster. Hun har kort hår, og er diskret sminket. Videre har hun på seg briller og bruker smykker. Løhaugen er et tydelig eksempel på det Mühleisen og Bolsø (2015, s. 235) refererer til som å feminisere til makten. Løhaugen fremstår elegant og stilig, men samtidig profesjonell. Fremstillingen av Løhaugen kan kobles til den feminine

overklassekonnotasjonen, fremfor en henvisning til det maskuline, som er tilfellet hos de tre førnevnte kvinnene. Det er vektleggingen og legitimeringen av hennes feminine markører som uttrykker autoriteten til Løhaugen (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 235).

Solveig Løhaugen. Foto: Sondre Steen Holvik.

Solveig Løhaugen. Foto: Sondre Steen Holvik.

Portrettbildene av Løhaugen er tatt i Kristiansand sentrum og på hennes hytte i Tvedestrand. På bildene i sentrum er hun ikledd kjolen i aubergine med en beige kåpe over. Hun fremstår både elegant og profesjonell på bildene. På bildene som er tatt på hytta er hun ikledd den blå kjolen med hvite blomster. På noen av disse bildene står hun smilende i en blomstereng. Hun fremstår elegant og stilfull. Samtidig kan blomsterengen være en hemmende faktor i forhold til å fremstille henne som en profesjonell kvinne i en maktposisjon. Allikevel evner fotografen å legitimere hennes maktposisjon ved bruk av spesifikke vinkler. Bildene i blomsterengen er tatt nedenfra og opp. Bildene gir dermed leserne inntrykk av å «se opp til» Løhaugen, hvilken kan gi en følelse av hennes makt (Machin & Mayr, 2012, s. 100). Hadde bildene derimot vært

tatt ovenfra og ned, kunne det blitt tolket som et uttrykk for hennes sårbarhet (Machin & Mayr, 2012, s. 100). Eksempelen med Løhaugen viser hvor vesentlig valg av vinkler kan være, i forhold til hva slags inntrykk bildene gir. Ved siden av valg av klær, kan også valg av vinkler virke både fremmende og hemmende for aktøren sin autoritet.

Portrettbildene av Unni Mesel skiller seg ut fra de andre kvinnelige intervjuene. Bildene fremstiller Mesel i bassenget på Aquarama, ikledd en fargerik badedrakt. Tittelen på intervjuet er *Over vannskorpa*. Det kommer dermed tydelig frem at bildene er tatt med hensikt å passe til portrettintervjuet, som handler om lederen for Sørlandets største badeland. Generelt sett forventer man ikke å se en leder ikledd badedrakt i et portrettintervju. Samtidig gir det mening at lederen for Aquarama stiller i badedrakt. Portrettbildene kan tolkes som et uttrykk for funksjonalisering, ettersom bildene tydelig peker mot hva hun er leder for (Machin & Mayr, 2012, s. 81). Bildene har dermed litt av den samme effekten som bruk av yrkestittel. Likevel evner ikke bildene å uttrykke den samme graden av profesjonalitet og legitimitet som en yrkestittel (Machin & Mayr, 2012, s. 81).

Unni Mesel. Foto: Jacob Buchard.

Selv om portrettbildene i intervjuet med Unni Mesel kun fremstiller henne i en badedrakt, så skrives det om hennes klesstil i intervjuet. I intervjuet kommer det blant annet frem at Mesel er glad i å shoppe, særlig når hun er ute og reiser. Da kjøper hun gjerne sko, smykker, kjoler og vesker som er fargesprakende og livlige. På jobb derimot, foretrekker hun å kle seg i svart og hvitt. Neglelakken hennes er også hvit. Beskrivelsen av Mesel viser dermed at hun fremstiller seg selv på ulike måter, innenfor ulike arenaer. Hvordan hun fremstiller seg selv, gjennom valg av klær, er knyttet til hvordan hun ønsker å bli oppfattet av andre (Eriksen, 2004, s. 61; Goffman, 1959/1992, s. 96). På jobb er hun frontstage, og kler seg i nøytrale farger. Det kan være hun kler seg nøytralt og behersket på jobb for å uttrykke formalitet og

høystatus. Videre kan hennes valg av klær på fritiden, når hun er backstage, uttrykke mer femininitet og også være et tydeligere uttrykk for hennes personlighet (Goffman, 1959/1992, s. 96-98).

Tre av kvinnene i mitt materiale passerer til makten. En av dem kan også oppfattes som en mellomting mellom å passere til makten og å crossdresse til makten. Dressen fremstår som et nøkkelsymbol hos de tre kvinnene. Gjennom valg av klær repeterer kvinnene spesifikke iscenesettelser, basert på en maskulin kleskode, som bidrar til at de blir anerkjent som ledere med autoritet (Bondevik & Rustad, 2006, s. 57; Butler, 2004, s. 198-199). Videre er det en av kvinnene som passer innenfor figurasjonen, å feminisere til makten. Her er det en tydelig vektlegging av feminine markører, fremfor maskuline. Valg av klær viser til ulike måter å fremstille seg selv på. Kvinnene i mitt materiale har alle en feminin side. Samtidig er det tydelig at de ønsker å uttrykke sin posisjon som leder gjennom måten de kler seg på. I intervjuene er de kledd for å fremstille seg selv på en bestemt måte. Valgene av klær kan tolkes i retning av at de ønsker å fremstilles som profesjonelle og formelle ledere. I intervjuene med to av de kvinnelige lederne kommer det også frem et skille mellom det private og offentlige, i forhold til hvordan de kler seg. Den første kvinnen er Solveig Løhaugen, som i hovedsak fremstilles med vekt på det feminine. Samtidig viser fremstillingen av Løhaugen til en praktisk side, hvor hun gjerne tar vindbuksa over kjolen på vei til og fra jobb. Fremstillingen av Løhaugen kan dermed knyttes til Goffman (1959/1992, s. 98) sine begreper frontstage og backstage. Den andre kvinnen er Unni Mesel. I intervjuet kommer det frem at hun er glad i fargesprakende klær, men på jobb har hun en nøytral stil og kler seg gjerne i svart og hvitt. Det fremstilles dermed en tydelig kontrast mellom hennes klesvalg på jobb og på fritiden. Det ser altså ut til at kvinnene i mitt materiale har et bevisst forhold til egen klesstil, og at de tar valg som bidrar til å fremme autoritet, og markere deres posisjon som leder (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 224).

5.3.2 Dresskleddede menn?

Når det kommer til de mannlige lederne, er to av fem menn ikledd dressjakke og skjorte. Videre er to av fem menn ikledd skjorte og genser. Til slutt, er en av fem menn ikledd både arbeidsklær, og piqué og olabukse. Skjorten, eller en variant av skjorten er en gjenganger hos alle mennene. Samtidig har mennene ulike måter å «kle opp» skjorten. Ifølge Mühleisen og Bolsø (2015, s. 227) har menn mindre valgfrihet enn kvinner når det kommer til klær. I analysen og diskusjonen av mannlige lederes klesstil, vil jeg dermed se nærmere på mennenes valgfrihet og ulike måter å uttrykke seg på.

Jan-Roger Olsen og Arild Rekve tar begge utgangspunkt i dressen. Jan-Roger Olsen er ikledd en svart skjorte, med en grå dressjakke over, fra Moods of Norway. Han har også på seg en svart dressbukse. Ansiktet markeres av et par svarte briller. Arild Rekve er ikledd en svart skjorte med svart dressjakke over. Han har også på seg markerte briller. Begge mennene har altså tatt utgangspunkt i dressen, og nøytrale farger. Samtidig har ingen av dem på seg slips, hvilket bidrar til at antrekkene fremstår mindre «stive». Jan-Roger Olsen var direktør ved Sørlandet sykehus i 14 år. Jobben som sykehusdirektør handler i stor grad om å kommunisere med andre. Valg av klær er dermed vesentlig i forhold til hvilke inntrykk han ønsker å gi. Ansvarer som følger med å være sykehusdirektør kan være noe av bakgrunnen for at Olsen kler seg i dress, ettersom det for en mann i hans stilling er viktig å utstråle profesjonalitet og autoritet. Arild Rekve, som er tidligere oppvekstdirektør i Kristiansand kommune, kan tenkes å ha samme utgangspunkt for valg av klær. De har begge hatt stillinger hvor det er viktig å fremstå formelt og profesjonelt, hvilket gjenspeiles i deres valg av klær.

Jan-Roger Olsen. Foto: Jacob Buchard.

Arild Rekve. Foto: Kjartan Bjelland.

Arne Johan Johnsen er ikledd en mørk blå skjorte, med en svart genser og en svart frakk over. Portrettbildene er tatt utendørs på Kjevik lufthavn, med rullebanen i bakgrunnen. Valget av

skjorte og genser fører til at han fremstår mer uformell og hverdagslig enn de to mennene i skjorte og dressjakke. Samtidig skrives det i intervjuet om tiden da Johnsen jobbet i DnB. Jobben hans var å utvikle ledere og organisasjonen. «En av de første «tabbene» han gjorde, var å stille opp i hvite tennissokker, uten slips». Han fikk da beskjed om å kjøpe seg en dress. Her trekkes dressen frem som en slags «arbeidsuniform», og som et nøkkelsymbol for maskulinitet og makt (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 226). Eksempelet fra Johnsen sin tid i DnB illustrerer at det finnes ulike kleskoder innenfor ulike bedrifter. I banker er normen at de ansatte kler seg svært formelt, og profesjonelt. Det er derfor forventet å møte opp i dress med slips. Som lufthavnsjef ser det ut til å være en større valgfrihet, hvor Johnsen kan kle seg mer uformelt, ettersom han har byttet ut dressjakken med en genser, og droppet slipset.

Arne Johan Johnsen. Foto: Reidar Kollstad.

Peder Nærbø er ikledd en lys blå skjorte, med en mørkeblå v-halset genser over. Videre har han på seg en lys olabukse, dress sko og briller. Han har dermed en mer uformell stil, i likhet med Johnsen. Nærbø er grunnlegger og eier av Bulk Infrastructure, og ble portrettert i Fædrelandsvennen i forbindelse med utbyggelsen av et datasenter på Stølheia, i Vennesla. I intervjuet kommer det frem at Nærbø tidligere har jobbet innenfor finansbransjen. Det kan tenkes at finans perioden av hans yrkesliv var preget av et liv i dress, i likhet med Johnsen sin tid i DnB. Når Nærbø hoppet av finansbransjen og startet sitt eget firma, er det naturlig at han kan ha kjent på færre begrensinger og en større valgfrihet i klesveien. Han fremstår også som en relativt uformell leder. Det kommer frem i intervjuet at når han ansetter folk, så ser han

først og fremst rundt i sin egen omgangskrets. Ettersom han i stor grad ansetter venner og venners venner, kan det også være en indikator på et uformelt arbeidsmiljø. Det kan videre sees i forbindelse med forventinger til klær. Det ser ut til at Bulk Infrastructure er en bedrift hvor de ansatte i stor grad er familie, venner og venners venner. I kombinasjon med en uformell måte å lede på, kan valg av klær indikere at bedriften ikke skal oppleves så stiv og formell.

Peder Nærbø. Foto: Siv Dolmen.

På de første bildene som presenteres i intervjuet med Sture Bodahl-Pilegård, står han utendørs og er kledd en svart hettejakke med en svart vinterjakke over, med Hovden Alpinsenter logoen på. Det lange håret hans er satt opp i en lav hestehale. Utover i intervjuet presenteres det også portrettbilder som er tatt innendørs. Bodahl-Pilegård er da kledd en burgunderrød kortermet piqué og lyse olabukser. Bodahl-Pilegård er kledd praktisk og uformelt. Hans valg av klær kan for det første forstås i lys av hans lederstilling. Han er leder for et alpinanlegg, og han fremstilles som en svært praktisk mann, som liker å ta del i det fysiske arbeidet. Videre beskrives han som en leder som ser på seg selv og sine ansatte som svært likestilte, ettersom Bodahl-Pilegård tidvis er å oppfatte som en helt vanlig kollega. Hans hverdag ser ut til å bestå av mye praktisk og fysisk arbeid. Det er dermed naturlig at han kler seg i klær som tillater aktivitet, ettersom han selv liker å ta del i det praktiske arbeidet, fremfor å sitte på kontoret.

Sture Bodahl-Pilegård. Foto: Kjartan Bjelland.

I mitt utvalg er alle mennene ikledd skjorte, eller en variant av skjorten. Skjorten fremstår dermed som et nøkkelplass for alle mennene. Videre har de ulike måter å «kle opp» skjorten på. Rekve og Olsen fremstår formelle og profesjonelle ettersom de har kledd seg i skjorte og dress. Johnsen og Nærbø på den andre siden, fremstår mer uformelle enn Rekve og Olsen. Johnsen og Nærbø har byttet ut dressjakken, til fordel for en genser. Til slutt er det Bodahl-Pilegård som både har på seg arbeidsklær og en piqué. Piqué kan oppfattes som en mindre formell variant av skjorten. Bodahl-Pilegård fremstår dermed som den minst formelle av mennene i utvalget. De mannlige lederne ser ut til å ha en større valgfrihet i klesveien, enn det som fremstilles i Mühleisen og Bolsø (2015, s. 227). Samtidig har mennene mindre valgfrihet enn kvinnene. Mulighetsrommet og valgfriheten til de mannlige lederne kan gi uttrykk for at det er forskjellige kleskoder og forventinger innenfor ulike bedrifter og virksomheter. I DnB er for eksempel dress og slips forventet. På Kjevik lufthavn ser det derimot ut til å være færre begrensninger og mer valgfrihet, hvilket gir Johnsen et større mulighetsrom, i forhold til hvordan han ønsker å uttrykke seg. Det ser også ut til at ledere innenfor mer «praktiske» bedrifter, også har en mer uformell klesstil, som for eksempel Bodahl-Pilegård. Det er samtidig viktig å påpeke at graden av formalitet i antrekkene ikke ser ut til å påvirke mennenes autoritet. Bodahl-Pilegård som er ikledd arbeidsklær på fjellet uttrykker samme grad av autoritet som Jan-Roger Olsen som er ikledd dress på kontoret.

5.3.3 Kvinner og menns valgfrihet og begrensninger

Dressen ser ut til å være et nøkkelsymbol for både kvinner og menn i lederstillinger. Dressen kan dermed oppfattes som en form for arbeidsuniform, som fremmer autoritet. Flere av kvinnene i mitt materiale tar utgangspunkt i dressen, men tillegger den feminine trekk, ved å kle seg opp med smykker og sminke seg. De er også ikledd kvinnelige varianter av dressen, med tydelige feminine snitt. Samtidig viser materialet eksempel på en kvinne som tar avstand

fra dressen, og vektlegger femininitetens kraft, ved å kle seg i kjoler og bruke smykker og sminke. I tillegg til å illustrere ulike måter å kle seg til autoritet, viser materialet også at kvinner kan ha både feminine og praktiske sider. Videre kommer det frem i materialet at noen kvinner også kler seg svært ulikt på jobb og på fritiden. Kombinasjonen mellom feminin og praktisk og skillet mellom jobbantrekk og fritidsantrekk kan tolkes som et uttrykk for kvinnenes handlingsrom og valgfrihet, knyttet til begrepene frontstage og backstage (Goffman, 1959/1992, s. 96). Flere av kvinnene ser ut til å være bevisst hvordan de fremstiller seg gjennom valg av klær, i forhold til hvordan de ønsker å bli oppfattet av andre. På jobb er kvinnene frontstage, og ønsker å fremstå som formelle og profesjonelle ledere med autoritet. De benytter ulike figurasjoner for å kle seg til autoritet (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 224). På fritiden, når kvinnene er backstage, viser flere at de har andre måter å kle seg på. Solveig Løhaugen knyttes for eksempel til en mer praktisk side backstage, enn frontstage, med vindbuksa over penkjolen. Unni Mesel fremstilles derimot med en større vekt på det feminine backstage enn frontstage (Goffman, 1959/1992, s. 96). Samtidig kan beskrivelsen av Unni Mesel, som kler seg svært nøytralt på jobb, men i fargesprakende kjoler på fritiden, være et uttrykk for kvinners begrensninger og utfordringer i forhold til hvordan de skal fremstå på arbeidsplassen (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227). Samtidig som kvinner har stor valgfrihet, står de nemlig ovenfor en rekke utfordringer. Det kan tenkes at kvinner kler seg nøytralt og i retning av maskuline kleskoder, ettersom det oppfattes som mest akseptabelt, sett i lys av samfunnets normer for ledere.

Lederkvinner kan altså ta utgangspunkt i maskuline kleskoder og tillegge feminine trekk, eller kle seg med utgangspunkt i det feminine. Kvinner har stor valgfrihet når det kommer til å kle seg, og har flere muligheter for individuelle valg av farger, design, smykker og sminke enn det menn har (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227). Det kan ifølge Mühleisen og Bolsø (2015, s. 227) fremstå som et paradoks, at menn, med antatt størst autoritet, har mindre valgfrihet i valg av klær og styling enn kvinner. Dressen kan nemlig også anses som en måte å ta avstand fra valgfriheten. Samtidig som dressen fremhever autoritet, signaliserer den også regler, sosial kontroll og undertrykkelse av individualiteten (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227). Når det kommer til mennene i mitt materiale, har samtlige tatt utgangspunkt i skjorten. Videre har enkelte kombinert skjorten med en dressjakke og andre med en genser. Ingen av mennene har derimot på seg en «komplett» dress, med slips. På den ene siden viser mennene i utvalget til en viss grad av valgfrihet, dersom man ser mennenes klesvalg opp mot hverandre. På den andre siden fremstår valgfriheten svært begrenset, dersom man ser mennene i sammenligning

med kvinnene. Alle mennene har på seg skjorte. Selv om det er noe variasjon mellom dem, så har de en begrenset mulighet til å uttrykke individualitet gjennom måten de kler seg. Variasjonen i antrekk mellom mennene kan tolkes som et uttrykk for ulike grader av formalitet. Rekve og Olsen, som er ikledd skjorte og dressjakke fremstår som de mest formelle. Johnsen og Nærbø, som er ikledd skjorte og genser fremstår mer uformelle, mens Bodahl-Pilegård som er ikledd arbeidsklær og piqué og olabukse, fremstår som den minst formelle av dem. Det ser dermed ut til å være en sammenheng mellom hvilke bedrifter eller virksomheter mennene er ledere for, og hvordan de kler seg. Et mønster er at mer «praktiske» virksomheter, hvor lederen har en uformell lederstil, også bidrar til en mer uformell kleskode.

5.4 Oppsummering

Det er flere forskjeller å finne i forhold til hvordan kvinnelige- og mannlige ledere fremstilles i portrettintervjuene. For det første anvender journalistene en høy grad av personifisering, som bidrar til å gjøre intervjuene personlige (Machin & Mayr, 2012, s. 81). Samtidig viser mine funn at journalistene er på fornavn med kvinner og på etternavn med menn. Bruken av fornavn på kvinner bidrar til at intervjuene blir mer uformelle, personlige og nære. Samtidig skaper bruken av etternavn hos menn en profesjonell tone, som kan skape en formell avstand til mennene. Bruken av fornavn og etternavn kan forstås som et uttrykk for skillet mellom den offentlige og private sfæren (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). For det andre er det en større vektlegging av utseende i intervjuene med kvinnelige ledere, hvilket understreker at hår, sminke og klær er kvinnelige domener (Uri, 2018, s. 72-73). For det tredje fremstilles kvinner og menn svært forskjellig i forhold til deres egenskaper som ledere. De kvinnelige lederne beskrives grundig og detaljert, med en særlig vektlegging av deres relasjonelle kompetanse. De mannlige lederne fremstilles derimot kort og godt, hvilket kan gi inntrykk av at mennene er gode ledere i kraft av sitt mannlige kjønn. Forskjellene i beskrivelser av lederegenskaper kan peke mot at journalistene bruker mer tid på å legitimere de kvinnelige ledernes posisjon, enn mennenes. Avslutningsvis viser analysen av portrettbildene at kvinnene i stor grad kler seg til autoritet, både ved å passere, crossdresse og feminisere til makten (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 224). Hos mennene ser det derimot ut til å være ulike kleskoder for ulike bedrifter. Mennene er kledd i alt fra dress til arbeidsklær. Samtidig ser det ikke ut til at den ulike graden av formalitet i antrekkene påvirker mennenes autoritet.

6.0 Temaer i portrettintervjuene

Dette kapittelet er den andre delen av analysen, som omhandler hvilke temaer som trekkes frem i portrettintervjuene. Portrettintervjuer tar for seg en rekke ulike temaer knyttet til intervjuprofilenes liv, med sikte på å gjøre leserne godt kjent med vedkommende. Temaene som tas opp kan være alt fra barndom, utdanning og karriere, til familie og samlivsbrudd. Temaene varierer ut fra interessene til intervjuprofilene. Samtidig er det mange temaer som går igjen i alle intervjuene. Utdanning, arbeid, familie og barn er eksempler på slike temaer. I den sammenheng er det interessant å se hvordan de felles temaene snakkes om i intervjuene med kvinner og menn. I det følgende tar jeg først for meg temaene barn, familie og arbeid og diskuterer blant annet hvordan kvinner og menn snakker om pendling. Videre diskuterer jeg hvordan rollen som foreldre og arbeidsfordelingen i hjemmet snakkes om i intervjuene. Avslutningsvis trekker jeg frem og analyserer temaer som på ulikt vis opptar kvinner og menns interesse. Jeg ser da i hovedsak på temaet likestilling.

6.1 Barn, familie og arbeid

Barn, familie og arbeid er temaer som blir tatt opp i alle portrettintervjuene, med både kvinner og menn. Barn og familie går under det Uri (2018, s. 66, 73) refererer til som domener som er like sentrale for begge kjønn. Det er dermed interessant å se hvordan kvinner og menn snakker om familie og barn, og hvor stor plass tematikken får i de ulike intervjuene. I det følgende presenterer jeg sitater hentet fra intervjuet med Nina Mevold, Solveig Løhaugen, Arild Rekve og Arne Johan Johnsen. Sitatene illustrerer hvordan barn blir fremstilt i portrettintervjuene. Det første sitatet er hentet fra intervjuet med Nina Mevold.

Nina Mevold har noe hun kaller «ulvetimen». Den er fra klokka 15 når unger kommer sultne hjem. (...) Da tar vi telefonen når det ringer. Foreldre har det aldri bedre enn det barnet som har det dårligst. (...). Barna går først. Alltid, sier hun med trykk. (...)

Ungene har jeg hatt med meg på innsiden i alt jeg har gjort, sier hun.

Det kommer tydelig frem i sitatet at barna er Nina Mevold sin førsteprioritet, og det viktigste i livet. Videre skrives det at hun alltid har hatt med seg barna på innsiden i alt det hun har gjort. Det kan tyde på at hensynet til barna har vært en avgjørende faktor for valg hun har tatt i livet. At barna alltid har gått først kommer tydelig frem når Mevold senere i intervjuet snakker om pendling, og hvordan det var uaktuelt for henne mens barna var små. Mevold er ikke alene om å trekke frem barna som det viktigste i livet. Det følgende sitatet viser hvordan Solveig Løhaugen snakker om sine barn.

Og praten går i ett. Om jobb, om samfunnsting, og veldig ofte om ungene. Solveig har tre. Alle er voksne, men hun er opptatt av dem for det. «Hønemor» sier venninnene. Når tiden nærmer seg at ungene skal komme, eller de skal reise igjen, har hun ikke tid til venninnene. Da er det bare barna som gjelder. Og når de er reist, får hun en slags sorg. Så svaret på hva som er viktigst i livet for henne, er ikke overraskende. Ungene. Mye annet er viktig også, men de troner øverst, sier hun uten nøling.

Det kommer tydelig frem at barna også er Solveig Løhaugen sin første og viktigste prioritet. Selv om barna er blitt voksne tyder sitatet på at hun slipper det hun har i hendene og rydder kalenderen når barna kommer på besøk. Barna fremstilles dermed som en stor og viktig del av livet til Løhaugen, selv om de har flyttet hjemmefra. Hun snakker også om at hun opplever en form for sorg når ungene reiser. Sorgen kan tolkes som et uttrykk for hvor viktig barna er for henne, og at de etterlater seg et tomrom når de reiser. Barn trekkes dermed frem som det viktigste i livet, for flere av de kvinnelige lederne. Barn er altså et sentralt tema i intervjuene, som stadig blir trukket frem og som kvinnene gladelig forteller om.

I det følgende tar jeg for meg i hvilken grad mennene i utvalget snakker om og trekker frem sine barn i intervjuene. I det følgende presenterer jeg et sitat fra intervjuet med Arild Rekve, som viser en litt annen tilnærming til barnetematikken.

Arild Rekve havnet i Kristiansand fordi kona hans er herfra. Og fordi hun skulle ta doktorgrad, kom de tre ungene deres først etter 16 års ekteskap, og Rekve lærte seg å bli en kløpper på kjøkkenet, ettersom han ofte var mye alene med ungene.

Sitatet forteller at Arild Rekve har tre barn, og at de kom relativt sent. Videre skrives det at han lærte seg å bli flink på kjøkkenet, ettersom han var mye alene med ungene. På den ene siden gir sitatet en kortere og mindre detaljert beskrivelse av Rekve sitt forhold til sine barn, sett i sammenheng med de kvinnelige intervjuene. På den andre siden viser sitatet at Rekve har vært en sentral del av barnas oppvekst, og tilbrakt mye tid sammen med dem. Det kan også tolkes som et uttrykk for at hans kone har vært opptatt med for eksempel jobb, og dermed ikke vært like mye til stede for ungene. Fremstillingen av Rekve og hans relasjon til barna kan dermed forstås som en motsats til mange av de andre mannlige intervjuene, hvor det er kona som har vært hjemme med barna, mens mannen har vært på jobb. Samtidig viser sitatet et større fokus på det praktiske enn det relasjonelle. Det trekkes frem at Rekve har blitt en kløpper på kjøkkenet, siden han har tilbrakt så mye tid alene med barna. Det er altså ikke

en vektlegging av den relasjonelle siden ved å tilbringe mye tid med barna. Det er heller en vektlegging av de praktiske egenskapene han har tilegnet seg, som en følge av at han har vært mye alene med barna sine.

Det er en gjenganger i intervjuene med menn at barn nevnes i en kort setning, nærmest i forbifarten, før det er videre til neste tema. I intervjuet med Arne Johan Johnsen nevnes det at Johnsen er far til to gutter, en på 10 og en på 14 år. Utover det nevnes ikke barna i noen betydelig grad videre i intervjuet. Slike korte beskrivelser, som ikke vektlegger intervjuprofilen sin relasjon til barna, er mer sannsynlig å finne i intervjuene med de mannlige lederne, enn de kvinnelige.

Barn er et domene som er like sentralt for begge kjønn (Uri, 2018, s. 66,73). Likevel finner jeg tendenser i materialet som viser at det er en vektlegging av barn i intervjuene med de kvinnelige lederne. Fremstillingene kan dermed skape et inntrykk av at barn er et kvinnelig domene, altså et tema som opptar kvinner i større grad enn menn (Uri, 2018, s. 72-73). De kvinnelige lederne blir ofte fremstilt som omsorgsfulle og gode mødre som setter barna sine først. I intervjuene med de mannlige lederne får ikke leserne den samme muligheten til å danne seg et inntrykk av hvordan de er som fedre, ettersom det nesten ikke skrives om barna. Unntaket er Arild Rekve. Barna blir ikke nødvendigvis viet mer plass, men sitatet hentet fra intervjuet med Rekve, sitert tidligere, uttrykker at han var en far som var mye til stede for sine barn.

I intervjuene vies det stor plass til beskrivelser av morsrollen, mens farsrollen beskrives lite. Vektleggingen av morsrollen og forholdet mellom mor og barn er med på å påvirke lesernes inntrykk av de kvinnelige lederne. Det knyttes for eksempel ulike assosiasjoner til kvinner med og uten barn. Skjevheten i fremstillingene av kvinner som mødre, og menn som fedre, vil dermed bidra til å skape ulike assosiasjoner knyttet til verdier, forventinger og prioriteringer hos de ulike lederne (Machin & Mayr, 2012, s. 77). At barn er et mer sentralt tema i intervjuene med kvinner enn med menn kan også vise til at fremstillingene i Fædrelandsvennen er med på å reprodusere tradisjonelle kjønnsrollemønstre og skillet mellom den private og offentlige sfære. I intervjuene med de kvinnelige lederne skrives det mye om deres relasjon til barna. Omsorg og kjærlighet ovenfor barn og familie er tradisjonelt sett knyttet opp mot den private sfæren og kvinnen (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Ettersom barna ikke snakkes like mye om i de mannlige intervjuene, kan det gi et inntrykk av at tematikken ikke er like vesentlig og sentral for mennene. Det kan videre bidra til å skape en

avstand mellom mennene og den private sfæren, til fordel for den offentlige sfæren og arbeidslivet (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64).

Et tema som er relatert til barn, familie og arbeid, er pendling. Pendling er en tematikk som snakkes om i intervjuene med både kvinner og menn. Samtidig viser materiale tydelige forskjeller i forhold til hvordan kvinner og menn snakker om pendling.

6.1.1 Pendling

Pendling i forbindelse med jobb, er et tema som tas opp i flere av portrettintervjuene. Det interessante er å se hvordan tematikken snakkes om. I materialet er det nemlig en tendens til at kvinner problematiserer pendling og tid borte fra barn og familie i mye større grad enn det menn gjør. På den ene siden er kvinnene, som gjorde alt de kunne for å ikke være borte fra barna. På den andre siden er mennene, som ikke problematiserer pendlingen, og nærmest har slått seg til ro med at de ikke var så mye til stede for barna da de var yngre. I det følgende presenterer jeg et utvalg sitater, som illustrerer hvordan kvinner og menn forholder seg til pendling. Det første sitatet er hentet fra intervjuet med Kamilla Sharma.

Det var hensynet til familien som gjorde at Kamilla etter hvert hoppet av kjøret i den digitale bransjen. Innen 2012 var hun havnet i en topplederjobb i Broadnet som krevde to dagers pendling til Oslo. Det ble vel krevende. For å gjøre pendlingen akseptabel for ungene og dele også den delen av livet med dem, fortalte hun detaljert om alt hun foretok seg og hvem hun hadde møter med. Så når hun ringte hjem, kunne de se for seg hvilket busstopp mamma sto på og hvem hun hadde tilbrakt dagen med.

Det kommer tydelig frem i intervjuet med Kamilla Sharma at pendling er noe hun oppfattet som problematisk da hun hadde små barn. Pendling ble til slutt en så stor del av hverdagen hennes at hun valgte å bytte jobb, for å unngå det. Videre skrives det om hvordan hun håndterte pendlingen i kombinasjon med å ha små barn, og hvilke grep hun gjorde i hverdagen for å gjøre pendlingen akseptabel for barna. Sitatet gir inntrykk av at hun hadde hyppig kontakt med barn og familie når hun var bortreist. Videre delte hun så mye hun kunne av sin hverdag i Oslo, med barna. Barna var dermed alltid oppdatert på hva moren gjorde, og hvem hun var med. På den måten fikk barna mulighet til å ta del i moren sin hverdag, selv om hun var langt unna. Det ser dermed ut til at Sharma evnet å synliggjøre seg selv for barna, selv når hun var bortreist. Hun fremstår dermed som en mor som var svært tilstedeværende i barnas hverdag, selv om hun ikke var fysisk til stede. Sharma er ikke alene om å anstrenge

seg i forhold til pendling. Nina Mevold problematiserer også pendling. Det kan illustreres ved følgende sitat:

Det har ikke vært aktuelt for meg å ta en jobb der jeg må pendle før nå, sier hun, og forteller at mens ungene var små, sørget hun for aldri å være borte fra dem mer enn tre dager av gangen. Da hun en gang var i Afrika, handlet det om å få unna jobben, hoppe over safarien, og fly lynkjapt hjem. Bare en gang var hun lenger borte, da hun tok lederprogrammet på Solstrand i 2006. For at ungene skulle få et begrep om når mamma skulle komme igjen, pakket hun inn kjeks med nummer på som de åpnet hver dag til frokost og brukte som nedtelling.

Det kommer frem i sitatet at Nina Mevold oppfattet pendling som så problematisk i kombinasjon med å ha små barn, at det var avgjørende for hvilke jobber hun takket ja til. Det er først nå som barna har blitt store og flyttet ut at hun har takket ja til en jobb som innebærer pendling. I likhet med Sharma forteller Mevold også om ulike grep hun gjorde dersom hun først måtte være borte fra barna over en lengere periode. Hun laget blant annet en type nedtelling eller kalender, slik at barna hele tiden viste hvor lenge det var til hun kom hjem. Samtidig presiseres det at det å være borte fra barna i mer enn tre dager, var noe Mevold alltid prøvde å unngå.

Det Kamilla Sharma og Nina Mevold uttrykker i sitatene om pendling, er en form for omsorgsarbeid for barna, og en synliggjøring av seg selv. Det kommer tydelig frem i sitatene at kvinnene ønsker å være til stede for barna så mye som mulig, helst hele tiden. I intervjuet med Sharma kommer det særlig frem hvordan hun drev med en synliggjøring av seg selv ovenfor barna, ved å fortelle i detalj om hverdagen sin i Oslo. På den måten fikk barna mulighet til å følge henne hver dag, hvilket kan ha minsket følelsen av avstand mellom dem. Videre i intervjuet med Sharma kommer det frem at hun til slutt byttet jobb fordi pendlingen ble en for stor del av hverdagen. Valget om å bytte jobb viser til en tydelig andreorientering, hvor omsorg for barna er viktigere for henne, enn egen karriere. Beskrivelsen av Mevold uttrykker også en klar andreorientering, hvor barna trumfer over en topplederstilling. Det er omsorg og tilstedeværelse for barna som er første prioritet for Mevold. Samtidig viser hun også til en synliggjøring av seg selv dersom hun først måtte være borte fra barna. Kalenderen eller nedtellingen hun laget er noe konkret barna kan forholde seg til. Det er også en enkel måte for barna å forstå begrepet tid. Synliggjøringsarbeidet kan dermed ha bidratt til å gi barna noe trygt og stabilt i hverdagen, selv om moren var bortreist.

Mennene i utvalget ser ikke ut til å ha samme forhold til pendling som kvinnene. En gjenganger hos mennene er at pendling nevnes i forbifarta, før det er videre til neste tema. Det er ikke et tema mennene fremstiller som problematisk. Mennenes forhold til pendling blir i det følgende illustrert med sitater hentet fra intervjuet med Peder Nærbø, Jan-Roger Olsen og Arne Johan Johnsen. Det første sitatet er hentet fra intervjuet med Peder Nærbø.

Nærbø innrømmer glatt at han ikke er den som er mest til stede for ungene. Jeg jobber og reiser så mye, så det er ikke lett for familien å ha faste rutiner som inkluderer meg. Men når jeg først er hjemme, bidrar jeg med kjøring og henting, lekser og idrettsoppgaver, sier han.

I sitatet hentet fra intervjuet med Peder Nærbø innrømmer han at en hverdag preget av mye pendling, fører til at han ikke er så mye til stede for barna. Samtidig kommer det frem at når han er hjemme stiller han opp og hjelper til med kjøring til og fra fritidsaktiviteter og lekser. Pendlingen, og det at han er mye borte fra barna blir ikke problematisert annet enn at familien ikke kan ha faste rutiner som inkluderer han. Nærbø har dermed et helt annet forhold til pendling enn de kvinnelige intervjuprofilene. Den samme tendensen synliggjøres også i sitatet hentet fra intervjuet med Jan-Roger Olsen.

Da døtrene var yngre, reiste han så mye at de trodde han jobbet på flyplassen. Det ser ikke ut som det har skapt avstand. I dag bor tre av fire døtre på samme tomt som Jan-Roger og kona Hilde.

Heller ikke i intervjuet med Jan-Roger Olsen problematiseres pendling og tid borte fra barn og familie. Sitatet gir inntrykk av at Olsen var en far som var mye borte fra barna, ettersom de trodde han jobbet på flyplassen. Det indikerer også at barna visste lite om hva han gjorde når han var på reise, og hvorfor han var borte. Det er dermed naturlig å tenke at Olsen ikke tok de samme grepene som Sharma og Mevold, i forhold til å synliggjøre seg selv. Det skrives ikke om hvordan Olsen forsøkte å gjøre pendlingen akseptabel for familien. Det eneste som kommenteres i forhold til hans reising er at det ikke ser ut til å ha skapt noen avstand i familien, ettersom de alle har et godt forhold i dag. Reising og lite tilstedeværelse presenteres dermed ikke som en utfordring for verken Olsen, eller hans kone og barn. Det siste sitatet jeg ønsker å trekke frem i forbindelse med pendling, er hentet fra intervjuet med Arne Johan Johnsen.

«Jeg pendlet mellom Oslo og Kristiansand på den tiden. (...) Jeg har alltid prioritert jobb høyt og jobbet mye. Det ligger vel kanskje noe egoistisk i det?». Arne Johan Johnsen forteller i starten av intervjuet at han pendlet mye i 2002, i forbindelse med jobb. I motsetning til de andre intervjuprofilene hadde ikke Johnsen barn på den tiden han pendlet som mest. Samtidig kommer det frem i intervjuet at Johnsen har opplevd samlivsbrudd. Journalisten spør i den sammenheng om Johnsen tror han er vanskelig å bo med. Til det svarer han at han alltid har prioritert jobb høyt, og jobbet mye. Videre stiller Johnsen selv spørsmål ved om det kanskje ligger noe egoistisk i det. Tiden Johnsen pendlet, og hva det kan ha hatt å si for relasjonene i hans liv, blir dermed ikke problematisert. Han problematiserer heller ikke prioriteringen av jobb fremfor andre ting, som familie. Sitatet uttrykker dermed en form for selvorientering, hvilket er en klar motsats til andreorienteringen som uttrykkes i intervjuene med Sharma og Mevold.

I materialet finner jeg tendenser til at pendling er noe kvinner i stor grad problematiserer, mens menn ser ut til å ta det mer forgitt. I intervjuene blir pendling fremstilt som noe kvinnene ønsker å unngå. Dersom det skulle forekomme at de måtte pendle eller være borte fra barna over en lengre periode, tok kvinnene ulike grep for å gjøre avstanden overkommelig og akseptabel for barna. Kvinnenes anstrengte forhold til pendling kan for det første knyttes til tradisjonelle kjønnsroller. Samfunnet er preget av en rekke normer og forventninger knyttet til det å være kvinne eller mann. Kvinner har tradisjonelt sett blitt koblet til den private sfæren, som er et uttrykk for hjemmet (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Gjennom historien har kvinner vært hjemme og passet hus og barn, mens menn i hovedsak har hatt en forsørgerrolle. At kvinner problematiserer pendling i større grad enn menn kan tolkes som et uttrykk for at kvinner fremdeles føler et større ansvar knyttet til barn og tilstedeværelse, enn det menn gjør. For det andre kan kvinnenes problematisering av pendling knyttes til kvinnenes selvpresentasjon. Kanskje problematiserer kvinnene pendling fordi det betyr tid borte fra barn og familie, noe som strider imot samfunnets forventninger til kvinnen. I et portrettintervju er kvinnene frontstage, og ønsker å bli fremstilt og oppfattet på bestemte måter. Kvinnene vil dermed trekke frem sider ved seg selv, som samsvarer med det inntrykket de ønsker å gi (Eriksen, 2004, s. 61; Goffman, 1959/1992, s. 96). Kvinnenes problematisering av pendlingen kan dermed være et uttrykk for at kvinnene ønsker å bli oppfattet som mødre som klarere å kombinere sin lederstilling med god omsorg og tilstedeværelse for barna.

Kvinner på Sørlandet er overrepresentert når det kommer til deltidsarbeid. De store kjønnsforskjellene i deltidsarbeid er en av de største likestillingsutfordringene i Norge (Gram,

2022). Flere kvinner opplever det nærmest som en forventning at de skal jobbe deltid når de får barn, for å kunne tilbringe mer tid med barna. At Agder er en lite likestilt landsdel er ifølge Magnussen (2019, s. 158-160) et resultat av sosioøkonomiske forskjeller, klassekultur og regional kultur. Kanskje fører den regionale kulturen til at karrierekvinner på Sørlandet føler på et ekstra press i forhold til å innfri samfunnets forventninger til å være en god mor? Videre kan den regionale kulturen også være en av årsakene til at kvinnene bevisst eller ubevisst vektlegger de utfordrende sidene ved pendling i kombinasjon med morsrollen.

Fremstillingene av kvinner og menn sine holdning til pendling, kan tolkes i retning av tradisjonelle kjønnsrollemønstre og skillet mellom den private og offentlige sfære (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64-66). Det ser ut til at kvinnene føler et sterkere behov for å være med barna, og å rettferdiggjøre eventuell pendling og tid borte. Kvinnene vektlegger derfor omsorgsarbeidet og synliggjøringsarbeidet de foretok seg ovenfor barna, dersom de var borte. Videre fremstilles hensynet til barna som nærmest styrende for livsvalgene til flere av kvinnene, i forhold til for eksempel hvilke jobber de takket ja til. Kvinnene fremstilles altså som andreorienterte, ettersom hensynet til andre prioriteres foran dem selv. De har med seg barn og familie inn i alt de gjør, og det er alltid hensynet til familien som veier tyngst. I de mannlige intervjuene fremstår pendlingen som mindre problematisk. Sitatene kan tolkes som en form for aksept for at far er på arbeid og forsørger familien, mens mor er hjemme med barna. Det kan også tolkes som et tydelig uttrykk for mannens posisjon i den offentlige sfæren (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Slik det snakkes om pendling blant mennene i mitt utvalg, ser ikke pendling ut til å være en problematisk del av hverdagen. Mennene snakker heller ikke om hvordan pendlingen kan påvirke barn og familie. De uttrykker dermed en form for selvorientering. Til sist viser heller ikke mennene at de driver med noen form for omsorgsarbeid eller synliggjøringsarbeid i forbindelse med pendling og tid borte fra familien, slik kvinnene gjør.

Magnussen (2019, s. 164) trekker frem at koblingen mellom kvinnelighet og omsorgsarbeid, samt mannlighet og forsørgerarbeid, ser ut til å ha en sterk formende kraft på kvinner og menns hverdagsliv i Agder. Fremstillingene av de kvinnelige- og mannlige lederne, i forhold til deres holdninger til barn, familie, arbeid og pendling, viser lignende tendenser. Samtidig er det viktig å påpeke at det ikke kun er journalistenes fremstillinger av kvinnene og mennene som baserer seg på en tradisjonell rollefordeling, hvor mor er hjemme med barna, og far er ute på arbeid (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64-66). De kjønnete fremstillingene er også et resultat av kvinnene og mennenes selvpresentasjon, hvor kvinner i mye større grad enn menn

ser det som sin rolle å være aktive omsorgspersoner i barnas liv. Det kan være en indikator på at den regionale kulturen i Agder i stor grad påvirker kvinnene og mennenes handlingsrom. I det følgende går jeg dypere inn i fremstillinger av morsrollen.

6.1.2 Morsrollen

Denne delen av analysen tar for seg fremstillinger av morsrollen. Noen av kvinnene blir beskrevet i forhold til hvordan de er som mødre. Det er derimot ingen av mennene som blir presentert i forhold til hvordan de er som fedre. Det eneste unntaket er et par menn, som under tematikken pendling, snakker om hvordan de var lite til stede for barna da de var små. I det følgende tar jeg dermed for meg hvordan kvinnene blir beskrevet som mødre, og på hvilke måter det påvirker fremstillingen av dem, i forhold til mennene.

Morsrollen fremstilles i flere av de kvinnelige intervjuene som en del av kvinnes identitet. Det første eksempelet er hentet fra intervjuet med Solveig Løhaugen. Hun blir beskrevet som en «hønemor» av venninnene sine. Det kommer også frem at selv om hun er en «hønemor» så har hun alltid vært veldig bevisst på at ungene skulle delta i husarbeidet. Hun understreker at: «Oppvekst på «hotell» er å gjøre barna en bjørnetjeneste, tenker jeg!». En «hønemor» assosieres ofte med en mor som bekymrer seg mye for sine barn, og dermed holder et ekstra øye med dem. Uttrykket kan også referere til en mor som er overbeskyttende ovenfor sine barn. Likevel har ikke Løhaugen sydd puter under armene på dem. Hun fremstilles som en omsorgsfull, beskyttende og tilstedeværende mor, samtidig som hun har vært opptatt av å legge til rette for at barna hennes skal vokse opp og bli selvstendige individer.

Det neste eksempelet jeg ønsker å trekke frem er hentet fra intervjuet med Unni Mesel. Mesel blir fremstilt som «en sånn mamma som står og skriker på ungenes fotballkamper. Av og til trener hun dem også». Sitatet fremstiller Mesel som en fotballmamma, hvilket gir assosiasjoner til at hun er en aktiv og tilstedeværende mor. Videre viser sitatet at hun i stor grad prioriterer tid med sine barn, og at hun engasjerer seg i deres interesser.

De to kvinnene fremstilles som engasjerte, omsorgsfulle og tilstedeværende mødre. Hvordan de er som mødre sier også noe om hvordan de er som mennesker, og kan dermed tolkes som en side ved deres identitet som vektlegges i intervjuene. Fremstillingene av kvinnene som mødre bidrar også til å understreke at de kvinnelige intervjuprofilene i større grad enn mennene, knyttes til den private sfæren (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Beskrivelser av menn som fedre er fraværende i mitt materiale. Det eneste unntaket er et par av mennene som

under tematikken pendling forteller om hvordan de var lite til stede for barna da de var små. Det kan dermed se ut til at det ikke bare er fravær av beskrivelser av farsrollen, men at også mennene var mye fraværende da barna var små. Mangelen på beskrivelser av menn som fedre bidrar til å forsterke forskjellene mellom de kvinnelige og mannlige intervjuprofilene. Fremstillingene understreker nok en gang at kvinner i større grad er andreorienterte og knyttes til omsorgsarbeid, mens mennene ser ut til å være mer selvorienterte og karrierefokuserte.

6.1.3 Kjønsroller i hjemmet

Når det kommer til kjønnsroller i hjemmet viser materialet ulike tendenser i forhold til hva som vektlegges i intervjuene med kvinner og menn. For det første trekker flere av de kvinnelige intervjuprofilene frem mannen som viktig for deres suksess. Nina Mevold er en av dem som vektlegger mannens bidrag på hjemmebane. Hun sier følgende:

Det har vært et fortrinn for karriereløpet mitt at Erik har vært en stabil ektemann og far. Jeg tror ikke det går an å ha en såpass krevende lederjobb og samtidig ha et turbulent privatliv. Det hadde nok blitt i overkant for meg, sier Nina og røper gladelig at det er Erik som lager middag, og at de har et firma som vasker huset.

Nina Mevold trekker altså frem hvordan det har vært avgjørende for henne med stabile og trygge rammer i hjemmet, for å kunne evne å ha en krevende lederjobb. Videre blir hennes ektemann fremstilt som et viktig ledd i et stabilt privatliv. I sitatet kommer det også frem at Mevold gladelig røper at det ikke er hun som står for matlagingen i huset, men hennes ektemann. Sitatet kan tolkes som et uttrykk for at de har en arbeidsdeling i hjemmet hvor mannen deltar mye. Arbeidsdelingen i hjemmet, samt en ektemann som stiller opp, fremstilles som avgjørende for at Mevold har hatt muligheten til å håndtere krevende lederstillinger. I likhet med Mevold trekker også Kamilla Sharma frem hvordan samspillet mellom henne og ektemannen har vært viktig.

Vi er et godt team. Vi gir hverandre «space». Han visste at jeg var veldig bestemt, med bein i nesa, og har latt meg vokse inn i de ulike rollene jeg har hatt. For meg er det viktig å ha et ekteskap basert på likeverd, slår hun fast.

Kamilla Sharma trekker frem viktigheten av likeverd i et ekteskap. Likeverd blir ofte brukt som et uttrykk for at mennesker har like stor verdi uavhengig av kjønn, etnisitet og kultur. Likeverd kan i denne sammenheng uttrykke at Sharma sin satsning på karriere, anses som like verdifull som ektemannens karriere. Videre forteller Sharma at ektemannen har latt henne

vokse inn i de ulike rollene hun har hatt. Det kan tolkes som at ektemannen, basert på prinsippet om likeverd, har gitt Sharma rom til å prioritere jobb, og dermed fått mulighet til å utvikle seg som leder.

Nina Mevold og Kamilla Sharma vektlegger altså hvordan deres ektefeller har vært viktige faktorer, som har gitt dem mulighet til å satse på karrierene sine. Det interessante er hvordan en av faktorene som har bidratt til deres suksess, er at mennene har bidratt med det som kan oppfattes som stereotypiske «husmor oppgaver». Fremstillingene av kjønnsroller i hjemmet i et av de mannlige intervjuene uttrykker derimot en sterk motsats til kvinnenens fremstillinger. I det følgende presenterer jeg et sitat hentet fra intervjuet med Jan-Roger Olsen.

Mens du kanskje har sett en sykehusdirektør som har fått kjørt seg av ansatte og politikere, har familien sett en far som har kommet hjem om ettermiddagen med ordene «Mmm – her lukter det godt.

Sitatet fra intervjuet med Jan-Roger Olsen gir sterke assosiasjoner til en 50-talls stereotypi av forholdet mellom kvinner og menn. Sitatet kan tolkes som et uttrykk for at kvinnens arena er hjemmet, mens mannens arena er ute i samfunnslivet. Det er en svært kjønnsstereotypisk fremstilling av arbeidsdelingen i hjemmet, hvor kona er hjemme å passer barn, steller i huset og lager middag, mens mannen er ute og forsørger familien, og kommer hjem til middag servert på bordet.

Flere av kvinnene i mitt materiale trekker frem ektefellen sin innsats på hjemmebane som avgjørende for deres mulighet til å satse på karriere. Mennene trekker derimot ikke frem konene på samme måte. I de fleste mannlige intervjuene nevnes konene kun som en del av mannens «livshistorie». Som for eksempel «Arild Rekve havnet i Kristiansand fordi kona hans, Aslaug Kristiansen, er herfra». Eksempelet hentet fra intervjuet med Arild Rekve illustrerer også det relasjonelle fokuset, som Uri (2018, s. 192) hevder er et typisk trekk ved fremstillinger av kvinner. En mulig årsak til at mennene ikke trekker frem konene som avgjørende for deres suksess kan være at de tar konenes innsats på hjemmebane for gitt. Det kan også handle om at det ligger forventinger til at kvinnen skal være hjemme og passe barn og lage mat, og at det derfor ikke trenger å vektlegges. På den ene siden bidrar fremstillingene til å portrettere et skille mellom forventinger knyttet til kvinner og menn, som stammer fra tradisjonelle rollefordeling mellom kvinner og menn (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 66). På den andre siden viser sitatene fra intervjuene med de kvinnelige lederne, til et mer moderne

familieliv, hvor kvinner og menn tar like stor del i omsorgsarbeidet og husarbeidet. Disse fremstillingene portretterer dermed et bilde av familien, hvor skillet mellom den offentlige og private sfære, og de tradisjonelle kjønnsrollene som følger med, i større grad blir utfordret.

6.2 Kvinner som likestillingsforkjempere

Likestilling er et viktig tema i tilknytning til det norske arbeidslivet. For det første har Norge et svært kjønnsdelt arbeidsmarked. For det andre er det en skjevhet i forhold til hvem som besitter lederposisjonene i samfunnet. Tall fra SSB (u.å) viser at menn besitter langt fler lederposisjoner enn det kvinner gjør. Det er dermed naturlig å anta at likestilling er et område det jobbes aktivt med innenfor arbeidslivet, og særlig blant ledere i private og offentlige virksomheter. I mitt materiale er likestilling et tema som tas opp blant flere av de kvinnelige lederne. Det er derimot ikke en av mennene som tar opp tematikken. Det kan vise til at likestilling er et tema som opptar kvinner i større grad enn menn, og dermed fremstilles som et kvinnelig domene (Uri, 2018, s. 72-73). I det følgende presenterer jeg hvordan tre av kvinnene i mitt materiale trekker frem likestilling. Det første sitatet er fra intervjuet med Elisabeth Aarsæther.

Det må være slutt på at det kvinner gjør, er mindre viktig enn det menn gjør. Man strikker kjærlighet inn i ullplagg til små barn, til familiemedlemmer. Hva kan være negativt med det? Jeg forstår det ikke, sier hun. (...) Det tradisjonelt mannlige kulturuttrykket, først og fremst fotball, når avisens førstesider rett som det er. Det har alltid vært oppvurdert av samfunnet. Mens kvinnelige aktiviteter blir nedvurdert. Jeg kjenner at jeg må protestere på slikt. (...) Samfunnsoppdraget. Det er et ord Elisabeth Aarsæther bruker ofte. Og ikke bare om jobbene sine. Som toppleder i en landsdel som ligger tilbake for resten av landet i likestilling, synes hun også det er en del av samfunnsoppdraget for ledere i landsdelen, og spesielt for kvinner, å bidra til å løfte andre kvinner. (...) Likestilling er jo ett av FNs bærekraftsmål, på linje med rent vann, minner hun om.

Elisabeth Aarsæther trekker frem flere viktige elementer ved likestilling i sitt intervju. For det første kommenterer hun hvordan fremstillinger i media kan gi inntrykk av at menns interesser er viktigere enn kvinners interesser. I den forbindelse skisserer hun en sammenligning mellom strikking og fotball. Strikking og fotball kan oppfattes som et uttrykk for kvinnelige og mannlige domener (Uri, 2018, s. 72-73). Samtidig viser Aarsæther sitt eksempel hvordan det fort kan oppstå et skille i samfunnet, hvor mannlige domener kan oppfattes som mer

interessante og allment aksepterte i forhold til kvinnelige domener. Videre påpeker Aarsæther at Sørlandet ligger bakpå når det kommer til likestilling, i forhold til resten av landet. Hun ser derfor på det som sitt og andre ledere i regionen sitt samfunnsansvar å oppmuntre og støtte kvinner til å satse på ledelse. Hun trekker frem at særlig kvinnelige ledere i landsdelen, bør bidra til å løfte andre kvinner.

På den ene siden kan Aarsæther sitt fokus på kvinnelige ledere som spesielt viktig, vise til at det eksisterer holdninger i samfunnet som tilsier at det i hovedsak er kvinnes ansvar å kjempe for likestilling. For å oppnå full likestilling mellom kjønnene, er det derimot viktig at ikke bare kvinnene, men også mennene, støtter og oppmuntrer kvinner til å satse på ledelse. For å oppnå full likestilling mellom kjønnene i private og offentlige virksomheter, må det jobbes aktivt, målrettet og planmessig (Jentoft et al., 2023, s. 5). Likestilling er dermed et tema som angår kvinner og menn, i like stor grad. På den andre siden står kvinnelige ledere i en unik posisjon, i forhold til å kunne være inspirerende forbilder for andre kvinner. Kanskje utgjør de kvinnelige lederne derfor et ekstra viktig ledd i kampen for økt likestilling mellom kjønnene i det norske arbeidslivet. Avslutningsvis trekker Aarsæther en parallell mellom likestilling og rent vann. Aarsæther trekker frem rettighetsdiskursen, og ser på likestilling som en helt grunnleggende rettighet og behov. Hun setter også et likhetstegn mellom likestilling og tilgang på rent vann. Det kan tolkes i retning av at Aarsæther ser på like rettigheter og muligheter for alle i samfunnet, som like selvsagt som at alle skal ha tilgang til rent vann.

I det følgende presenterer jeg et sitat hentet fra intervjuet med Kamilla Sharma. Hun trekker i likhet med Aarsæther frem viktigheten av å stå frem som et forbilde for andre kvinner.

Jeg liker ikke å være «centre of attention», men jeg har tenkt at jeg kanskje kan være med å bane vei for flere kvinner til å satse på ledelse. Det er ikke så ofte man ser ledere med en annen hudfarge, særlig ikke som er kvinner. Det kan være noen tror at det ikke går, og at de kanskje setter begrensninger for seg selv. Da vil jeg stå frem som et eksempel på at det er mulig å få til ting dersom en virkelig vil, sier Kamilla Sharma.

Kamilla Sharma understreker i sitatet at hun ikke er glad i å få mye oppmerksomhet rettet mot seg. Samtidig ser hun sin posisjon som en gylden mulighet til å inspirere andre kvinner til å tørre og satse på ledelse. Sitatet kan dermed tolkes som ett uttrykk for at hun ønsker å stå frem som et forbilde for andre kvinner. Hun trekker også frem hvordan hun er i en unik posisjon, ettersom hun har «en annerledes bakgrunn». Sharma bruker sin etniske kulturbakgrunn og sin

synlige annerledeshet til å synliggjøre at det er mulig å oppnå det man ønsker. Ut ifra teori om interseksjonalitet kan man anta at Sharma har opplevd ulike hindringer og rammebetingelser knyttet til hudfarge, etnisitet, religion og kjønn på sin vei til ledelsen (Orupabo, 2014, s. 330-331). I intervjuet velger hun å trekke sin kulturbakgrunn og annerledeshet frem som noe positivt. Hun bruker også kulturen som begrunnelse for hennes holdninger til arbeid, og bruker det som en forklaring på hvordan hun har oppnådd suksess.

En annen kvinne som heller ikke ser ut til å like oppmerksomhet, skal man tro avisens fremstilling, er Solveig Løhaugen. I likhet med de andre kvinnene ser hun på det som en del av sin rolle å være et forbilde for andre kvinner.

Da Solveig Løhaugen ble kåret til Årets styreleder nylig, var det første gang hun tok skrittet ut av kulissene og fram i offentlighetens flomlys. Og når hun som følge av det blir invitert til å stille til portrettintervju, kan hun ikke si nei. Som kvinnesakskvinne er hun forpliktet til å stille opp: til å være modell, til å synliggjøre for all verden at kvinner kan og vil. Men hun ser ikke ut til å like det.

Solveig Løhaugen, har i likhet med Kamilla Sharma, prøvd å holde seg bak kulissene og unna rampelyset. Løhaugen fremstilles som en kvinne som ikke ønsker medieoppmerksomhet. Det kommer til uttrykk gjennom journalistens formulering om at «hun ser ikke ut til å like det». Også portrettintervjuets overskrift «Årets styreleder trives best i kulissene» indikerer at Løhaugen ikke er en kvinne som oppsøker media eller oppmerksomhet rundt egen person. Men når hun fikk tilbud om å stille til portrettintervju, takket hun ja. Hun beskriver seg selv som en kvinnesakskvinne, og følte seg dermed forpliktet til å stille opp til intervju. Formålet hennes med å stille til intervju var å være til inspirasjon for andre kvinner, og vise at kvinner kan få til det de vil.

Likestilling er en tematikk som angår begge kjønn, akkurat som barn. Likevel er det en tematikk kun kvinner snakker om. Likestilling fremstår dermed som et kvinnelig domene (Uri, 2018, s. 66). Det er et positivt trekk ved intervjuene at journalistene velger å trekke frem likestilling i flere av de kvinnelige intervjuene. Samtidig bidrar mangelen av likestillingstematikk i de mannlige intervjuene til at likestilling fremstår som viktigere og mer relevant for kvinner enn for menn. Det er ingen naturlig årsak til at kvinner skal snakke om likestilling og ikke menn. Samtidig er det ofte tilfellet, ettersom kampen for økt likestilling i samfunnet, er en kamp mange kvinner kjemper hver dag. Kvinnenes vektlegging av

likestilling kan knyttes til hvordan kvinner og menn har vært posisjonert historisk og sosialt, i forhold til privilegier og rettigheter. Kvinnenes fremstillinger kan tolkes som et uttrykk for feministisk rettighetskamp og kvinnekamp. Det å ha en lederposisjon i offentlige eller private virksomheter er rettigheter og privilegier kvinner har kjempet seg til. For menn har derimot posisjonen som leder kommet mer naturlig. Menn som ledere fremstår så naturlig, at det nesten ikke skrives om deres lederegenskaper i intervjuene engang. Det kan være en av årsakene til at mennene i utvalget ikke vektlegger likestilling, ettersom de kanskje ikke oppfatter det som deres anliggende. Vektleggingen av likestilling i intervjuene med de kvinnelige lederne, og fraværet hos de mannlige lederne, kan dermed bidra til en kjønnert fremstilling, og samtidig kategorisere tematikken som et kvinnelige domene (Uri, 2018, s. 66).

Det er gjort en rekke studier på underrepresentasjonen av kvinner i media, og da særlig nyhetsmedia. Grymer og Roksund (2015, s. 65-66) har blant annet forsket på kjønnsbalansen i norske debattprogrammer og talkshow, og de stiller spørsmålet om kvinner vil skjermes fra skjermen. Portrettintervjuene med Kamilla Sharma og Solveig Løhaugen kan peke mot at en mulig forklaring på underrepresentasjonen av kvinner i media, kan være at noen kvinner ikke ønsker oppmerksomhet rundt egen person. Grymer og Roksund (2015, s. 63) sin studie viser at kvinner oftere takker nei til å gjeste nyhets- og debattprogrammer. Det ser ut til å være lignende tendenser i avisen også. Samtidig har kvinnene i mitt materiale valgt å takke ja til portrettintervju. I den sammenheng uttrykker kvinnene hvordan de nærmest føler seg forpliktet til å være et ansikt utad for lederkvinner. Sharma og Løhaugen ser ikke ut til å like medieoppmerksomheten, men de er opptatt av å synliggjøre seg selv, for å være gode forbilder og inspirere andre kvinner til å tørre å satse på ledelse. Menn er overrepresentert blant landets ledere, kanskje er det derfor kvinnene er opptatt av å synliggjøre seg selv, for å kunne inspirere andre kvinner og dermed bidra til å øke andelen kvinnelige ledere i landet (SSB, u.å). For å få til en positiv utvikling i samfunnet, i forhold til likestilling mellom kjønnene, kreves det derimot en felles innsats fra alle parter. For å oppnå økt likestilling og hindre diskriminering, må det jobbes aktivt, målrettet og planmessig fra flere hold. Strukturert og bevisst likestillingsarbeid er nøkkelen, og arbeidet er like vesentlig for kvinner og menn. Økt likestilling er ikke kvinnenes kamp, det er samfunnets kamp, hvor alle deler et felles ansvar for å skape en positiv utvikling.

6.3 Oppsummering

Analysen av temaer i portrettintervjuene handler i hovedsak om hvordan kvinner og menn snakker om barn, familie og arbeid. Barn er et like sentralt tema for begge kjønn. Likevel er det en tendens til at barn tar større plass i intervjuene med kvinner. Barn fremstilles som et kvinnelig domene, og dermed et tema som angår kvinner i større grad enn menn (Uri, 2018, s. 72-73). Vektleggingen av barn i de kvinnelige intervjuene kan også sees i sammenheng med at det vies stor plass til beskrivelser av morsrollen, og lite beskrivelser av farsrollen. Videre snakker både kvinner og menn om pendling, men på ulike måter. Kvinnene problematiserer pendling og viser tegn til en tydelig andreorientering, hvor barna er førsteprioritet. Mennene ser derimot ut til å oppfatte pendling som en naturlig del av hverdagen. De ser nærmest ut til å ha slått seg til ro med å ikke ha vært til stede for barna da de var små, hvilket kan oppfattes som en form for selvorientering. Funnene viser et mønster hvor kvinner knyttes til det private i hjemmet og omsorgsarbeid, mens mennene knyttes til det offentlige og forsørgerarbeid (Magnussen, 2019, s. 164; Solbrække & Aarseth, 2006, s. 66). Avslutningsvis er likestilling et tema som vektlegges i flere av intervjuene med kvinnelige ledere, hvor kvinnene synliggjør seg selv for å være forbilder og inspirere andre kvinner til å tørre å satse på ledelse.

7.0 Konklusjon

Formålet med denne masteroppgaven er å gjennomføre en analyse av hvordan kvinnelige og mannlige ledere i offentlige og private virksomheter fremstilles i Fædrelandsvennen.

Innledningsvis stilte jeg spørsmål ved om det er forskjeller å finne, og i så tilfelle hva forskjellene er. Analysen viser flere tendenser til forskjeller i fremstillingene av kvinnelige og mannlige ledere. Jeg har drøftet hvordan ulikhetene i fremstillingene kan forme ulike oppfatninger av kvinnelige og mannlige ledere, samt påvirke holdninger til kjønn. I det følgende kommer en oppsummerende diskusjon av oppgavens hovedfunn, før jeg avslutningsvis diskuterer noen bemerkninger ved oppgaven og veien videre.

7.1 Oppsummerende diskusjon

I det følgende trekker jeg frem oppgavens hovedfunn, og ser det i lys av tidligere forskning og teori. Hensikten med kapittelet er å besvare oppgavens problemstilling, ved å diskutere de mønstrene jeg har funnet i analysen av hvordan kvinnelige og mannlige ledere fremstilles i Fædrelandsvennen.

7.1.1 Kvinnelige og mannlige domener

Ut ifra mine analyser ser det ut til at portrettintervjuene i Fædrelandsvennen fremstiller kvinnelige og mannlige ledere ut ifra to domener (Uri, 2018, s. 72-73). De kvinnelige domenenene kjennetegnes ved å ha en uformell og personlig tone, ettersom journalistene er på fornavn med kvinnene. Det er også en særlig vektlegging av kvinnenes relasjonelle kompetanse. Kvinnene fremstilles som gode ledere i kraft av å være relasjonelle vesener som går inn i en omsorgsrolle ovenfor sine ansatte. Kvinnenes omsorgsrolle vektlegges gjennom hele intervjuet, og er også knyttet til temaer som barn og familie. Kvinnene fremstilles som svært andreorienterte, med en tydelig vektlegging av omsorgsarbeid, både i sine roller som ledere og i hjemmet. Kvinnene ser også ut til å ha et bevisst forhold til mulighetene og begrensingene i forhold til valg av klær. Valg av klær er en form for selvpresentasjon, og flere av kvinnene ser ut til å ha ulike måter å uttrykke seg, på jobb og på fritiden (Goffman, 1959/1992, s. 62). På portrettbildene kler kvinnene seg til autoritet, både ved å passere, crossdresse og feminisere til makten (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 224). Kvinnene uttrykker ulike måter å gjøre kjønn på (Bondevik & Rustad, 2006, s. 57). De viser dermed at det er ulike måter å imøtekomme normene og forventingene knyttet til hvordan kvinnelige ledere skal fremstå. Avslutningsvis fremstilles flere av kvinnene som foregangskvinner og likestillingssymboler, til inspirasjon for andre kvinner.

De mannlige domene ser ut til å kjennetegnes av en formell distanse, ettersom journalistene stort sett er på etternavn med mennene. Videre beskrives mennene kort og godt som ledere i kraft av sitt mannlige kjønn. Når det kommer til mennenes egenskaper, er det i stor grad det praktiske som vektlegges. I sammenligning med fremstillingene av kvinnelige ledere, er intervjuene med de mannlige lederne preget av fravær av beskrivelser. Det er mye som forblir usagt om mennene. I de fleste intervjuene uteblir beskrivelser av utseende og farsrollen, samt detaljer om hvordan de utøver lederrollen. Samtidig er det ikke bare et fravær av beskrivelser i intervjuene. Flere av de mannlige lederne fremstilles også som relativt fraværende ovenfor barn og familie. Det kommer særlig til uttrykk når de snakker om pendling. Flere av mennene viser til en selvorientering, hvor det er et tydelig fokus på forsørgerarbeid fremfor omsorgsarbeid. Men det finnes unntak fra tendensen, ettersom noen av mennene også beskrives som tilstedeværende for familien. Når det kommer til klær er det tydelig at kleskodene endrer seg etter bransje og virksomhet. Mennene i mitt utvalg ser ut til å ha en viss grad av valgfrihet, ettersom de er kledd i alt fra dress til arbeidsklær (Mühleisen & Bolsø, 2015, s. 227). Samtidig ser ikke graden av formalitet i antrekkene ut til å påvirke mennenes autoritet.

7.1.2 Holdninger til kjønn – den private og offentlige sfære

Det har skjedd store endringer i samfunnet de siste tiårene, i forhold til kvinner og menns rettigheter, muligheter og handlingsrom. I dag trer kvinner i større grad inn i lederposisjoner, og er generelt mer deltagende i arbeidslivet enn for bare noen tiår siden. Likevel viser min analyse at fremstillingene i Fædrelandsvennen ser ut til å knytte kvinnelige ledere til den private sfæren og mannlige ledere til den offentlige sfæren (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64). Bare ved å se på benevninger, hvor journalistene er på fornavn med kvinner og på etternavn med menn, vekkes det assosiasjoner til at kvinner knyttes til det nære og private, mens menn i større grad knyttes til det formelle i offentligheten. Vektleggingen av relasjonell kompetanse, barn og omsorgsarbeid i de kvinnelige intervjuene forsterker dette inntrykket, særlig i sammenheng med fraværet av beskrivelsene og temaene i intervjuene med mannlige ledere. Det er altså en tendens til at temaer som er like sentrale for begge kjønn, i større grad blir tatt opp med og brukes til å beskrive de kvinnelige lederne. Temaer som barn og likestilling fremstår som kvinnelige domener (Uri, 2018, s. 72-73). Fædrelandsvennens portrettintervjuer bidrar slik til å reprodusere bestemte forståelser og holdninger til kjønn, ettersom fremstillingene knytter kvinnelighet til omsorgsarbeid i den private sfære og

mannlighet til forsørgerarbeid i den offentlige sfære (Magnussen, 2019, s. 164; Solbrække & Aarseth, 2006, s. 64).

Fremstillingene synliggjør et skille mellom kvinner og menn som henger igjen i tradisjonelle og stereotypiske kjønnsrollemønstre. Det kan sees i sammenheng med Parsons rollefordeling forbundet til kjønnes ulike funksjoner i reproduksjonen, hvor mannens viktigste oppgave var å forsørge familien, mens kvinnen skulle ivareta de oppgavene som var knyttet til omsorg og kjærlighet (Solbrække & Aarseth, 2006, s. 66). De kvinnelige lederne bryter med den tradisjonelle rollefordelingen, ettersom de har gått inn i lederroller. Samtidig gir fremstillingene av de kvinnelige lederne inntrykk av at kvinner fremdeles i større grad forbindes med omsorgsarbeid i hjemmet. Det er også viktig å påpeke at Fædrelandsvennen portretterer ulike typer kvinnelige og mannlige ledere. Det bidrar til å skape et nyansert bilde av ledere på Sørlandet. At det fremstilles ulike typer lederkvinner viser også til at normer og forventninger knyttet til kvinnelige ledere på Sørlandet kan imøtekommes på ulike måter.

7.1.3 Regional kultur og medias rolle som samfunnspeil og påvirker

Portrettintervjuene i Fædrelandsvennen er en arena for selvpresentasjon, hvor kvinner og menn velger å fremheve visse sider ved seg selv, i relasjon til den kulturelle konteksten i Agder. Samtidig er portrettintervjuene også en arena hvor journalistene fremstiller og gjør valg, ut ifra den samme kulturelle konteksten. Med andre ord er de publiserte portrettintervjuene et resultat av et samspill mellom intervjuprofil og journalist. Det er dermed ikke kun journalistenes fremstillinger og valg, men også intervjuprofilene selv, som bidrar til de kjønnede fremstillingene i portrettintervjuene. Det kan sees i sammenheng med at den regionale kulturen i Agder ser ut til å koble kvinnelighet med omsorgsarbeid og mannlighet med forsørgerarbeid. Videre ser denne rollefordelingen ut til å ha en sterkt formende kraft på kvinner og menns hverdagsliv i Agder (Magnussen, 2019, s. 164).

Det er også en dobbelthet i hvordan kulturen påvirker oss. På den ene siden påvirkes journalistene og intervjuprofilene av den regionale kulturen i Agder, med dens normer og forventninger knyttet til kjønn. På den andre siden påvirker journalistene lesernes oppfatninger og inntrykk, gjennom deres valg av formuleringer og fremstillinger (Blakar, 2006, s. 95; Machin og Mayr, 2012, s. 71). Ved å beskrive og fremstille kvinnelige og mannlige ledere i henhold til tradisjonelle kjønnsrollemønstre, er journalistene med på å reprodusere eksisterende holdningene til kjønn i regionen. En slik reproduksjon av eksisterende holdninger til kjønn, som begrenser forståelsen av kvinner og menns handlingsrom, bedrer

ikke vilkårene for økt likestilling i regionen. En videreutvikling av kjønnsrollebegrepet, ser på kjønns spesifikk atferd som sosialisert og lært, og dermed mulig å forandre (Solbrække & Aarseth, s. 67). Normene og forventningene til kjønn må dermed utfordres for å kunne forandres, og media er i en god posisjon for å kunne bidra til en positiv utvikling. I den sammenheng må det nevnes at de tradisjonelle kjønnsrollene utfordres i noen av intervjuene, hvor det kommer frem at menn er tilstedeværende i hjemmet og står for matlaging, mens kvinnene er på jobb. Likevel er hovedtendensen en reproduksjon av rollefordelingen, hvor kvinnen knyttes til omsorgsarbeid i hjemmet og mannen til forsørgerrollen og arbeidslivet.

Flere av intervjuene i mitt materiale fremstår nokså nøytrale når de står alene. Det gjelder særlig intervjuene med mannlige ledere. Det er derimot i sammenligning med intervjuer av kvinnelige ledere at det synliggjøres klare skiller i måten kvinnelige og mannlige ledere fremstilles i Fædrelandsvennen. Det skyldes at det i stor grad er fraværet av beskrivelser og temaer i de mannlige intervjuene som bidrar til at intervjuene fremstår kjønnnet. Det kan også sees i sammenheng med samfunnets normer til kvinner og menn. Det skaper ikke reaksjoner at menn ikke snakker om barn, eller at utseende ikke kommenteres. Men når disse temaene er et tydelig trekk ved intervjuer med kvinnelige ledere oppstår det et skille, som bidrar til at fremstillingene reproducerer tradisjonelle kjønnsroller, samt ulike forventninger til kvinnelige og mannlige ledere.

7.2 Avsluttende bemerkninger og veien videre

En svakhet ved oppgaven kan være at jeg fremstiller et noe skjevt bilde av kvinnene og mennene, ettersom jeg skriver mer om de kvinnelige lederne, enn om de mannlige lederne. Skjevheten kan skyldes min posisjon som kvinne. Min kjønnede posisjon har ført til at jeg har vektlagt hvordan fremstillingene begrenser de kvinnelige lederne til den private sfære, og dermed i mindre grad drøfter hvilke konsekvenser fremstillingene har for de mannlige lederne. Samtidig har jeg etter beste evne forsøkt å gjengi prosessene og fortolkningene som analysen bygger på. Jeg har gjennomført en maktkritisk analyse, som har tatt for seg forskjeller i fremstillinger av kvinnelige og mannlige ledere. Innenfor kjønnsforskning er ofte målet å undersøke kjønnsforskjeller fra et maktkritisk perspektiv. Det er derfor viet størst plass til forskjellene i fremstillingene. Formålet er å bidra til en kritisk refleksjon over måten kjønn er utformet i dagens samfunn (Lorentzen & Mühleisen, 2014, s. 17-18), samt å drøfte hvilke mulighetsrom kvinnelige og mannlige lederne har. Samtidig er det viktig å påpeke at det finnes likheter i fremstillingene, som for eksempel vektlegging av utdanning og

fortellinger fra barndommen. Min analyse vektlegger altså forskjellene i fremstillingene av kvinnelige og mannlige ledere, fremfor likhetene.

Formålet med oppgaven er å skape en økt bevissthet rundt fremstillingen av kjønn i media. Jeg ønsker med denne studien å bidra til at journalister blir mer bevisst makten og påvirkningskraften som ligger i deres språklige og tekstlige valg, i forhold til fremstillinger av kjønn. Samtidig ønsker jeg å bidra til at den enkelte leser blir mer bevisst og kritisk i sin lesing av medietekster. Likestilling er et område som angår alle ledd i samfunnet. Det er særlig viktig at media, med sin makt og påvirkningskraft, henger med i likestillingsutviklingen, på lik linje med resten av samfunnet. Det kan bidra til å skape bedre vilkår og økt likestilling for kvinner og menn i samfunnet.

Min studie har funnet forskjeller i fremstillingene av kvinnelige og mannlige ledere, i Fædrelandsvennen. Studien er kvalitativ, med en kvantitativ komponent. Funnene i oppgaven er kun representative i forhold til utvalget, og kan ikke generaliseres. Denne oppgaven er dermed ingen fasit på hvordan Fædrelandsvennen fremstiller kvinner og menn, men den kan gi en indikasjon. For videre forskning er det interessant å se på hvordan Fædrelandsvennen fremstiller kvinner og menn innenfor andre områder, som for eksempel idrett eller politikk. Det kan også være interessant å gjennomføre en kvantitativ undersøkelse av representasjonen av kvinner og menn i Fædrelandsvennen. En kvantitativ undersøkelse gjør det mulig å undersøke forholdet mellom kvinner og menn som får uttale seg i avisen og kan gi en indikasjon på hvorvidt lik representasjon mellom kvinner og menn er noe avisen jobber aktivt for. En annen mulig forskningsinngang er å undersøke om det er forskjeller i fremstillingene av kvinnelige og mannlige ledere i ulike regionalaviser. Det kan for eksempel være interessant å foreta en komparativ analyse av regionalaviser som Fædrelandsvennen, Stavanger Aftenblad og Bergenstidene. Ved å gjennomføre en slik komparativ analyse er det mulig å gjøre en sammenligning av hvordan ulike mediehus fremstiller kjønn. En slik studie gir også indikasjoner på hvilke holdninger til kjønn som er mest fremtredende i de ulike regionene.

Min studie peker mot at fremstillingene i Fædrelandsvennen reproducerer eksisterende holdninger til kjønn, som beror på en regional kultur i Agder. Fremstillingene kan dermed virke dempende på likestillingsarbeidet i regionen. Økt bevissthet rundt hvordan kjønn fremstilles i media, samt hvilke konsekvenser det har for forståelsen av, og holdninger til kjønn i samfunnet, er viktig. Det kan bidra til at leserne blir mer kritiske, og også føre til at

journalistene blir mer bevisst sin påvirkningskraft. Fædrelandsvennen, med sin sterke posisjon på Sørlandet, har en unik mulighet til å bidra til en positiv utvikling. Det forutsetter derimot at journalistene, gjennom sine fremstillinger av kvinner og menn, utfordrer eksisterende kjønnsnormer i regionen. Ved å utfordre normene skapes det rom og mulighet for forandring, som kan styrke likestillingsarbeidet i Agder.

Litteraturliste

- Agder Fylkeskommune. (u.åa). *Likestilling, inkludering og mangfold i Agder*. Hentet 17. mars 2023 fra <https://agderfk.no/vare-tjenester/folkehelse-levekar-og-likestilling/likestilling-inkludering-og-mangfold/>
- Agder Fylkeskommune. (u.åb). *Sertifiseringsordningen Likestilt arbeidsliv*. Hentet 17. mars 2023 fra <https://agderfk.no/vare-tjenester/folkehelse-levekar-og-likestilling/likestilt-arbeidsliv/om-likestilt-arbeidsliv/>
- Amnesty International (u.å). *Netthets mot kvinner*. Hentet 22. mai 2023 fra <https://amnesty.no/netthets-mot-kvinner>
- Anker, T. (2020). *Analyse i praksis: En håndbok for masterstudenter*. Cappelen Damm akademisk.
- Blakar, R. M. (2006). *Språk er makt* (7. utg.). Pax Forlag.
- Bondevik, H., & Rustad, L. (2006). Feministisk vitenskapskritikk og feministisk vitenskapsteori. I Jørgen Lorentzen og Wencke Mühleisen (Red.). *Kjønnsforskning: En grunnbok* (s. 77-92). Universitetsforlaget.
- Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2020). *Kvalitative metoder: en grundbok* (3. utg.). Hans Reitzel.
- Butler, J. (2004). *Undoing Gender*. Routledge.
- Danielsen, H., Larsen, E., & Owesen, I. W. (2013). *Norsk likestillingshistorie 1814-2013*. Fagbokforlaget.
- Engelstad, F. (2005). *Hva er makt?* Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. (2004). *Små steder – store spørsmål: Innføring i sosialantropologi*. Universitetsforlaget.
- FN-sambandet. (2023, 3. februar). *Likestilling mellom kjønnene*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/likestilling-mellom-kjoennene>
- Futsæter, K-A. (2021, 5. september). Lesing av papiraviser 2020/2021: Fortsatt sterk tilbakegang for papiravisene. <https://www.mediebedriftene.no/siteassets/dokumenter/tall-og-fakta/lesertall/2021/15sept21/avisbarometeret-2020-2021-futsaeter-15-09-21.pdf>
- Gjørven, J., Grønn, M., & Vaagland, H. (2000). Det tapte tiåret. I Elisabeth Eide (Red.). *Narrespeil* (s. 65-84). Høyskoleforlaget.

- Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig* (K. & K. Risvik. Overs.). Pax Forlag. (Opprinnelig utgitt 1959).
- Gram, K. H. (2021, 4. mars). *Stadig flere kvinner blant ledere*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/stadig-flere-kvinner-blant-ledere>
- Gram, K. H. (2022, 1. april). *Likestillingsutfordringer i deltidsarbeid og utdanningsnivå*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/likestilling/statistikk/indikatorer-for-kjønnslikestilling-i-kommunene/artikler/likestillingsutfordringer-i-deltidsarbeid-og-utdanningsniva>
- Gripsrud, J. (2015). *Mediekultur, mediesamfunn*. Universitetsforlaget.
- Grymer, T., & Roksund, M. (2015). Vil kvinner skjermes fra skjermen? I Elisabeth Eide (Red.). *Etter beste kjønn: Kjønnspektiv på medier og journalistikk* (s. 63-76). Universitetsforlaget.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget.
- Hadland, I. (2010). *Et kjønnsperspektiv på portrettintervjuer i Dagens Næringsliv: En komparativ studie av årene 1994 og 2008* [Masteroppgave, Universitetet i Oslo]. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15297/Hadland.pdf?sequence=4%09%20&is>
- Hitching, T. R., Nilsen, A. B., & Veum, A. (2011). *Diskursanalyse i praksis: metode og analyse*. Høyskoleforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Cappelen Damm.
- Jentoft, N., Bjørnara, H. B., Abdallah, R., & Einstabland, Å. L. H. (2023). *Aktivitets- og redegjørelsesplikten i Agder – Hva er status og hvor går veien videre?* (Rapport nr. 11-2023, NORCE Helse og samfunn). <https://hdl.handle.net/11250/3063810>
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112-133. <https://doi.org/10.1177/1558689806298224>
- Kandal, H. (2021, 8. mars). *Fem fakta om likestillingen i Norge*. CORE – Senter for likestillingsforskning. <https://www.samfunnsforskning.no/core/aktuelt/nyheter/5-fakta-om-likestillingen-i-norge.html>

- Korsvik, T. R., & Rustad, L. M. (2018). *Hva er kjønnsperspektiver i forskning?: Eksempler fra tverrfaglige forskningsområder*. Kilden Kjønnforskning.no.
https://kjonnsforskning.no/sites/default/files/hva_er_kjonnspektiver_i_forskning_r_ogg_korsvik.pdf
- Kvilesjø, S. O. (2022, 10. mars). Første kvinnelige president i landet: Kristen trebarnsmor valgt til ny president i Ungarn. *Norge Idag*. <https://idag.no/kristen-trebarnsmor-valgt-til-ny-president-i-ungarn/19.38943>
- Lamark, H. (2012.) *Portrettintervjuer som metode og sjanger*. IJ-forlaget.
- Lima, I., & Jensen, R. S. (2012). Arbeidsdeling hjemme: Hvilken betydning har livsfase, yrkestilknytning, sosial klasse og bosted? I Thomas Hansen & Britt Slagsvold (Red.), *Likestilling hjemme* (NOVA rapport 8/2012, s. 43–92).
<https://hdl.handle.net/20.500.12199/5048>
- Lorentzen, J., & Mühleisen, W. (2014). Hva er kjønnforskning? I Jørgen Lorentzen og Wencke Mühleisen (Red.). *Kjønnforskning: En grunnbok* (s. 15-19). Universitetsforlaget.
- Macharia, S. (2020). *Who makes the news?* https://whomakesthenews.org/wp-content/uploads/2021/11/GMMP2020.ENG_FINAL.pdf
- Machin, D., & Mayr, A. (2012). *How to do critical discourse analysis: a multimodal introduction*. Sage.
- Magnussen, M-L. (2019). Kjønnede hverdagsliv og likestillingsutfordringer på Agder. I Berit Eide Johnsen & Kristoffer Vedum (Red.). *Grenseløst Agder: Det som skilte og det som bandt* (s. 148-171). Cappelen Damm Akademisk.
- Mertens, D. M. (2019). *Research and Evaluation in Education and Psychology: integrating diversity with quantitative, qualitative and mixed methods*. (5. Utg.). SAGE.
- Mühleisen, W., & Bolsø, A. (2015). Framstillinger av kvinner kledd for makt. *Tidsskrift for kjønnforskning*, 39(3-4), 224–245. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1781-2015-03-04-04>
- Orupabo, J. (2014). Interseksjonalitet i praksis: Utfordringer med å anvende et interseksjonalitetsperspektiv i empirisk forskning. *Sosiologisk Tidsskrift*, 22(4), 329-351. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2014-04-01>
- Polaris Media. (u.åa). *Fædrelandsvennen: Fakta*. Hentet 11. mai 2023 fra:
<https://redaksjonellaarsrapport2020.polarismedia.no/rapporter-fra-mediehusene/polaris-media-soer/faedrelandsvennen/>

- Polaris Media. (u.åb). *Polaris Media Sør sine virksomheter*. Hentet 02. mars 2023 fra: <https://www.polarismedia.no/vare-selskaper/polaris-media-sor/>
- Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Cappelen Damm.
- Prognosis.se. (u.å). *Gender Equality Tracker*. Hentet 28. april 2023 fra <http://www.prognosis.se/GE/Norway/>
- Regjeringen. (2023, 13. mars). *Kvinnens rettigheter og likestilling*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/fn/innsikt/likestilling/id439433/>
- Røthing, Å. (2002). Foredrag/aktuell debatt: Om bare ikke informantene leser avhandlingen... *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 43(3), 383-393. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2002-03-04>
- Røthing, Å., & Aarseth, H. (2006). Kjønn og familie. I Jørgen Lorentzen og Wencke Mühleisen (Red.). *Kjønnsforskning: En grunnbok* (s. 169-175). Universitetsforlaget.
- Save, I., & Hagen, Å. H. (2015). Et skritt i riktig retning. I Elisabeth Eide (Red.). *Etter beste kjønn* (s. 77-91). Universitetsforlaget.
- Skrede, J. (2017, 15. februar). *Språk, makt og kritisk kulturarvforskning*. Blogg-forskning. <https://blogg.forskning.no/kulturminnebloggen/sprak-makt-og-kritisk-kulturarvsforskning/1098217>
- Solbrække, K. N., & Aarseth, H. (2006). Samfunnsvitenskapens forståelser av kjønn. I Jørgen Lorentzen og Wencke Mühleisen (Red.). *Kjønnsforskning: En grunnbok* (s. 63-72). Universitetsforlaget.
- Språkrådet. (2021, 2. august). *Kjønnsbalansert språk*. <https://www.sprakradet.no/sprakhjelp/Skriverad/Kjoenn/>
- Statistisk Sentralbyrå. (u.å). *Fakta om likestilling*. Hentet 27. februar 2023 fra <https://www.ssb.no/befolkning/faktaside/likestilling>
- Stortinget. (2021, 12. januar). *Bruk mediene*. <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/stortinget-undervisning/videregaende-skole/deltakelse-og-pavirkning/Bruk-mediene/>
- Syversen, J. (2020). *Framstilling av kvinnelige og mannlige toppledere i portrettintervju: En kritisk diskursanalyse med fokus på stil i tilknytning til kjønnsperspektivet i Dagens Næringsliv*. [Masteroppgave, Universitetet i Oslo]. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/79239>

Tangen, H. A. (2022). *En kritisk diskursanalyse av portrettintervju av mannlige og kvinnelige topledere i Dagens Næringsliv*. [Masteroppgave, Universitetet i Bergen].

<https://bora.uib.no/bora-xmlui/bitstream/handle/11250/3000792/21-22-MASTEROPPGAVE--1--PDF.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Uri, H. (2018). *Hvem sa hva?: Kvinner, menn og språk*. Gyldendal.

Utdanningsdirektoratet. (2020). *Læreplan i samfunnskunnskap fellesfag vg1/vg2 (SAK01-01)*.

Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.

<https://data.udir.no/k106/v201906/laereplaner-lk20/SAK01-01.pdf?lang=nno>

Utenriksdepartementet. (2019). *Regjeringens Handlingsplan: Kvinner, fred og sikkerhet*.

https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/dokumenter/planer/handlingsplan_kfs2019.pdf

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Vedlegg 1 - Datamateriale

- Kubens, V. (2017, 19. mai). Han tør der andre nøler. *Fædrelandsvennen*.
<https://www.fvn.no/magasin/i/q9ekw/han-toer-der-andre-noeler>
- Kubens, V. (2017, 30. juni). Jeg har gjort så godt jeg har kunnet. *Fædrelandsvennen*.
<https://www.fvn.no/magasin/i/XV6rr/jeg-har-gjort-saa-godt-jeg-har-kunnet>
- Kubens, V. (2017, 29. september). Årets styreleder trives best i kulissene. *Fædrelandsvennen*.
<https://www.fvn.no/magasin/i/roR2A/aarets-styreleder-trives-best-i-kulissene>
- Kubens, V. (2017, 10. november). Mer norsk enn indisk. *Fædrelandsvennen*.
<https://www.fvn.no/magasin/i/arb45/mer-norsk-enn-indisk>
- Kubens, V. (2018, 27. april). Over vannskorpa. *Fædrelandsvennen*.
<https://www.fvn.no/magasin/i/wEL00d/over-vannskorpa>
- Kubens, V. (2018, 25. august). Hun har snudd opp ned på helsetjenestene i Bergen. Nå står Sørlandet sykehus for tur. *Fædrelandsvennen*.
<https://www.fvn.no/magasin/i/KvAK4o/hun-har-snudd-opp-ned-paa-helsetjenestene-i-bergen-naa-staar-soerlandet-sykehus-for-tur>
- Mersland, F. (2017, 19. februar). Det har ikke alltid vært like lett for lufthavnsjefen Arne Johan Johnsen å lande på Kjevik. *Fædrelandsvennen*.
<https://www.fvn.no/magasin/i/vJLB4/det-har-ikke-alltid-vaert-like-lett-for-lufthavnsjef-arne-johan-johnsen-aa-lande-paa-kjevik>
- Mersland, F. (2019, 4. mars). Jobb er en stor del av identiteten min. *Fædrelandsvennen*.
<https://www.fvn.no/magasin/i/6nGpVz/jobb-er-en-stor-del-av-identiteten-min>
- Nodeland, R. (2019, 26. april). Sjefen som vil klatre til topps i masta. *Fædrelandsvennen*.
<https://www.fvn.no/magasin/i/0EM21M/sjefen-som-vil-klatre-til-topps-i-masta>
- Seland, G. (2020, 1. mars). Beredskapssjefen. *Fædrelandsvennen*.
<https://www.fvn.no/magasin/i/Admxyn/beredskapssjefen>